

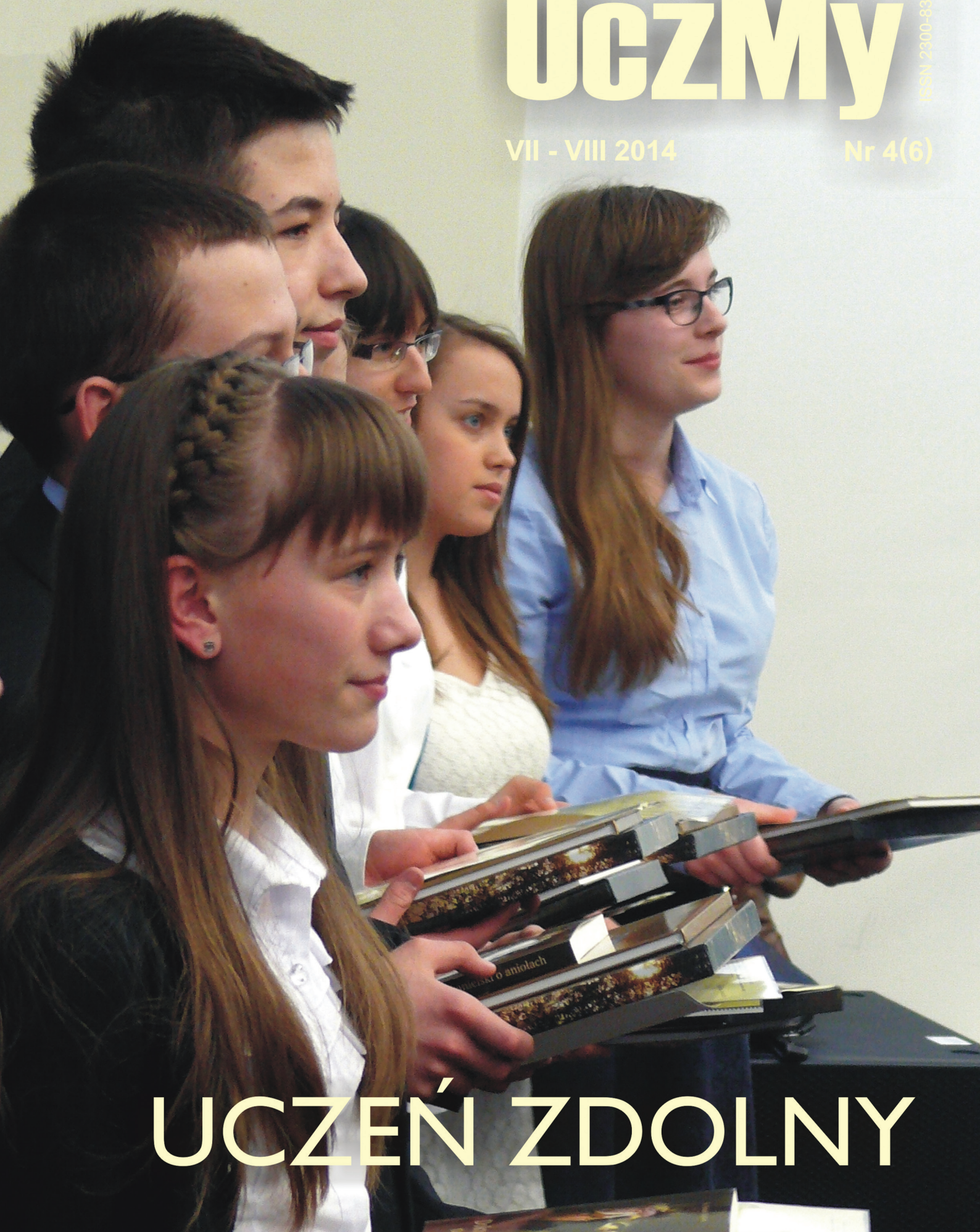
KUJAWSKO-POMORSKI
PRZEGŁĄD OŚWIATOWY

UczMy

ISSN 2300-830X

VII - VIII 2014

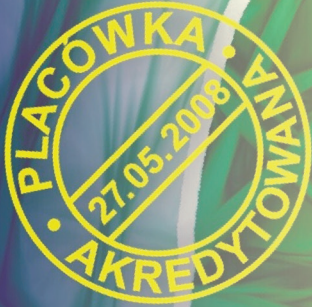
Nr 4(6)

UCZEŃ ZDOLNY

NASZA OFERTA

**KPCEN
TORUŃ**

- **Kursy kwalifikacyjne**
- **Warsztaty dla kierowniczej kadry oświatowej**
- **Seminaria**
- **Awans zawodowy nauczyciela**
- **Diagnozowanie i ewaluacja pracy szkoły**
- **Rozwój nauczyciela i szkoły**
- **Metody i techniki efektywnego nauczania**
- **Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna**
- **Wychowanie**
- **Uczeń o specjalnych potrzebach**
- **Wychowanie i nauczanie przez sztukę**
- **Języki obce**

www.kpcen-torun.edu.pl

rok szkolny 2014/2015

Redaktorzy:

Magdalena Brewczyńska
KPCEN we Włocławku

Danuta Potręć
KPCEN w Toruniu

Anna Rupińska
KPCEN w Bydgoszczy

Zespół redakcyjny:

Aneta Gabryelczyk
Ewa Kondrat
Małgorzata Kowalczyk-Przybytek
Ilona Zduńczuk
Tadeusz Wański
(projekt okładki)

Korekta:

Jadwiga Czub-Rojewska

Opracowanie graficzne i skład:

Hanna Wiśniewska

Wydanie cyfrowe:

Magdalena Brewczyńska

Przyjmowanie materiałów:

e-mail: m.brewczynska@cen.info.pl
e-mail: Danuta.Potrec@kpcen-torun.edu.pl
e-mail: anna.rupinska@cen.bydgoszcz.pl

Wydawca:

Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy
Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli w Toruniu
Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli we Włocławku

Skład i druk:

Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy
ul. Jagiellońska 9, 85-067 Bydgoszcz

*Redakcja zastrzega sobie prawo
adiustowania i skracania tekstów
oraz niezwracania materiałów*

Zdjęcie na okładce:

Wojewódzki Konkurs Interdyscyplinarny
o Wielkich Polakach pod hasłem
„Życie i działalność Jana Pawła II i ks. Jerzego
Popiełuszki oraz rola Kościoła w Polsce
w latach 1920-2011” -
podsumowanie 3.04.2014 r. Toruń

Autor zdjęcia:

Tadeusz Wański

UCZEŃ ZDOLNY

Joanna Cieślukowska <i>Praca nauczyciela z uczniem zdolnym w świetle przepisów prawa oświatowego</i>	5
Joanna Cieślukowska <i>„Krótka instrukcja ratowania/mordowania talentów”, czyli efektach projektu „BLASK”</i>	8
Anna Rupińska <i>Po pierwsze, wspierać!</i>	10
Iwona Waszkiewicz <i>Miejski Program Wspierania Ucznia Zdolnego „Zdolni znad Brdy”</i>	14
Iwona Sałacka <i>Krok w kierunku... ucznia</i>	16
Violetta Panfil-Smolińska <i>Rola nauczyciela w rozwijaniu przyrodniczych uzdolnień uczniów</i>	17
Katarzyna Śliwińska <i>Uczeń zdolny w klasie</i>	21
Edyta Bugaj-Brauze <i>ZS UMK Gimnazjum i Liceum Akademickie – wyjątkowa szkoła dla zdolnych uczniów</i>	23
Irena Głowińska <i>Gold Rules of Good Behaviour</i>	25
Agnieszka Wójcik <i>Znajdujemy sposób na nudę</i>	27
Anna Sawicka <i>Live Dance, czyli o uczniach zdolnych... do wszystkiego</i>	28

OBLICZA EDUKACJI

Wiesława Wyszynska <i>„Ćwiczę, uczę się, wygrywam” – to już finał</i>	31
Marzenna Wierzbicka <i>Nasz Elementarz – nowy podręcznik dla uczniów klas pierwszych szkoły podstawowej</i>	32
Maria Aleksandra Gancarz <i>Podsumowanie Kujawsko-Pomorskiego Festiwalu Gimnazjalnych Projektów Edukacyjnych</i>	33
Aneta Gabryelczyk <i>KPCEN we Włocławku współorganizatorem Ogólnopolskiego Konkursu Ojczyzny Polszczyzny</i>	36
Barbara Szczepkowska <i>Jak radzą sobie sześciolatki w szkole w województwie kujawsko-pomorskim?</i>	38
Marcin Centkowski <i>Warsztaty w Młynie Wiedzy</i>	40
Maciej Pasternak <i>Europejski Dzień Godności</i>	41
Ewa Cyrankowska, Agnieszka Cieślak <i>Od diagnozy do zmiany</i>	41
Jolanta Kasperkowiak, Marzena Gabryszak <i>Festyn ekologiczny formą edukacji dla zrównoważonego rozwoju</i>	42

Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA

Dariusz Miller <i>Historia potrafi zaczarować</i>	46
Zofia Wojtalik <i>Spotkanie utalentowanego ucznia z nauczycielem</i>	48
Dariusz Chrobak <i>Uczeń zdolny w SP im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Czernikowie</i>	51
Dorota Gralla <i>Teatr jest wielki</i>	52
Grażyna Trzmielewska <i>Talent nie budzi się od razu</i>	56
Marek Wódecki <i>„Kazik” pelen pasjonatów sportu</i>	57
Jolanta Niwińska <i>Bydgoski Festiwal Pięknego, Głośnego Czytania</i>	59
Elżbieta Pawłowska <i>Z poezją na ustach</i>	60
Irena Kaczmarowska <i>Odkrywamy i rozwijamy zdolności najmłodszych</i>	62

BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNE DLA EDUKACJI

Izabella Milewska-Warta <i>„Oni tworzyli naszą historię” – konkurs okazją do poznania przeszłości rodziny, regionu, kraju</i>	63
Ewa Pronobis-Sosnowska, Ewa Bedelek, Beata Cieślńska, Agnieszka Krawczyk, Anna Kraszkiewicz <i>Zaprogramowany na wolność, czyli jak można, jak trzeba i jak chce się żyć</i>	65

Szanowni Państwo!

Rozpoczyna się nowy rok szkolny 2014/2015. To rok ważny nie tylko dla sześciolatków-pierwzoklasistów, szóstoklasistów przystępujących do innej niż dotychczas formuły sprawdzianu, maturzystów po raz pierwszy mających się zmierzyć z zadaniami nowej matury, ale także dla wszystkich podmiotów związanych z oświatą – dla uczniów, rodziców, nauczycieli, dyrektorów, przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, pracowników kuratorium oświaty i placówek doskonalenia nauczycieli.

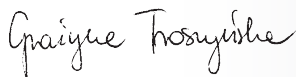
Kujawsko-Pomorskie Centra Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku pragną być jak najbliżej spraw dotyczących przedszkoli, szkół i placówek. Dokładają też wszelkich starań, by poprzez ofertę doskonalenia kierowaną do nauczycieli i dyrektorów realizowane były ich potrzeby edukacyjne.

Czasopismo „UczMy” wydawane przez nasze Centra, jak w poprzednim roku, będzie odnosić się do spraw ważnych dla czytelników. Będzie informowało o nowościach, zmianach, promowało dobre praktyki, mówiło o osiągnięciach uczniów, które są przecież możliwe tylko dzięki wspólnej pracy ucznia i nauczyciela.

Numer, który oddajemy w Państwa ręce wraz z początkiem roku szkolnego, poświęcony jest uczniom zdolnym. Życzymy Państwu uczniów chętnych do pracy w różnych dziedzinach i obszarach życia szkoły i środowiska. Warto odkrywać talenty i angażować młodzież w działania. Bazowanie na mocnych stronach uczniów pozwoli ukształtować ich na otwartych i kreatywnych ludzi. Niech nowy rok szkolny pozwoli nam wszystkim zrealizować edukacyjne cele, które przed nami stoją.

dyrektor KPCEN w Bydgoszczy

dyrektor KPCEN we Włocławku

dyrektor KPCEN w Toruniu

W następnym numerze:
Dobra lekcja

Praca nauczyciela z uczniem zdolnym w świetle przepisów prawa oświatowego

Zmiany wprowadzane w naszym kraju w zakresie kształtu edukacji narodowej wyznaczają także nową perspektywę działań nauczycieli wobec uczniów zdolnych. Jakość tych zmian w dużej mierze uwarunkowana jest obowiązującymi regulacjami formalno-prawnymi dotyczącymi oświaty.

Do *Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* istnieje wiele aktów wykonawczych, które, choć nie bezpośrednio, regulują kwestie edukacji ucznia zdolnego i nakładają na nauczyciela obowiązek odpowiedniego traktowania uczniów o zróżnicowanych możliwościach.

Obowiązujące przepisy prawne, dotyczące kształcenia ucznia zdolnego, przyznają nauczycielom prawa i formułują wobec nich obowiązki, przejawiające się w takich obszarach działań, jak:

1. organizowanie pracy szkolnej
2. umożliwienie uczestnictwa w konkursach, olimpiadach i turniejach
3. ocenianie, klasyfikowanie i promowanie uczniów według zmienionych kryteriów
4. udzielanie i organizowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej
5. pomoc w uzyskaniu stypendiów.

1. ORGANIZOWANIE PRACY SZKOLNEJ

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty określa typy szkół, które mogą być tworzone w Polsce. Uwzględnia się tu także szkoły wyspecjalizowane w rozwijaniu zdolności, jednak nie wszystkich. Promowane są tylko określone zdolności kierunkowe - sportowe, artystyczne, językowe. Nie ma natomiast odrębnych przepisów umożliwiających tworzenie szkół wyspecjalizowanych w rozwijaniu innych zdolności, w tym poznawczych. Uczniów uzdolnionych poznawczo dotyczą ogólne przepisy regulujące sposób postępowania z uczniami zdolnymi, rozproszone w wielu rozporządzeniach, według których praca nauczyciela może przybrać w szkołach takie formy, jak:

- praca z uczniem zdolnym w klasie powszechnej, w której poszczególni nauczyciele podejmują działa-

nia mające na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb i możliwości; kierunki działań reguluje tu *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*, które określa, czego szkoła jest zobowiązana nauczyć uczniów na poszczególnych etapach kształcenia; podstawa nie wyklucza jednak poszerzania zakresu nauczanych treści - wręcz przeciwnie, w obecnym kształcie zobowiązuje ona nauczycieli do podjęcia odpowiednich działań, by odkryć uzdolnienia uczniów, rozwijać je oraz stwarzać warunki do ich zaprezentowania

- praca podczas zajęć dodatkowych, realizowanych w ramach tzw. godzin do dyspozycji dyrektora szkoły, które od 2009 r., a obecnie na mocy *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych*, mogą być także przeznaczane na zajęcia zaspokajające potrzeby i zainteresowania oraz rozwijające uzdolnienia uczniów; w przypadku uzdolnień mogą to być koła przedmiotowe, koła naukowo-badawcze, zajęcia przygotowujące uczniów do udziału w konkursach pozaszkolnych itp.; dyrektor szkoły musi tu jednak wybierać między wprowadzeniem wymienionych zajęć, a zwiększeniem liczby godzin wybranych zajęć obowiązkowych czy wprowadzeniem zajęć z dodatkowego języka obcego

- realizacja indywidualnego programu lub toku nauki; dokładne wytyczne określa *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki*, na mocy którego nauczyciel powinien umożliwiać uczniom realizację indywidualnego toku nauki lub indywidualnego programu kształcenia dostosowanego do uzdolnień i zainteresowań ucznia oraz umożliwić uczestniczenie w zajęciach klasy wyższej programowo lub szkoły wyższego stopnia

i ukończenie szkoły każdego typu w skróconym czasie; w przypadku ucznia o wybitnych uzdolnieniach jednokierunkowych nauczyciele przedmiotów sprawiających uczniowi trudności powinni dostosować wymagania edukacyjne do jego indywidualnych możliwości.

2. UMOŻLIWIENIE UCZESTNICTWA W KONKURSACH, OLIMPIADACH I TURNIEJACH

Szkoła nie ma obowiązku prowadzenia zajęć przygotowujących do udziału w zawodach, chyba że stanowi o tym przyjęty w szkole statut. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad* wraz ze zmianami z dnia 27 lipca 2009 r. wskazuje, że udział uczniów w zawodach jest dobrowolny. Rozporządzenie nakłada na dyrektora szkoły jedynie obowiązek informowania uczniów o organizacji, terminach przeprowadzania i warunkach udziału w zawodach oraz wskazanie szkoły, w której uczeń może do nich przystąpić. Tym samym szkoła nie ma obowiązku przygotowania uczniów ani przeprowadzania eliminacji szkolnych kwalifikujących do udziału w zawodach.

3. OCENIANIE, KLASYFIKOWANIE I PROMOWANIE UCZNIÓW WEDŁUG ZMIENIONYCH KRYTERIÓW

Na mocy *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* placówki te mają obowiązek wypracowania wewnątrzszkolnego systemu oceniania, mającego między innymi na celu: informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i zachowaniu oraz o postępach w tym zakresie i dostarczenie rodzicom i nauczycielom informacji m.in. o uzdolnieniach ucznia.

Omawiane rozporządzenie reguluje także zasady oceniania ucznia zdolnego realizującego indywidualny tok nauki i zwolnionego z obowiązku uczestniczenia w zajęciach szkolnych. Uczeń taki zdaje wówczas w ustalonym terminie egzamin klasyfikacyjny, który przeprowadza nauczyciel danych zajęć edukacyjnych w obecności innego nauczyciela.

Pewne przywileje uzyskują uczniowie zdolni osiągający sukcesy - w szkole podstawowej i gimnazjum laureaci konkursów przedmiotowych o zasięgu co najmniej wojewódzkim, zaś w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych. Otrzymują oni z danych zajęć edukacyjnych celującą roczną lub semestralną ocenę klasyfikacyjną. Dodatkowo gimnazjaliści są zwolnieni ze zdawania odpowiedniej części egzaminu gimnazjalnego, zaś licealiści z egzaminu maturalnego z danego przedmiotu.

Uprawnienia laureatów i finalistów ogólnopolskich olimpiad, ubiegających się o przyjęcie do szkoły wyższej, określają ustalenia przyjęte w uchwale senatu danej uczelni.

4. ORGANIZOWANIE I UDZIELANIE POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ

O zasadach udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom zdolnym mowa jest od roku 2010. W obowiązującym *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* czytamy, że pomoc ta polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz na rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia, wynikających nie tylko z dysfunkcji, trudności czy zaniedbań, ale również ze szczególnych uzdolnień. Tym samym po raz pierwszy na poziomie ministerialnym został poszerzony katalog uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Wśród form pomocy psychologiczno-pedagogicznej znalazły się również 45-minutowe zajęcia rozwijające uzdolnienia, które organizuje się dla uczniów szczególnie uzdolnionych oraz prowadzi się przy wykorzystaniu aktywnych metod pracy w grupie co najwyżej ośmioosobowej.

W komentarzu MEN do wprowadzonego przepisu czytamy, iż zajęcia te służyć będą rozwijaniu uzdolnień dzieci i młodzieży, np. poprzez przygotowywanie ich do zewnętrznego prezentowania osiągnięć, w tym - do udziału w konkursach i olimpiadach przedmiotowych, także międzynarodowych. W ramach tych zajęć mogą być także podejmowane inicjatywy badawcze czy realizowane projekty edukacyjne (Jas, Jarońska, 2010).

5. POMOC W UZYSKANIU STYPENDIÓW

Uczniom zdolnym osiągającym wysokie wyniki w nauce lub mającym osiągnięcia sportowe szkoła może udzielić stypendium, które jest indywidualnym wyróżnieniem i ma na celu motywowanie do dalszego rozwijania uzdolnień i zainteresowań. Szkoła przyznaje stypendium na warunkach określonych w obowiązującym w danej placówce regulaminie, w ramach środków finansowych przydzielonych na ten cel przez organ prowadzący.

Na mocy *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2005 r. w sprawie stypendiów Prezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego* szkoła może także ubiegać się o przyznanie uczniom

stypendiów Prezesa Rady Ministrów oraz Ministra Edukacji Narodowej, a w szkolnictwie artystycznym – Ministra Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego.

Stypendium Ministra Edukacji Narodowej, na wniosek rady pedagogicznej szkoły i za pośrednictwem kuratorium oświaty, może być przyznane uczniowi uzyskującemu wybitne osiągnięcia edukacyjne, w szczególności: laureatom lub finalistom olimpiady przedmiotowej o zasięgu ogólnopolskim lub turnieju, laureatom konkursu na pracę naukową, uczniowi szkoły ponadgimnazjalnej uzyskującemu najwyższe wyniki w nauce według indywidualnego programu lub toku nauki, uczniowi uczestniczącemu w zajęciach w uczelni, uczniowi, który uzyskał wysokie wyniki we współzawodnictwie sportowym na szczeblu krajowym lub międzynarodowym.

Stypendium Prezesa Rady Ministrów przyznaje się jednemu uczniowi danej szkoły ponadgimnazjalnej. Warunkiem jest otrzymanie przez niego promocji z wyróżnieniem i uzyskanie przy tym najwyższej w danej szkole średniej ocen lub wykazywanie szczególnych uzdolnień w co najmniej jednej dziedzinie wiedzy i uzyskanie w niej najwyższych wyników. O to stypendium wnioskuje samorząd uczniowski, jednak rada pedagogiczna szkoły zatwierdza jednego kandydata, a dyrektor szkoły przekazuje wniosek kuratorium oświaty.

PODSUMOWANIE

Sytuacja legislacyjna edukacji uczniów zdolnych w Polsce na podstawie badań porównawczych przeprowadzonych w 21 krajach europejskich została oceniona jako dobra (Limont, 2010). Co więcej, dzięki pakietowi nowych ministerialnych rozporządzeń z 2010 roku sytuacja ta znacznie się poprawiła. Nadal jednak w polskich przepisach oświatowych daje się zauważyć spore braki.

Jednym z nich jest brak definicji pojęcia „uczeń zdolny”. W literaturze zaś występuje niejednoznaczne jego definiowanie. Tym samym mamy do czynienia z brakiem wskazania jednoznacznych kryteriów identyfikacji i diagnozy takich uczniów. Formalnie nie wiadomo, kto jest uczniem zdolnym, jakie rodzaje zdolności uwzględniać, dla kogo organizować wsparcie. Zauważany jest również brak wskazań co do przyjęcia kryteriów rozróżniania poziomów zdolności (np. wyodrębnienia ucznia zdolnego i ucznia wybitnie/szczególnie zdolnego), czego konsekwencją jest nieróżnicowanie działań wobec uczniów o różnych poziomach zdolności.

Widoczne są niedoskonałości w zakresie systemowych rozwiązań kształcenia uczniów o określonych rodzajach zdolności związane z odmiennym organizowaniem kształcenia uczniów uzdolnionych artystycznie czy sportowo i np. uczniów uzdolnionych poznawczo. W przypadku uczniów uzdolnionych poznawczo trwa

ciągła dyskusja nad dylematem: grupowanie uczniów według rodzajów i poziomu zdolności czy ich integracja z innymi? A jeśli integracja, to na jakich warunkach? Efektem jest często źle realizowana integracja - uzdolnieni poznawczo trafiają do klas, w których ze względu na dużą liczbę innych uczniów o różnych możliwościach i dysfunkcjach nie do końca mogą liczyć na odpowiednie wsparcie nauczyciela.

Jedną z konsekwencji (a może przyczyn?...) takiego podejścia jest między innymi finansowanie zadań związanych z edukacją uczniów zdolnych. W Polsce brak jest specjalnie wyodrębnionej puli środków celowych przeznaczanych na realizację tego zadania. W raporcie NIK czytamy, iż „kwoty przeznaczane na finansowanie zadań związanych z kształceniem uczniów szczególnie uzdolnionych nie są wyodrębnione planistycznie w budżecie państwa, środki na ten cel nie są także odrębnie ewidencjonowane w klasyfikacji budżetowej i stanowią integralną część różnorodnych nakładów ponoszonych na finansowanie zadań edukacyjnych państwa” (Buczyński, 2007, s.10). Co roku ogłaszany jest sposób podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego. Istotne jest to, że w przypadku realizacji zadań szkolnych z niestandardowym odbiorcą kwota ta może być znacząco zwiększona o tzw. kwotę uzupełniającą części oświatowej według odpowiednich wag. Do takich niestandardowych odbiorców zaliczono wyłącznie uczniów o uzdolnieniach kierunkowych: sportowych, artystycznych (muzycznych, plastycznych, baletowych) i językowych, uczących się w specjalnie wyodrębnionych oddziałach lub szkołach. Jak dotąd brak jest mechanizmów subwencyjnych wspierających bezpośrednio edukację uczniów uzdolnionych poznawczo.

W końcu zauważyć trzeba brak motywowania nauczycieli do podjęcia pracochłonnych i czasochłonnych działań na rzecz ucznia zdolnego. Przepisy nie uwzględniają dodatkowego wynagrodzenia dla nauczycieli za ponadstandardową pracę z uczniem zdolnym, dostrzegając taką potrzebę w przypadku działań podejmowanych na rzecz innych uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Tak więc, mimo bardzo pozytywnego działania, jakim było dopisanie ucznia zdolnego do katalogu osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych, działanie to nie skutkuje jak dotąd uwzględnieniem go w innych przepisach wykonawczych - typowych dla pozostałych uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Bibliografia

1. Buczyński, G. (2007). Informacja o wynikach kontroli opieki nad uczniami szczególnie uzdolnionymi, Warszawa: Najwyższa Izba Kontroli
2. Jas, M., Jarosińska, M. (2010). „Specjalne potrzeby edukacyjne dzieci i młodzieży. Prawne ABC dyrektora przedszkola, szkoły i placówki”, Warszawa: Ministerstwo Edukacji Narodowej
3. Limont, W. (2010). Uczeń zdolny. Jak go rozpoznać i jak z nim pracować, Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne

„Krótka instrukcja ratowania/mordowania talentów”, czyli efektach projektu „BLASK”

„Krótka instrukcja ratowania/mordowania talentów” powstała podczas zajęć prowadzonych z młodzieżą w ramach realizacji projektu „BLASK”¹. Podjęte działania kierowane były do dwóch grup uczestników. Pierwszą stanowili uzdolnieni artystycznie uczniowie, którzy wzięli udział w specjalistycznych warsztatach teatralnych i plastycznych oraz treningu kompetencji społecznych. Drugą grupę stanowili uczniowie szkół wiejskich, będący odbiorcami działań prezentowanych przez uczestników grupy pierwszej.

Pełen tytuł projektu: „BLASK, czyli jak sobie radzić z turbulencjami, gdy światło gwiazd przebiega się przez atmosferę ziemską” wskazuje, iż w podejmowanych działaniach główny nacisk, poza rozwijaniem zdolności artystycznych, położono na rozwój zdolności społecznych uczniów zdolnych. Tytułowe „turbulencje” to wszelkie zachowania mogące hamować rozwój zdolności. Posługując się metaforą, wskazano, że światło gwiazd (uczniów zdolnych) nie zawsze jest dostrzegane lub nie świeci z należytą mocą.

Dlatego, oprócz działań podejmowanych podczas specjalistycznych warsztatów artystycznych, przepro-

wadzono także warsztaty kompetencji społecznych, których celem było przygotowanie uczestników do radzenia sobie z różnymi zagrożeniami społecznymi, typowymi dla osób wybitnie zdolnych. W formie profilaktyki wyprzedzającej przeprowadzono zajęcia wspierające rozwój takich umiejętności, jak: nawiązywanie kontaktów interpersonalnych, skuteczne komunikowanie się, prowadzenie negocjacji, praca w zespole. Uczniowie ponadto kształcili umiejętności tworzenia warunków do rozwijania swojego talentu (w tym przypadku prowadzenia działalności artystycznej) poprzez bycie liderami i inicjatorami własnych działań w środowisku.

Umiejętności te wykorzystane zostały podczas realizacji dalszych zadań, wśród których kluczowym było przygotowanie i przeprowadzenie kampanii społecznej uwrażliwiającej na występujące w społeczeństwie przeszkody w rozwijaniu zdolności. Uczestnicy warsztatów społecznych musieli w dużej mierze samodzielnie zidentyfikować, nazwać, ocenić problemy, a zebrane informacje usystematyzować, nadając im odpowiednią rangę. Tym samym zainicjowany u nich został proces autorefleksji służący podjęciu pewnych decyzji odnośnie własnych negatywnych nawyków i zachowań. Efektem pracy warsztatowej jest materiał zamieszczony w tabeli 1, który dla potrzeb prowadzonej kampanii został przez uczniów opublikowany w formie ulotki zatytułowanej: „Krótka instrukcja ratowania/mordowania talentów”.

¹ Projekt „BLASK” - realizowany był w 2012 roku przez toruńską Fundację Paideia w ramach środków Ministra Edukacji Narodowej przyznanych na realizację zadania publicznego „Mogę zostać geniuszem - projekty dla uczniów wybitnie zdolnych”. W tym miejscu gorące podziękowania kieruję do wszystkich osób, dzięki którym możliwa była realizacja projektu, w szczególności do samych uczniów, Prezesa Fundacji - Janusza Bochenka oraz trenerów: Barbary Rogalskiej, Doroty Nowak i Anny Bochenek.

Tabela 1. Materiał powstały podczas warsztatów umiejętności społecznych

KRÓTKA INSTRUKCJA RATOWANIA TALENTÓW	KRÓTKA INSTRUKCJA MORDOWANIA TALENTÓW
PASJA. Rozwijaj swoje zainteresowania, nie tylko te związane z przedmiotami w szkole. Poszukuj i odkrywaj dziedziny wiedzy czy sztuki, które wzbudzają Twój entuzjazm. <i>Być może właśnie zadbałeś o zdolności!</i> MĄDROŚĆ. Przy podejmowaniu decyzji oceń sprawę z jak najszerzej perspektywy. Nie oczekuj natychmiastowych rezultatów, nie zniechęcaj się gdy jesteś niezrozumiany. <i>Być może właśnie zadbałeś o zdolności!</i>	PASJA. Nie ucz się niczego, co nie zapewni Ci wysokich ocen w szkole. <i>Być może właśnie zabijasz zdolności!</i> MĄDROŚĆ. Angażuj się tylko w działania, które przynoszą korzyści dla Twojej kariery szkolnej. Inwestuj w te, za które jesteś ceniony, wycofaj się z tych, które wywołują takie uczucia, jak: niezrozumienie czy zazdrość. <i>Być może właśnie zabijasz zdolności!</i>

3. ODWAGA. Nie bój się walczyć o własne zdanie, bronić swoich pomysłów, zadawać pytania. Szanuj taką postawę u siebie i innych. <i>Być może właśnie zadbałeś o zdolności!</i> 4. TWÓRCZOŚĆ. Bądź elastyczny, otwarty na nowe informacje. Nie obawiaj się zmian, szukaj nowych rozwiązań. Twórz, a nie tylko odtwarzaj. <i>Być może właśnie zadbałeś o zdolności!</i> 5. WIARA W SIEBIE. Pamiętaj o swoich zaletach. Osoby o wysokiej samoocenie nie boją się trudności, wyzwają, sprawdzają swoje możliwości w różnych sytuacjach. <i>Być może właśnie zadbałeś o zdolności!</i> 6. AKCEPTACJA. Nie musisz być doskonały. Zaakceptuj, że zdarzą ci się potknięcia, nie bój się krytyki, słuchaj tej konstruktywnej. Nie zniechęcaj się, kiedy ktoś podcina Ci skrzydła przykrym słowem. <i>Być może właśnie zadbałeś o zdolności!</i> 7. WYTRWAŁOŚĆ. Zdolności wymagają pracy. Bądź odpowiedzialny za swój potencjał, szukaj wsparcia u różnych osób. <i>Być może właśnie zadbałeś o zdolności!</i> 8. RADOŚĆ. Wymierna nagroda nie zawsze jest najważniejsza. Ciesz się swoją aktywnością. Samo działanie też może być nagrodą. <i>Być może właśnie zadbałeś o zdolności!</i> 9. RELAKS. Stres może mobilizować do działania, ale kiedy jest za duży, utrudnia działanie i blokuje pomysły. Po pracy pamiętaj o odpoczynku. <i>Być może właśnie zadbałeś o zdolności!</i>	3. ODWAGA. Zawsze zgadzaj się z opinią większości, nie wychylaj się, jeśli masz inny pomysł niż Twoja grupa. <i>Być może właśnie zabijasz zdolności!</i> 4. TWÓRCZOŚĆ. Nie bądź dziwakiem - unikaj odmienności i niestandardowych zachowań. Posługuj się tylko wypróbowanymi schematami. <i>Być może właśnie zabijasz zdolności!</i> 5. WIARA W SIEBIE. W każdej sytuacji staraj się być doskonały. Dbaj o swój wizerunek i nie pozwalaj sobie na porażki. Stale porównuj się z innymi. <i>Być może właśnie zabijasz zdolności!</i> 6. AKCEPTACJA. Zadbaj o swoje dobre samopoczucie - otocz się ludźmi, którzy bez względu na okoliczności zawsze będą Cię chwalić. <i>Być może właśnie zabijasz zdolności!</i> 7. WYTRWAŁOŚĆ. Pamiętaj, że wszystko co robisz, powinno przynosić szybkie i wymierne efekty. Jeśli ich nie osiągasz - zrezygnuj. <i>Być może właśnie zabijasz zdolności!</i> 8. RADOŚĆ. Nastaw się na sukces, bądź łowcą nagród, staraj się być zwycięzcą w każdej rywalizacji. <i>Być może właśnie zabijasz zdolności!</i> 9. RELAKS. Nie trać czasu. Korzystaj z wszystkich propozycji, nie odmawiaj udziału w żadnych przedsięwzięciach, nawet jeśli Cię one nie interesują. <i>Być może właśnie zabijasz zdolności!</i>
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów z zajęć przygotowanych przez Joannę Cieślukowską i Katarzynę Śliwińską

Prowadzona w ramach projektu akcja informacyjna ukierunkowana była na uwrażliwienie otoczenia zewnętrznego na istnienie zachowań przyczyniających się do hamowania rozwoju zdolności.

W literaturze naukowej zjawisko niewykorzystywania przez zdolnych swojego wysokiego potencjału, skutkujące funkcjonowaniem poniżej możliwości, także w zakresie oceniania, określane jest pojęciami Syndromu Braku Osiągnięć (Rimm, 1994, 2000) lub Syndromu Nieadekwatnych Osiągnięć Szkolnych (w skrócie SNOS) (Dyrda, 2000, 2007, 2012). Zachowania składające się na ten syndrom (poza zachowaniami wynikającymi z właściwości psychicznych i somatycznych samego ucznia) zazwyczaj są wyuczone, kształtowane już od wczesnego dzieciństwa w środowisku rodzinnym i szkolnym. Po stronie środowiska rodzinnego wymienia się: nieodpowiedni klimat emocjonalny w rodzinie, złe postawy rodzicielskie i style wychowania np. zbyt wysokie lub zbyt niskie oczekiwania rodziców dotyczące osiągnięć dzieci, obojętność rodziców wobec dziecka i jego zaniedbywanie, nadmierna pobłażliwość i nadopiekuńczość wynikająca z nieodpowiedniego wizerunku dziecka w oczach rodziców, wywieranie przez rodziców zbyt dużej presji i nacisków na rozwój intelektualny, brak jasnych zasad i reguł postępowania i inne (Rimm, 1994, 2000, Dyrda, 2000, 2007, 2012). Daje się tu także zauważyć niedocenywanie pewnych rodzajów zdolności dziecka (zwłaszcza tych niezwiązanych z edukacją szkolną) i niechęć do poświęcania przez dziecko czasu na zainteresowania „egzotyczne”, „niepraktyczne” (Czaja-Chudyba, 2009).

Szkolne przyczyny powstawania SNOS wiążą się z organizacją procesu edukacji. Są to między innymi: nieefektywne metody nauczania, nudne i słabe merytorycznie oraz metodycznie programy nauczania, konflikt obowiązujących wymagań programowych z zainteresowaniami uczniów, brak indywidualizacji kształcenia, klimat silnej rywalizacji i stres szkolny, nacisk na zewnętrzną ocenę i przesadna koncentracja uwagi na porażkach i błędach, brak elastyczności i sztywność w ocenianiu, brak właściwej diagnozy psychopedagogicznej i inne (Rimm, 1994, 2000, Dyrda, 2000, 2007, 2012). Dodatkowo, praktyka edukacyjna pokazuje, że w środowisku szkolnym jednym z istotnych zagrożeń jest to, że uczeń zdolny postrzegany bywa jako osoba już ukierunkowana, dobrze radząca sobie z zadaniami, a w związku z tym niewymagająca dodatkowej stymulacji (tzw. pasywna postawa wobec rozwoju zdolności) (Limont, 2010).

Jednocześnie w środowisku rówieśniczym daje się zauważyć tzw. syndrom wysokiego maku objawiający się odrzuceniem uczniów uzyskujących wysokie wyniki przez kolegów o przeciętnych zdolnościach. Polega on na próbach niszczenia osób zdolnych (poprzez atakowanie, dokuczanie, manifestowanie niechęci itp.) jako tych wyróżniających się w otoczeniu. Często przyczyną takiego traktowania jest obawa przed podwyższeniem standardów, którym mniej zdolni nie są w stanie sprostać (Freeman, 2001, Limont, 2010). Jeśli zachowania rówieśników nie są aż tak negatywne, to zazwyczaj cechuje je co najmniej nieufność - osoba, która z łatwością rozwiązuje trudne zadania, może budzić zazdrość i niechęć słabszych (Braun, Mach, 2012).

Dostrzegając potrzebę wsparcia uczniów zdolnych w grupie rówieśniczej, zwłaszcza że w wieku szkolnym grupa ta staje się ważną grupą odniesienia, a uczniowieolni szukają towarzystwa osób mających podobne zainteresowania i pasje (Czaja-Chudyba, 2009, Braun, Mach, 2012), w projekcie położono nacisk na pomoc trenerów w nawiązywaniu relacji społecznych i stwarzaniu okazji do częstych kontaktów grupowych i działania zespołowego. Dlatego utworzono grupę międzyszkolną złożoną z uczestników w różnym wieku, ale o zbliżonym rodzaju i poziomie zdolności artystycznych, prowadzoną przez wysoko wykwalifikowanych trenerów, stanowiącą swoistą grupę wsparcia, zapewniającą przyjazną atmosferę dla rozwiązywania wspólnych zadań i dyskusji nad problemami.

Dzięki powyższym założeniom realizacja projektu zainicjowała działania na rzecz rozwiązania następujących problemów społecznych:

1) Wypełnienie luki w zakresie objęcia uczniów uzdolnionych artystycznie celowymi działaniami z zakresu rozwijania zdolności artystycznych i społecznych, opartymi na autorskich, innowacyjnych programach oraz bliskim, zindywidualizowanym kontakcie z nauczycielem-mistrzem, o charakterze zajęć bezpłatnych, dostępnych w równym stopniu

bez względu na płeć i miejsce zamieszkania (miasto/wieś).

2) Wypełnienie luki w zakresie objęcia uczniów uzdolnionych opieką pedagogiczno-psychologiczną.

3) Uwrażliwienie na problem istnienia przeszkód w rozwijaniu zdolności.

Bibliografia

1. Braun, M., Mach, M. (2012). *Jak pracować ze zdolnymi? Poradnik dla nauczycieli i rodziców*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji
2. Czaja-Chudyba, I. (2009). *Jak rozwijać zdolności dziecka*, Warszawa: WSiP
3. Dyrda, B. (2000). *Syndrom Nieadekwatnych Osiągnięć jako niepowodzenie szkolne uczniów zdolnych. Diagnoza i terapia*, Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls
4. Dyrda, B. (2007). *Zjawiska niepowodzeń szkolnych uczniów zdolnych. Rozpoznawanie i przeciwdziałanie*, Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls
5. Dyrda, B. (2012). *Edukacyjne wspieranie rozwoju uczniów zdolnych. Studium społeczno-pedagogiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak
6. Freeman, J. (2001). *Gifted children grown up*, London: David Fulton Publishers Ltd.
7. Limont, W. (2010). *Uczeń zdolny. Jak go rozpoznać i jak z nim pracować*, Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne
8. Rimm, S.B. (1994). *Bariery szkolnej kariery - dlaczego dzieci zdolne mają słabe stopnie?*, Warszawa: WSiP
9. Rimm, S.B. (2000). *Dlaczego zdolne dzieci nie radzą sobie w szkole?*, Poznań: Wydawnictwo Moderski i S-ka

Anna Rupińska

KPCEN w Bydgoszczy

Po pierwsze, wspierać!

Nawet wyjątkowe zdolności nie zawsze gwarantują sukces. Potrzebne są jeszcze motywacja, wysoka samoocena, umiejętność pokonywania trudności, sensowny plan rozwoju, ciągłe doskonalenie umiejętności i kompetencji oraz, co bardzo ważne, wsparcie nauczyciela – mistrza.

W aspekcie społecznym zaprzepaszczenie talentu to ogromna strata. Tym bardziej, że geniuszy w społeczeństwie jest około 0,8%, osób wybitnie utalentowanych 2-3%, zaś wybitnie zdolnych około 12%. Tu należy wyjaśnić, że za ucznia utalentowanego uważa się dziecko wykazujące szczególne predyspozycje w jednym lub dwóch spokrewnionych ze sobą kierunkach. Dziecko zdolne może wykazywać się wyjątkowymi możliwościami

w wielu dziedzinach. Sumując powyższe obliczenia, można stwierdzić, że osób obdarzonych talentem i wyjątkowymi zdolnościami jest około 15%. Trzeba więc wielkiej uwagi ze strony nauczycieli, by tego potencjału nie zatracić.

Najwcześniej – już u kilkuletnich dzieci – ujawniają się talenty matematyczne, artystyczne i ruchowe. Utalentowani z zapałem wykonują zadania, uczą się bez oznak zmęczenia, eksperymentują, zadają mnóstwo pytań, wykazują się większą niż rówieśnicy wiedzą szkolną i pozaszkolną. Później, zwłaszcza w gimnazjum, kiedy następuje rozwój możliwości intelektualnych, ujawniają się talenty naukowe. Dzieci szybko i łatwo uczą się i chcą wie-

dzieć wciąż więcej. Jako uczniowie charakteryzują się niezależnością i krytycyzmem. Wiedzą, czego chcą. Cechy takie powodują, że otoczenie odbiera ich czasem jako krnąbrnych, zarozumiałych, a nawet niegrzecznych.

Badacze problemu doszli do smutnego wniosku, iż współczesna szkoła, poprzez praktykę jednej poprawnej odpowiedzi i swoiste wyuczanie lęku przed pomyłką, doprowadza do stopniowej rezygnacji z próbowania, eksperymentowania, ryzykowania. Talent i kreatywność po prostu się tu marnują. Co więc zrobić, by ich nie zaprzepaszczać?

Otóż w amerykańskich szkołach wszystkie dzieci poddawane są testom na inteligencję. Można by to czynić także w polskiej rzeczywistości edukacyjnej, trzeba jednak pamiętać, że wynik może być zwodniczy. Talenty nie zawsze ujawniają się poprzez wysokie noty w teście na inteligencję. Bada on trzy wymiary funkcjonowania człowieka: zasoby lingwistyczne, matematyczno-logiczne i wizualno-przestrzenne. Niektórzy badacze uznali, że to zbyt wąski zakres bogactwa talentów, potencjału i inteligencji człowieka.

Także uzyskiwanie dobrych stopni nie mierzy wystarczająco talentów. W szkole przydaje się najbardziej ogólna zdolność logicznego myślenia, a to tylko część możliwości umysłowych młodego człowieka.

Aby odnajdować i wspierać talenty, należy więc bacznie obserwować dzieci w ich środowisku, edukować w tym zakresie nauczycieli i rodziców tak, by umieli stymulować rozwój podopiecznych.

Uzdolnienia i talenty mogą pozostać nieodkryte z powodu problemów związanych z nieodpowiednim spełnianiem przez ucznia oczekiwań jego opiekunów i nauczycieli. Dorosli częściej zajmują się tym, czego dzieci nie potrafią niż tym, w czym są dobre.

Współczesny system edukacyjny w Polsce domaga się, aby wszyscy uczyli się tego samego. Tymczasem dzieci rozwijają się w różnym tempie i mają inne potrzeby, zarówno rozwojowe, jak i edukacyjne. Poza tym w szkole funkcjonuje stwierdzenie „zdolny leń”, które stosuje się po to, by zmotywować ucznia do systematycznej pracy. Lepiej byłoby zapewne przyjrzeć się dziecku pod kątem jego talentu i zaproponować mu odpowiedni program rozwoju. A jak rozpoznać dziecko bardzo zdolne intelektualnie?

Podstawowa lista cech dzieci uzdolnionych intelektualnie przedstawia się następująco:

- rozległa wiedza z wielu lub kilku wybranych dziedzin
- bogate słownictwo, łatwość i dojrzały sposób wypowiedzania się
- szybkie uczenie się i zapamiętywanie faktów
- szybkie dostrzeganie związków przyczynowo-skutkowych

- poszukiwanie cech wspólnych zjawisk i dzielących je różnic
- krytyczne i niezależne myślenie, obrona własnego stanowiska
- spostrzegawczość
- rozumienie zasad
- ciekawość poznawcza
- szybkie rozwiązywanie problemów
- płynność i giętkość myślenia, bogata wyobraźnia, kreatywność, poczucie humoru
- wyraźna gotowość do odraczania gratyfikacji (zdolność czekania na nagrodę, co oznacza w praktyce także zdolność do wytrwałej pracy na rzecz sukcesu w przyszłości)
- silna motywacja i wytrwałość w wykonywaniu interesujących zadań.

Jednak stosunek uzdolnionych do nauki może czasem wzbudzić niepokój opiekunów i nauczycieli. Dość często zdarza się, iż:

- okazują znudzenie, kiedy zadania są rutynowe, mało kreatywne
- dążą do perfekcji
- są samokrytyczni, czasem przesadnie
- chętniej pracują samodzielnie niż w grupie
- mogą stwarzać pewne problemy w pracy zespołowej: zarządzają, złością się, okazują zniecierpliwienie, wywyższają się
- podejmują dyskusje z nauczycielem, kwestionują jego wypowiedzi
- odmawiają wykonywania według nich mało interesujących zadań
- przeszkadzają na lekcjach z powodu doświadczanej nudy.

Dzieci uzdolnione charakteryzują pewne zachowania społeczne:

- są zainteresowane problemami świata
- cenią indywidualizm
- nie ulegają autorytetom, chyba że je uznają
- są odpowiedzialne
- wolą towarzystwo starszych od siebie dzieci lub osób dorosłych.

Każdy ma swój profil inteligencji. Zaprezentuję przykładowe przejawy i sposoby rozwijania poszczególnych rodzajów inteligencji u **małych dzieci**.

INTELIGENCJA JĘZYKOWA

Dziecko ma bogate słownictwo, dużo czyta, tworzy wiersze lub opowiadania, uwielbia gry słowne, pięknie opisuje, wykazuje się talentem oratorskim. Jest wrażliwe na dźwięki, budowę i znaczenie słów, używa języka do zabawiania innych lub instruowania swoich słuchaczy. Można pomóc dziecku rozwijać ten typ inteligencji poprzez żarty, zgadywanki, krzyżówki, gry słowne, a także czytanie. Równie ważne jest śpiewanie, deklamowanie wierszy i rozmowa.

INTELIGENCJA LOGICZNO-MATEMATYCZNA

Dziecko nadzwyczaj sprawnie uczy się arytmetyki. Potrafi szybko liczyć. Lubi gry i zagadki prowokujące do myślenia. Znakomicie dostrzega przyczyny, tworzy hipotezy, przewiduje konsekwencje. Aby rozwinąć w nim ten typ myślenia, można dziecku zadawać zagadki matematyczne, prosić o dopowiadanie ciągu dalszego historii, pokazywać konsekwencje w eksperymentach, bawić się w sklep, sortowanie i kategoryzowanie przedmiotów. Świetnie rozwijają też gry typu: warcaby, szachy, gry planszowe.

INTELIGENCJA WIZUALNO-PRZESTRZENNA

Dziecko pewnie i szybko rysuje, projektuje, z łatwością interpretuje mapy i plany, bez kłopotu orientuje się w trójwymiarowej przestrzeni. Inteligencję tę rozwija swobodne rysowanie, malowanie, układanie puzzli, tworzenie mapy, na przykład drogi do przedszkola, projektowanie.

INTELIGENCJA MUZYCZNA

Malcy szybko dostrzegają wzory, łatwo rozpoznają rytm, nucą, wybijają takt, śpiewają lub grają na instrumencie, lubią poezję i różne rodzaje muzyki.

Wspieranie inteligencji muzycznej polega na łączeniu z muzyką wielu czynności, wspólnym śpiewaniu, zachęcaniu do występów przed publicznością. Ważne są też zajęcia z rytmiki i umuzykalniania.

INTELIGENCJA INTERPERSONALNA

Dzieci szybko nawiązują kontakt z innymi, mają duże grono kolegów, świetnie się czują w towarzystwie, są opiekuńcze. Wykazują się też zdolnościami przywódczymi. Precyzyjnie przedstawiają swoje potrzeby. Są asertywne.

Najlepiej ten rodzaj inteligencji rozwijają zabawy w grupie, czytanie bajek i rozmowy o przeżyciach ich bohaterów, a także o uczuciach dziecka.

INTELIGENCJA INTRAPERSONALNA

Dziecko ma bogate życie wewnętrzne. Jest refleksyjne. Lubi zabawę i pracę w samotności. Nie potrzebuje motywacji zewnętrznej. Potrafi właściwie ocenić swoje umiejętności i słabości. Interesujące dla niego są zagadnienia moralne i etyczne.

Aby wspierać dziecko, należy stworzyć mu takie warunki, by mogło samo określać swoje nowe cele, zadania i we własnym tempie je wykonywać.

INTELIGENCJA RUCHOWA

Dzieci charakteryzują się nadzwyczajną koordynacją ciała i sprawnością ruchową. Potrafią kontrolować swoje ruchy. Bez trudu posługują się przedmiotami. Lubią biegać, pływać, jeździć na nartach, tańczyć. Mają bardzo elastyczne ciała.

Bywa, że inteligencja ta nie jest postrzegana jako dar, lecz błędnie interpretowana jako zaburzenia uczenia się czy nawet choroba. Czasem błędnie rozpoznaje się u obdarzonych taką inteligencją ADHD i podaje im środki farmakologiczne.

Rozwijanie wyżej opisanych zdolności następuje poprzez aktywizację motoryki: zabawy ruchowe, wykonywanie precyzyjnych ruchów rękami, spacer, bieganie, jazdę na desce czy rowerze, rysowanie, lepienie figurek z plasteliny, gimnastykę, taniec, pływanie.

INTELIGENCJA PRZYRODNICZA

Dziecko dba o zwierzęta, studiuje ich zwyczaje. Lubi przebywać na świeżym powietrzu, zwłaszcza w lesie. Często uprawia roślinki.

Pomoc dorosłych może polegać na wspólnych wyprawach do lasu. Należy też pozwolić dziecku na opiekowanie się zwierzętami. Ważne jest czytanie książek oraz oglądanie przyrodniczych albumów lub filmów.

Oprócz ośmiu typów inteligencji Gardniera warto wskazać na jeszcze jeden - **inteligencję kreatywną**. Przejawia się ona ponadprzeciętną umiejętnością rozwiązywania problemów i kreowania rzeczywistości. Dzieci kreatywne mają mnóstwo pomysłów i dużą odwagę w ich realizacji. Można tę zdolność rozwijać, zezwalając dziecku na eksperymentowanie i bawiąc się z nim w przeróżne, nieraz paradoksalne zabawy.

Jak już wspomniałam, **dzieci w wieku szkolnym** mogą rozwinąć bądź zatracić swój talent. Im także da się przyporządkować różne typy inteligencji.

INTELIGENCJA LINGWISTYCZNO-JĘZYKOWA

Zachowanie dzieci:

- mają bogate słownictwo, używają dojrzałych form wypowiedzi
- dużo czytają
- tworzą
- prowadzą zapiski lub pamiętniki
- lubią gry językowe, rozumieją abstrakcyjne gry słownikowe.

Osoby takie w szkole mogą lekceważyć szablony wypracowań, stosując nierutynowe, kreatywne formy wypowiedzi, szybko uczą się języków.

INTELIGENCJA LOGICZNO-MATEMATYCZNA

Zachowania dzieci:

- są zainteresowane matematyką i innymi naukami ścisłymi, pasjonują ich hipotezy i badania
- uwielbiają budowanie modeli, badanie poprawności.

INTELIGENCJA MUZYCZNA:

Zachowania dzieci:

- są wrażliwe na dźwięki, rytm i harmonię

- grają na instrumentach
- nietypowo odbierają muzykę
- mają dojrzały gust muzyczny
- często charakteryzują się dużymi możliwościami wokalnymi.

INTELEGENCJA WIZUALNO-PRZESTRZENNA

Dzieci wybitne w tym zakresie charakteryzują:

- łatwość poruszania się w przestrzeni trójwymiarowej, projektowania w wyobraźni scen i obiektów
- zainteresowanie konstrukcją, rekonstrukcją bądź dekonstrukcją rzeczywistości
- zdolności plastyczne.

INTELEGENCJA KINESTETYCZNA

Zachowania dzieci:

- wielkie zamiłowanie do ruchu
- elastyczność, gibkość ciała, siła, nieprzeciętne możliwości
- niezwykła koordynacja ruchowa
- plastyczność, duża umiejętność ekspresji.

INTELEGENCJA PRZYRODNICZO-EKOLOGICZNA

Zachowania dzieci:

- silne zainteresowanie naturalnym otoczeniem, światem w jego przyrodniczo-geograficznym wymiarze
- pasjonowanie się światem przyrody i ochroną zwierząt i roślin
- nastawienie ekologiczne.

INTELEGENCJA INTERPERSONALNA

Zachowania dzieci:

- wysoka wrażliwość na relacje międzyludzkie
- empatia, zainteresowanie innymi ludźmi i rozumienie ich emocji
- umiejętność uczenia innych i naturalnego wpływu na nich, łagodzenia konfliktów, przewodzenia, tworzenia więzi, współpracy.

INTELEGENCJA INTRAPERSONALNA

Cechy dzieci wybitnych w tym zakresie:

- bogate życie wewnętrzne
- nadzwyczajna samoświadomość
- zdolność do rozpoznawania swoich emocji, uczuć, wartości
- spolegliwość
- spójność i harmonia wewnętrzna.

INTELEGENCJA KREATYWNA

Zachowania dzieci:

- cechuje je myślenie innowacyjne, nieograniczone żadnymi barierami
- tworzą, kreują, wymyślają różne przedmioty
- zajmuje je wiele spraw, interesuje niemal wszystko, znakomicie radzą sobie w nowych sytuacjach, uwielbiają zmiany i wyzwania.

Bywa, że niektóre z wyżej wymienionych cech nie są w ogóle zauważane w szkole. Czasem natomiast się je dostrzega, ale opacznie tłumaczy. Stąd wielka rola nauczyciela, który nie tylko będzie mistrzem i przewodnikiem dla ujawnionego już talentu, ale najpierw odkryje nadzwyczajne zdolności ucznia.

Są pewne procedury opieki nad dzieckiem zdolnym.

1. Rodzice obserwują dziecko pod kątem ponadprzeciętnych zdolności.

2. Nauczyciel informuje rodziców, iż takie zdolności u ucznia zaobserwował.

3. Rodzice mogą skorzystać z profesjonalnej formy wsparcia dziecka zaproponowanej przez nauczyciela.

4. Rodzice mogą zwrócić się z dzieckiem do poradni pedagogiczno-psychologicznej.

5. W poradni przeprowadza się wywiad z rodzicami i dzieckiem. Uczeń zostaje poddany badaniom psychologicznym. Szacuje się wiek rozwojowy dziecka, zasób jego umiejętności i iloraz inteligencji.

6. Rodzice otrzymują diagnozę wraz z sugestiami dla szkoły, jak wspierać rozwój dziecka. Poradnia powinna również zorganizować zajęcia harmonizujące jego rozwój albo wskazać odpowiednią placówkę, na której terenie odbywają się zajęcia dla uczniów uzdolnionych.

7. Nauczyciel lub rodzice przedstawiają w szkole opinię z poradni, ewentualnie dowody osiągnięć dziecka. Rodzice składają podanie, które powinno zawierać informacje o ich oczekiwaniach wobec szkoły (np. indywidualny program nauki z danego przedmiotu).

8. Szkoła powinna uwzględnić wskazówki zawarte w opinii poradni i zaproponować organizację optymalnych warunków rozwoju dziecka.

9. Rodzice otrzymują odpowiedź na piśmie, mają prawo odwołać się do dyrekcji szkoły, organu założycielskiego danej placówki lub do kuratorium.

Wspieranie rozwoju ucznia zdolnego przez szkołę może przybrać następujące formy:

- zaoferowanie dziecku udziału w zajęciach pozalekcyjnych
- przydzielenie mu nauczyciela-opiekuna
- przygotowanie dla dziecka zadań o zwiększonym poziomie trudności
- proponowanie udziału w konkursach, olimpiadach i udzielenie pomocy w przygotowaniu do nich
- wypłacanie stypendium naukowego lub sportowego
- organizację indywidualnego programu nauki.

Uczeń zdolny potrzebuje wsparcia świetnego nauczyciela – mistrza. Ważni też są koledzy, którzy podzielają jego zainteresowania i staną się partnerami w dyskusji. Uczeń utalentowany wymaga wciąż nowych wyzwań. Co ważne, potrzebuje sensownego planu rozwoju, doskonalenia umiejętności i kompetencji.

Bibliografia:

1. Taraszkiewicz M., Karpa A., *Jak wspierać zdolnego ucznia?*, WSiP, Warszawa 2009

Iwona Waszkiewicz

Dyrektor Wydziału Edukacji i Sportu
Urzędu Miasta Bydgoszczy

Miejski Program Wspierania Ucznia Zdolnego „Zdolni znad Brdy”

Uczeń zdolny jest dla nauczyciela dużym wyzwaniem, a jeżeli jest także pasjonatem w danej dziedzinie wiedzy, to może stać się i „utrapieniem”. Dociekliwość, wnikliwość, bystrość umysłu, łatwość wyciągania wniosków - te i inne cechy sprawiają, że nie każdy nauczyciel chce i potrafi pracować z takim uczniem. Od wielu lat lansowana jest teza, iż polska szkoła nie rozwija, a nawet wręcz ogranicza talenty tych najzdolniejszych. Obecnie coraz większy nacisk kładzie się na pracę z uczniami wybitnymi. Powstają programy skierowane właśnie do tej grupy uczniów, zarówno na szczeblu ogólnopolskim, regionalnym, jak i lokalnym.

Przykładem takiego lokalnego programu, adresowanego do najzdolniejszych uczniów, jest Miejski Program Wspierania Ucznia Zdolnego „Zdolni znad Brdy”. Jego powstanie wiąże się ściśle ze „Strategią Rozwoju Edukacji Miasta Bydgoszczy na lata 2013-2020”. W dokumencie tym, który został przyjęty przez Radę Miasta Bydgoszczy Uchwałą Nr XXXVII/779/2013 z dnia 30 stycznia 2013 r., określone zostały działania mające przyczynić się między innymi do wzrostu efektywności kształcenia. Autorzy „Strategii” w czasie pracy nad nią wielokrotnie podkreślali, że jednym z podstawowych zadań współczesnej szkoły jest zapewnienie warunków wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży. Aby zadanie to zrealizować, dostosowano działania do różnych grup uczniów. Jednym z zadań realizujących ten cel jest *Rozbudowa i wdrożenie miejskiego programu wspierania ucznia zdolnego* zawarta w „Strategii Rozwoju Edukacji Miasta Bydgoszczy na lata 2013-2020” pod pozycją 2.5.31.

W październiku 2013 roku powołany został zespół, którego zadaniem było opracowanie programu wspierania ucznia zdolnego. Składał się z 23 osób, przedstawicieli różnych środowisk związanych z edukacją. Byli to dyrektorzy szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez Miasto Bydgoszcz, pracownicy naukowcy wyższych uczelni, przedstawiciel Komisji Edukacji Rady Miasta Bydgoszczy, nauczyciele, pracownicy Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy, Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej oraz Wydziału Edukacji i Sportu Urzędu Miasta Bydgoszczy. Tak zróżnicowany skład zespołu pozwolił wypracować dokument za-

wierający różnorodne działania skierowane nie tylko do uczniów, ale również ich rodziców i nauczycieli. Praca zespołu przebiegała dwutorowo. Oprócz zebrań plenarnych odbywały się spotkania w mniejszych zespołach roboczych, na których wypracowane zostały poszczególne elementy programu. Efektem prac zespołu jest wspomniany na wstępie Miejski Program Wspierania Ucznia Zdolnego „Zdolni znad Brdy”. Czas programu obejmuje lata 2014-2020. Natomiast jego wdrażanie podzielono na dwa okresy. Pierwszy etap przypada na lata 2014-2016, po nim nastąpi sprawdzenie efektywności przyjętych działań, a następnie zostaną wprowadzone niezbędne modyfikacje.

„Zdolni znad Brdy” jest programem przeznaczonym dla najzdolniejszych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych prowadzonych przez Miasto Bydgoszcz w zakresie przedmiotów ogólnokształcących. Składa się z ośmiu elementów:

1. Podstawy prawne
2. Opis działań skierowanych do nauczycieli
3. Opis działań skierowanych do rodziców
4. Opis działań skierowanych do uczniów
5. Opis działań skierowanych do uczniów, nauczycieli i rodziców
6. Ewaluacja programu
7. Opis zasad przejściowych na rok 2014
8. Regulaminy wraz z załącznikami

Działania skierowane do nauczycieli:

1. Organizacja warsztatów okazjonalnych, kursów, konferencji, warsztatów wakacyjnych dotyczących pracy z uczniem zdolnym.

2. Promocja dobrych praktyk – organizacja konferencji w zakresie wymiany doświadczeń nauczycieli pracujących z uczniami zdolnymi wraz z działaniami integrującymi środowisko nauczycieli pracujących z uczniem zdolnym.

3. Organizacja studiów podyplomowych oraz kursów kwalifikacyjnych dla nauczycieli.

4. Specjalizacja funkcjonujących doradców metodycznych i konsultantów poszczególnych specjalności w zakresie pracy z uczniem zdolnym.

5. Organizacja szkoleń dla rad pedagogicznych w zakresie pracy z uczniem zdolnym.

6. Gromadzenie, opracowywanie w formie zestawień bibliograficznych i udostępnianie literatury dotyczącej pracy z uczniem zdolnym.

7. Stworzenie bazy narzędzi diagnozujących zdolności uczniów do wykorzystania przez nauczycieli oraz przygotowanie ich do publikacji na portalu internetowym.

Działania te mają przyczynić się nie tylko do podniesienia kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem zdolnym, ale także służyć wymianie doświadczeń.

Kolejne działania zostały skierowane do rodziców, którym program proponuje:

1. Udział w warsztatach i konferencjach oraz konsultacjach na temat rozwoju ucznia zdolnego (rozpoznawania zdolności, kompetencji społecznych, komunikacji i inne).

2. Bazę narzędzi diagnozujących zdolności uczniów do wykorzystania przez rodziców, która będzie umieszczona na platformie internetowej.

Jednak najważniejsza część programu skierowana jest do samych uczniów. Program przewiduje trzynaście działań skierowanych do tej grupy. Część z nich funkcjonuje w Bydgoszczy już od lat i tylko została włączona w strukturę programu, ale większość opracowano na potrzeby programu. Są to:

1. Godziny przyznawane na realizację Indywidualnego Toku Nauki lub Indywidualnego Programu Nauki na wniosek dyrektora szkoły, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

2. Dodatkowe zajęcia pozalekcyjne w postaci Grantów Rozwoju Zdolności dla zdolnych uczniów szkół podstawowych w ramach Międzyszkolnych Klubów Ucznia Zdolnego.

3. Dodatkowe zajęcia pozalekcyjne w postaci Grantów „Fabryka Szans” dla zdolnych uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych w ramach Międzyszkolnych Klubów Ucznia Zdolnego.

4. Okazjonalne zajęcia dla najzdolniejszych uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych prowadzonych przez pracowników uczelni wyższych, odbywających się na uczelniach (wykłady, warsztaty, laboratoria, sesje naukowe i inne).

5. Letnie obozy naukowe dla wyróżniających się uczniów z Międzyszkolnych Klubów Ucznia Zdolnego.

6. Warsztaty wsparcia psychologicznego i twórczego myślenia dla zdolnych uczniów, a także różnego typu warsztaty wspomagające, np. z komunikacji społecznej, umiejętności prowadzenia dyskusji, przedstawiania argumentów, oratorskie.

7. Okazjonalne spotkania z autorytetami, pasjonatami z danej dziedziny.

8. Spotkania pod nazwą Forum Olimpijczyków umożliwiające publiczną prezentację dorobku naukowego uczniów.

9. Zajęcia dla uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych w uczelnianych kołach naukowych.

10. Program edukacji czytelniczej i informacyjnej dla uczniów biorących udział w konkursach przedmiotowych i olimpiadach.

11. Karty Wyjątkowego Czytelnika przyznawane przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką oraz biblioteki uczelni wyższych.

12. Szkolenia dotyczące bibliograficznych baz danych dla finalistów i laureatów olimpiad oraz uczniów biorących udział w konkursach i olimpiadach.

13. Stypendia dla absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w ramach programu stypendialnego dla młodzieży osiągającej szczególne wyniki w nauce.

W programie „Zdolni znad Brdy” znalazły się także działania skierowane zarówno do uczniów, jak i ich rodziców oraz nauczycieli. Są to:

1. Nagradzanie laureatów i finalistów konkursów przedmiotowych i olimpiad oraz ich opiekunów.

2. Powołanie w każdej szkole koordynatorów do spraw uczniów zdolnych, którzy między innymi będą promować osiągnięcia uczniów zdolnych i współpracować z ich rodzicami.

W celu właściwej komunikacji pomiędzy wszystkimi podmiotami został utworzony portal internetowy „Zdolni znad Brdy” dostępny pod adresem edu.bydgoszcz.pl. Portal ten zawiera wszystkie niezbędne informacje zarówno o samym programie, jak i o ofercie działań skierowanych do potencjalnych beneficjentów.

Miejski Program Wspierania Ucznia Zdolnego został po raz pierwszy zaprezentowany bydgoskiemu środowisku oświatowemu na konferencji, która odbyła się w dniu 27 lutego 2014 roku w Pałacu Młodzieży. Oprócz prezentacji programu dyrektorzy szkół i zaproszeni goście wysłuchali dwóch wykładów. Wykład inauguracyjny pt. „Orły nie wchodzą na górę po schodach” wygłosiła prof. dr hab. Ewa Filipiak. Następnie wysłuchano wystąpienia Joanny Cieślukowskiej pt. „Krótka instrukcja mordowania/ratowania talentów, czyli nauczyciel/wychowawca jako stymulator lub inhibitor rozwoju zdolności”.

Autorzy programu nie zakładali, że od razu wszystkie jego elementy zostaną uruchomione. Do września 2014 roku uruchomiono portal internetowy, zorganizowano obóz naukowy, przeprowadzono konkurs ofert na zajęcia dodatkowe. Wybrano do realizacji 13 grantów, w tym 5 w ramach Grantów Rozwoju Zdolności dla uczniów szkół podstawowych oraz 8 w ramach Grantów „Fabryka Szans” dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Kolejne zadania realizowane będą od września 2014 roku, a następne w 2015 roku.

Najważniejsze jest, aby program zyskał akceptację uczniów, aby ci najzdolniejsi chętnie korzystali ze skierowanej do nich oferty oraz aby wybrali taką formę zajęć, która pozwoli rozpoznać i rozwijać ich umiejętności i zdolności. Ważne jest także, aby praca, wysiłek i zaangażowanie nauczycieli przełożyły się na osiąganie sukcesów ich uczniów.

Liczymy, że wszystkie cele programu zostaną osiągnięte i będzie on służył pełnemu rozwojowi bydgoskich uczniów.

Na realizację programu w 2014 roku Miasto Bydgoszcz przeznaczyło 650 tys. zł.

Krok w kierunku... ucznia

Nie ma czegoś takiego jak zły pomysł. Zawsze natomiast istnieje pomysł lepszy

C.S. Miklus

We współczesnym świecie nie jest możliwe opanowanie ogromu wiedzy, ale konieczne stało się poszukiwanie, interpretowanie, analizowanie i syntetyzowanie, dokonywanie porównań, wskazywanie trendów rozwojowych. Twórczość to już nie tylko obszar dla wybitnych jednostek, ale arena rozwoju dla każdego - nie tylko możliwa, ale i pożądana.

Od kilku lat pracuję z uczniami uzdolnionymi poznawczo, prowadząc treningi myślenia twórczego. Ich głównym celem jest rozwijanie u uczestników twórczej osobowości, twórczej postawy życiowej, twórczego patrzenia na świat. Jak wygląda scenariusz takiej pracy? Uczniowie najpierw poznają własne możliwości i ograniczenia, swój indywidualizm. Jednocześnie przyglądają się odrębności postaw, zachowań i osobowości innych uczestników treningu. Uczą się tolerować inność, czerpać z niej inspirację dla siebie. Podstawową zasadą staje się **zasada współpracy grupowej** dyktująca postawę orientacji na drugiego człowieka, odpowiedzialności za słowa i czyny w imię realizacji wspólnego celu. „JA” - to nie tylko „moje” mocne i słabe strony, ale „JA” to także „MY” - element grupy mający prawo do odmiennego zdania, ale i powinność liczenia się z krytyczną reakcją innych czy modyfikacją własnych postulatów. Każdy podaje swój pomysł (pomysły) na rozwiązanie problemu, ale słucha też pomysłów innych obserwując, z jak **różnych perspektyw** można zobaczyć daną sprawę.

W treningu wszyscy uczestnicy są **aktywni** i w sposób osobiście zaangażowany poznają techniki pracy twórczej. Metody twórczego myślenia, ekspresji twórczej odkrywają podczas rozwiązywania stawianych przed nimi zadań. Eksperymentują i poświęcają swój czas, bo **się bawią**, nie wiedząc, że się uczą. Rozwiązują problemy w **atmosferze ciekawości** i dobrowolności, a nie przymusu. Mają szansę uzyskiwać **konstruktywne informacje zwrotne**, a nie oceny. To tylko tyle i aż tyle!

Wspieranie ucznia zdolnego powinno odbywać się systemowo przez wspieranie całych grup klasowych poprzez:

- aktywne metody pracy, wywołujące automatycznie osobiste zaangażowanie
- dzielenie uczniów na podzespoły współpracujące ze sobą, a nie rywalizujące
- stosowanie różnorodnych metod i form pracy dostosowanych do zróżnicowanych predyspozycji, stylów i strategii uczenia się dzieci i młodzieży (wizualizacje, plakaty, wykresy, pokazy slajdów, tworzenie wierszy, piosenek, przedstawień, scenek)

- różnicowanie poziomów pracy na lekcji w zależności od składu uczniów - ich poziomu wiedzy, zainteresowań
- wskazywanie i podkreślanie mocnych stron każdego ucznia na forum, przekazywanie informacji na temat obszarów do pracy indywidualnej „w cztery oczy”
- rozbudzanie i podtrzymywanie ciekawości, pozwalanie na eksperymentowanie
- stosowanie technik twórczych, np. metaforyzowania, identyfikacji, burzy mózgów, kruszenia, techniki sześciu myślowych kapeluszy, map mentalnych
- wskazywanie problemów rozbieżnych, rozwijających myślenie dywergencyjne
- stosowanie nowoczesnych technologii
- dawanie zadań wymagających samodzielnego stawiania pytań, wskazywania problemów przez samych uczniów, praca metodą projektu
- integrowanie uczniów zainteresowanych danym obszarem na zajęciach pozalekcyjnych czy pozaszkolnych
- traktowanie porażki jako drogi do sukcesu, uczenie mierzenia się z porażkami poprzez spokojną, cierpliwą rozmowę, analizę tego, co się nie udało, co można by zrobić inaczej, lepiej, dawanie przykładu własnych porażek czy porażek znanych osób
- dbanie o jakość kontaktów społecznych w grupie
- organizowanie spotkań z ekspertami z różnych dziedzin, osobami odnoszącymi sukcesy w swoich obszarach
- „zarażanie” entuzjazmem własnym.

Warto wpajać u uczniów przekonanie o wartości własnych możliwości, o świadomości swojego potencjału, o wyjątkowych zdolnościach specjalnych w różnych dziedzinach życia, patrzenia na siebie przez pryzmat tego, co wyjątkowe, co zasługuje na podkreślenie, a nie przez wąską lornetkę trudności i niepowodzeń. O sukces jest bowiem nietrudno, „kiedy się zrobi co należy, jak należy, kiedy należy”.

Stosowanie wyżej wymienionych aspektów pracy zespołowej pozwoli „wypuścić w świat” osoby kreatywne, o tzw. otwartych umysłach, nieszablonowym patrzeniu na spotykane problemy, umiejące pracować z niedoborem danych, samouczące się i poszukujące. Wówczas postulat wskazany na początku artykułu o konieczności bycia twórczym w różnych dziedzinach życia przestanie „pachnieć” fikcją.

„Pierwszorzędna zupa wymaga więcej artyzmu niż drugorzędny obraz i (...) ogólnie rzecz biorąc, gotowanie, macierzyństwo i prowadzenie domu może być twórcze, zaś pisanie wierszy nie musi być takie, może być nietwórcze” (A.H. Masłow).

Rola nauczyciela w rozwijaniu przyrodniczych uzdolnień uczniów

W swojej pracy dydaktycznej spotkałam wielu uczniów, którzy na różnych etapach edukacyjnych przejawiali zainteresowanie przedmiotami przyrodniczymi, choć nie wszyscy byli uzdolnieni przyrodniczo. Jednak tylko u niewielu zainteresowanie przerodziło się w prawdziwą pasję, która wywarła wpływ na wybór dalszej ścieżki kształcenia. Część z nich miała szczęście pracować z nauczycielami, którzy rozpoznali uzdolnienia i zachęcili do ich rozwijania. Niestety, spotkałam też uczniów, którzy przyznali, że w szkole lubili przedmioty przyrodnicze, ale nie spotkali na swej drodze nauczycieli, którzy potrafiliby zaciekać ich swoimi lekcjami na tyle, aby zaciekawienie to przerodziło się w zainteresowanie i pasję. Wśród uczniów byli też tacy, którzy nie wykazywali szczególnego zaciekawienia przedmiotami przyrodniczymi, ale spotkali nauczycieli-pasjonatów, którzy potrafili zmotywować ich do pogłębiania wiedzy przyrodniczej, co rozbudziło zainteresowania i stało się bodźcem do dalszego kształcenia.

Z powyższych refleksji można wnioskować, że rola nauczyciela w rozbudzaniu ciekawości poznawczej uczniów, rozwijaniu zainteresowań i pasji jest kluczowa i nie do przecenienia.

Ważną umiejętnością nauczyciela chcącego pracować z uczniami uzdolnionymi przyrodniczo jest ich identyfikacja. To trudne zadanie między innymi dlatego, że nauczyciele nie mają dostępu do profesjonalnych narzędzi pozwalających na rozpoznanie uczniów zdolnych. Jeśli nawet udałooby się je pozyskać, to i tak nie można ograniczyć się tylko do ich zastosowania. Identyfikacja zdolności powinna przebiegać wielokierunkowo i opierać się między innymi na:

- obserwacji uczniów
- ankietach prowadzonych wśród uczniów i rodziców badających zainteresowania uczniów
- analizie zapisów umieszczonych na świadectwach szkolnych
- wynikach osiągniętych w zakresie poszczególnych przedmiotów
- informacjach przekazywanych z poprzednich placówek

- informacjach otrzymywanych od rodziców, opiekunów i innych zewnętrznych źródeł
- testach na inteligencję
- testach diagnostycznych badających umiejętności uczniów.

Szczególne znaczenie ma wielokierunkowa, wnikliwa obserwacja uczniów, która pozwala na dostrzeżenie sygnałów wskazujących na ich przyrodnicze uzdolnienia. Uwagę nauczyciela powinien wzbudzić bogaty zasób słownictwa biologicznego ucznia, chęć podejmowania działań na rzecz środowiska, zainteresowanie, np. hodowlą ryb akwariowych, podglądaniem ptaków, obserwowaniem zwierząt domowych, dociekliwość poznawcza przejawiająca się zadawaniem pytań na lekcji, zdziwieniem, zadumą nad zjawiskami przyrodniczymi, opowiadaniem ciekawostek dotyczących zjawisk przyrodniczych, dążeniem do wyjaśniania zjawisk, zgłaszanie wątpliwości. Stawiński zwraca uwagę na następujące wskaźniki zainteresowań biologicznych i środowiskowych uczniów:

- aktywny udział uczniów w lekcjach i zajęciach pozalekcyjnych (ćwiczeniach, seminariach, dyskusjach)
- zadawanie sensownych pytań nauczycielowi i innym uczniom, dotyczących omawianych zagadnień
- nasilone czytelnictwo czasopism popularnonaukowych i naukowych z biologii i ochrony środowiska
- uzyskiwanie wysokich ocen z biologii i innych przedmiotów przyrodniczych
- częste oglądanie programów telewizyjnych poświęconych zagadnieniom biologicznym i środowiskowym
- wykorzystywanie komputerów i programów komputerowych do pogłębiania wiedzy przyrodniczej
- chętnie włączanie się do działań praktycznych na rzecz ochrony przyrody i ochrony środowiska
- gromadzenie zbiorów biologicznych
- prowadzenie upraw roślin i hodowli zwierząt
- samodzielne dokonywanie obserwacji, pomiarów i eksperymentów przyrodniczych
- udział w konkursach i olimpiadach przyrodniczych
- uprawianie ekoturystyki.

Warto też, korzystając z teorii Wielorakich Inteligencji H. Gardnera, zwrócić uwagę na uczniów przejawiających inteligencję przyrodniczą, zwaną też ekologiczną lub naturalistyczną. Takie osoby wykazują zainteresowanie środowiskiem przyrodniczym, chętnie uczestniczą w akcjach i przedsięwzięciach na rzecz środowiska, pasjonuje je ochrona i obrona istot żywych, życie zgodne z rytmem przyrody, dbanie o zdrowy styl życia.

Identyfikacja uzdolnień uczniów może być trudna w przypadku, gdy nie ujawniają oni swoich przyrodniczych zainteresowań, a czasem wręcz je ukrywają. Taka sytuacja może zaistnieć, gdy w szkole nie ma „sprzyjającej atmosfery” dla uczniów wyróżniających się, którzy chcą zrobić coś więcej niż pozostali. Taką atmosferę wywołują często sami uczniowie, ale zdarza się też niechętny stosunek nauczyciela do uczniów, którzy wymagają indywidualnego podejścia. W takiej sytuacji osoby ukrywające swoje uzdolnienia przyjmują często postawę konformistyczną i niczym się nie wyróżniają. Przyczyną ukrywania zdolności może być też niechęć uczniów do angażowania się w dodatkowe działania szkolne, często też brak wiary we własne możliwości i obawa przed krytycznym osądem nauczyciela.

Prawdziwe wyzwanie stanowią dla nauczyciela uczniowie, którzy nie ukrywają swoich zainteresowań i pasji, a ich wiedza powoduje, że nudzą się na lekcji dostosowanej do tempa uczenia się tych przeciętnych. W takim przypadku nauczyciel musi włożyć wiele trudu, aby zindywidualizować proces dydaktyczny i zaproponować przedsięwzięcia rozwijające ucznia zdolnego. Tej indywidualizacji sprzyjają zapisy zawarte w podstawie programowej kształcenia ogólnego oraz rozporządzeniu w sprawie oceniania i klasyfikowania uczniów, zgodnie z którymi szkoła oraz poszczególni nauczyciele powinni podejmować działania mające na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego możliwości i potrzeb. Indywidualizować można czas pracy uczniów, sposób ich zaangażowania, rodzaj i liczbę zadań do wykonania, stopień trudności zadań, a także techniki i metody pracy z uczniem zdolnym.

Dobrym rozwiązaniem wychodzącym naprzeciw nauczycielom pracującym z uczniami szczególnie zdolnymi jest proponowanie im indywidualnego programu lub toku nauczania. Taką możliwość daje *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki*.

Ciągle jeszcze niewielu uczniów korzysta z tego rozwiązania prawnego, być może z powodu braku wiedzy na ten temat. Tymczasem warto wiedzieć, że uczeń realizujący indywidualny tok nauki uczy się według innego systemu, niż udział w obowiązkowych zajęciach edukacyjnych, w zakresie jednego, kilku lub wszystkich obowiązujących zajęć. Może

uczęszczać na wybrane zajęcia edukacyjne do danej klasy lub do klasy programowo wyższej, w tej lub innej szkole, albo realizować program we własnym zakresie w całości lub w części. Może on realizować program nauczania z zakresu dwóch lub więcej klas w ciągu jednego roku szkolnego i być klasyfikowany i promowany w czasie całego roku szkolnego. Może uczyć się według programu nauczania objętego szkolnym zestawem programów nauczania lub indywidualnego programu nauki.

Uczeń może realizować indywidualny tok nauki i indywidualny program na każdym etapie edukacyjnym i w każdym typie szkoły.

Warto pamiętać, że zezwolenie na indywidualny program lub tok nauki może być udzielone uczniowi po upływie co najmniej jednego roku nauki, a w uzasadnionych przypadkach – po śródrocznej klasyfikacji.

Wniosek o udzielenie zezwolenia na indywidualny program lub tok nauki może złożyć sam uczeń, jeśli jest pełnoletni lub niepełnoletni za zgodą rodziców. Taki wniosek mogą też złożyć rodzice niepełnoletniego ucznia, a także wychowawca klasy lub nauczyciel za zgodą rodziców albo pełnoletniego ucznia.

Wniosek należy złożyć do dyrektora szkoły za pośrednictwem wychowawcy. Wychowawca dołącza do wniosku opinię o predyspozycjach, możliwościach, oczekiwaniach i dotychczasowych osiągnięciach ucznia.

Nauczyciel prowadzący zajęcia edukacyjne, których dotyczy wniosek, dołącza do wniosku indywidualny program nauki lub akceptację indywidualnego programu nauki opracowanego poza szkołą. Następnie dyrektor musi zwrócić się do poradni psychologiczno-pedagogicznej z prośbą o opinię na temat możliwości realizowania przez ucznia indywidualnego programu lub toku nauki, a także do rady pedagogicznej z prośbą o opinię.

W przypadku, gdy indywidualny program nauki umożliwiałby uczniowi realizację w ciągu jednego roku szkolnego programu z zakresu więcej niż dwóch klas, dyrektor musi również uzyskać pozytywną opinię organu nadzoru pedagogicznego.

Jeśli opinie poradni i rady pedagogicznej są pozytywne, dyrektor zezwala na indywidualny program lub tok nauki. Zezwolenie jest ważne na czas określony, nie krótszy niż rok.

Jeśli nauczyciel nie proponuje uczniowi indywidualnego programu lub toku nauki, to powinien zastanowić się nad wdrożeniem takich działań edukacyjnych, które będą stanowić ciekawą, alternatywną propozycję pracy z uczniem zdolnym.

PROPOZYCJE FORM PRACY Z UCZNIEM UZDOLNIONYM PRZYRODNICZO

Nauczyciel, który chce wspomagać organizację pracy ucznia zdolnego, powinien nauczyć go między innymi planowania i organizowania własnego uczenia się, a także zarządzania własnym czasem.

Warto, aby uczeń zdolny opracował kartę indywidualnych celów, która pozwoli mu nie tylko na sformułowanie własnych celów, ale też przygotowuje go na ewentualne trudności. Ważne, aby uczeń zdał sobie sprawę, że niepowodzenia, trudności i porażki zdarzają się każdemu, kto dąży do sukcesu i nie można się nimi zrażać, a wręcz przeciwnie trzeba nauczyć się je pokonywać. Dobrą techniką samooceny, dokumentującą własny rozwój ucznia zdolnego jest **prowadzenie przez niego portfolio**, czyli teczek prac. Portfolio analizowane przez nauczyciela, przy współudziale ucznia, pozwala wspólnie przyglądać się postępom rozwojowym ucznia, odkrywać jego mocne i słabe strony, wspierać go w samodzielnym uczeniu się, a to w przypadku ucznia uzdolnionego jest szczególnie cenne.

W portfolio, uczniowie mogą gromadzić różnego typu świadectwa własnej pracy, które dokumentują ich działania dotyczące określonego zadania. Mogą się tam znaleźć:

- ciekawe artykuły z czasopism
- wydruki internetowe
- dane statystyczne
- notatki na temat przeczytanej książki
- napisane przez siebie referaty
- prace badawcze
- sprawozdania z konsultacji, np. z ekspertem.

Dobrze, aby portfolio zawierało spis treści (to, co uczeń napisał, przeczytał, nad czym pracuje). Zadaniem nauczyciela jest regularne przeglądanie portfolio ucznia, ukierunkowywanie jego uczenia się, opisywanie efektów pracy.

Dzięki portfolio wiedza zdobyta samodzielnie staje się doceniona i włączona w proces samokształcenia się ucznia. Dobrze prowadzone portfolio sprzyja systematycznej pracy nad własnym rozwojem oraz uczy dokonywania oceny własnych działań. Może być wykorzystane przez nauczyciela w dyskusji z rodzicami ucznia na temat jego postępów w uczeniu się.

Jedną z podstawowych form pracy nauczyciela z uczniem uzdolnionym powinno być prowadzenie **dodatkowych zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania przyrodnicze**. Mogą to być koła biologiczne, ekologiczne czy specjalistyczne, np. ichtiologiczne czy ornitologiczne. W dzisiejszych czasach, kiedy uczeń ma wiele możliwości spędzania czasu wolnego poza szkołą, decyzja o uczęszczaniu na pozalekcyjne zajęcia szkolne da uczniowi tylko wtedy satysfakcję i zadowolenie, gdy będzie on robił to, co lubi i w sposób, jaki lubi. Sprostanie takiemu wyzwaniu będzie zawsze dla nauczyciela próbą jego fachowości i kreatywności. Ważne, aby przed ustaleniem programu zajęć pozalekcyjnych nauczyciel zdiagnozował potrzeby uczniów zdolnych tak, by wyjść naprzeciw ich oczekiwaniom, a nie zajmować się zagadnieniami, które mogą okazać się dla nich nudne. Koła zainteresowań mogą też stanowić miejsce przygotowania uczniów zdolnych do pozasz-

kolnych konkursów i olimpiad przedmiotowych. Wyzwaniem dla takich uczniów będą też konkursy szkolne i międzyszkolne, np. na najlepszego biologa w szkole, mieście. Uczeń zdolny, który poszerza wiedzę przedmiotową powinien mieć też okazję do głębokiego przetwarzania wiedzy, bo tylko w taki sposób, zgodnie z zasadami neurodydaktyki, będzie uczył się skutecznie. Dlatego warto go zaangażować, np. do przygotowania pytań i zadań do konkursu szkolnego.

Czasami uczniowie uzdolnieni przyrodniczo interesują się tylko wybranymi zagadnieniami, często takimi, które nie są realizowane w ramach szkolnej edukacji. Jeśli zajęcia pozalekcyjne mają utrzymać ciekawość poznawczą uczniów, to muszą być dla nich interesujące, wzbudzające emocje, aktywizujące i twórcze. Ich sensowne przygotowanie wymaga od nauczycieli nie tylko odpowiednich kompetencji metodycznych, ale też zaangażowania oraz pomysłowości, a czasem też własnego doskonalenia w zakresie pracy z uczniem zdolnym.

Warto też, aby uczniowie uzdolnieni mieli okazję do udziału w dyskusjach, debatach, seminariach dotyczących zagadnień biologicznych i środowiskowych. Podejmowane zagadnienia powinny przygotowywać ich do oceniania i wyjaśniania zjawisk i procesów, prezentowania własnych poglądów, logicznego wnioskowania i argumentowania.

Niezmiernie istotnym obszarem edukacji uczniów uzdolnionych przyrodniczo jest ich zachęcenie do prowadzenia **obserwacji i eksperymentów przyrodniczych**. Uczeń uzdolniony powinien nie tylko poznać metodologię badań przyrodniczych, ale też uczestniczyć w ich realizacji, a także w ich projektowaniu. Jest to tym bardziej ważne, że praca badawcza ucznia jest warunkiem jego udziału w olimpiadzie biologicznej w szkole ponadgimnazjalnej. Dobrym rozwiązaniem jest też zaangażowanie ucznia zdolnego do realizacji **projektów badawczych**, podczas których będzie on miał okazję do zaplanowania procesu badawczego, formułowania problemów i hipotez badawczych, ich weryfikacji, a także przeprowadzania pomiarów i obserwacji, opracowywania wyników badań oraz formułowania wniosków.

Ciekawym pomysłem pracy z uczniem uzdolnionym jest uczynienie z niego **asystenta przedmiotowego**. Do jego zadań mogłoby należeć między innymi dbanie o pracownię biologiczną, przygotowywanie i przeprowadzanie w różnych klasach doświadczeń i eksperymentów, przygotowywanie zajęć terenowych, pomoc uczniom słabym, prowadzenie fragmentów lekcji (również w klasach młodszych), przygotowywanie WebQuestów tematycznych i prezentacji multimedialnych.

Uczeń uzdolniony przyrodniczo powinien również uczestniczyć w **zajęciach pozaszkolnych**, podczas których będzie miał szansę spotkać się z uczenia-

mi zdolnymi z innych szkół. Mogą temu służyć m.in. wykłady i ćwiczenia na wyższych uczelniach, zajęcia w ośrodkach edukacji ekologicznej, oceanarium, międzyszkolnych kołach przedmiotowych, obozach naukowych, olimpiadach, konkursach, festiwalach nauki. Bardzo ważne dla rozwoju ucznia uzdolnionego przyrodniczo jest zapewnienie mu warunków do uczenia się w bezpośrednim kontakcie z przyrodą. Dlatego nauczyciel oprócz zajęć odbywających się w klasie powinien organizować zajęcia terenowe, które nie tylko będą pozwalały na bezpośrednie zdobywanie wiedzy, ale też przyczynią się do pogłębienia emocjonalnych więzi ucznia z przyrodą, a przez to do skutecznego kształtowania postaw prośrodowiskowych. Dobrze przygotowane zajęcia terenowych stanowi prawdziwe wyzwanie dla nauczyciela, gdyż wymagają nie tylko znajomości metodyki organizowania takich zajęć, ale też odpowiedniego sprzętu, a także przemyślenia ciekawych zadań, które będą wykorzystywały naturalne okazy flory i fauny znajdujące się w środowisku. Takie zajęcia mogą odbywać się, np. w ogrodzie botanicznym, zoologicznym, arboretum, ale też w parku, lesie, na łące, polanie, a także na ulicy, przy której rośnie drzewo. Żadna lekcja o środowisku, nawet najlepiej przygotowana, a odbywająca się w klasie nie zastąpi zajęć w terenie.

Czasami rozwój zainteresowań ucznia uzdolnionego przyrodniczo jest ograniczony ze względu na brak środków finansowych na zakup fachowej literatury, sprzętu badawczego, przejazdu na konkursy czy wykłady uniwersyteckie. Dlatego warto, aby nauczyciel zapoznał uczniów z ofertą instytucji działających na rzecz ucznia zdolnego, również tych, które mogą oferować wsparcie finansowe.

Szczególnie istotnym zadaniem nauczycieli pracujących z uczniami zdolnymi jest ich promowanie w środowisku. Zdarza się niestety, że nie mają oni wiedzy dotyczącej sukcesów swoich uzdolnionych wychowanków, albo dowiadują się o nich z mediów, co jest szczególnie żenujące, gdyż świadczy nie tylko o braku kompetencji w zakresie pracy z uczniem zdolnym, ale też braku dobrych relacji w kontaktach z uczniami i ich rodzicami.

Oto przykładowe sposoby promocji uczniów zdolnych w szkole:

- prezentacja olimpijskich lub konkursowych prac badawczych
- prezentacja tomików poezji o tematyce przyrodniczej
- upowszechnienie poradników opracowanych przez uczniów, np. „Jak uprawiać rośliny przyprawowe na balkonie”, „Jak hodować świnki morskie”, „Jak dbać o akwarium”
- zaprojektowanie galerii prac uczniowskich, np. wykonanych samodzielnie karmników dla ptaków, zdjęć o tematyce przyrodniczej, akwareli ukazujących ciekawe obiekty przyrodnicze, rzeźb o tematyce przyrodniczej

- prezentacja przedstawień, np. o tematyce ekologicznej wyreżyserowanych przez uczniów
- prezentacja filmów o tematyce przyrodniczej nagranych przez uczniów
- zorganizowanie seminariów, debat naukowych
- przygotowanie szkolnych audycji radiowych upowszechniających sylwetki najlepszych szkolnych biologów
- prowadzenie audycji o tematyce przyrodniczej w szkolnym radiowęźle
- zorganizowanie DNI BIOLOGA w szkole (odczyty, referaty, pokazy)
- zaprojektowanie tablicy ściennej (gabloty) z sylwetkami uczniów uzdolnionych przyrodniczo
- zaprojektowanie szkolnej strony internetowej promującej uzdolnionych uczniów
- przyznawanie odznak szkolnych, np. talent przyrodniczy, najlepszy biolog, najlepszy ekolog, mistrz biologii.

Wśród cech i kompetencji, jakie musi posiadać nauczyciel, aby skutecznie rozwijać przyrodnicze uzdolnienia uczniów, na pewno warto podkreślić:

- dużą wiedzę przedmiotową
- zaangażowanie w przygotowanie uczniów do konkursów i olimpiad
- swobodę w planowaniu i interpretacji obserwacji i eksperymentów przyrodniczych
- zamiłowanie do zajęć terenowych połączone z dobrą znajomością flory i fauny
- organizowanie zajęć na wyższych uczelniach
- wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnej w pracy z uczniami
- prezentowanie rzeczywistej postawy proekologicznej
- nawiązywanie dobrych kontaktów interpersonalnych z uczniami
- wykonywanie swojej pracy z pasją, która jest widoczna dla uczniów.

Moje doświadczenia pozwalają na stwierdzenie, że tylko nauczyciel, który pracuje z pasją potrafi rozbudzić tę pasję w swoich uczniach. Nawet, jeśli wśród uczniów nie ma uzdolnionych przyrodniczo, to nauczyciel pasjonat potrafi odpowiednio zmotywować do uczenia się swojego przedmiotu i czerpać dużo radości z aktywności i zaangażowania uczniów.

Bibliografia

1. Braun M., Mach M., *Jak pracować ze zdolnymi. Poradnik dla nauczycieli i rodziców*, ORE Warszawa 2013
2. Dyrda B., *Zjawiska niepowodzeń szkolnych uczniów zdolnych*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007.
3. Fechner-Sędzicka I., *Model pracy z uczniem zdolnym w szkole podstawowej*, ORE Warszawa 2013. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 19.12.2001 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. z 2002 r, Nr 3, poz.28)
4. Stawiński W.[red], *Dydaktyka biologii i ochrony środowiska*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Kraków 2000.

Uczeń zdolny w klasie

Problematyka zdolności i ucznia zdolnego cieszy się w ostatnich latach coraz większym zainteresowaniem badaczy. Mimo rosnącej liczby publikacji na ten temat w wiedzy potocznej nadal istnieje wiele fałszywych opinii i przekonań dotyczących osób zdolnych. (por. Ledzińska, 2010)

Pułapka stereotypów polega na tym, że wpływają na nasze widzenie świata i reagowanie na niego. Przykładem szkodliwego stereotypu jest przekonanie, że uczeń zdolny nie potrzebuje wsparcia w rozwoju swoich uzdolnień, ponieważ zdolności rozwijają się w sposób naturalny, „same się bronią”. (Śliwińska, 2011) Tymczasem specyficznym cechem funkcjonowania poznawczego, takim jak: szybkie tempo uczenia się, doskonała pamięć, dobra koncentracja uwagi itp., towarzyszą także pewne zagrożenia dla prawidłowego rozwoju. Część z nich wynika z tzw. asynchronii rozwojowej, czyli nieharmonijnego rozwoju sfery poznawczej, społecznej i emocjonalnej z istotną przewagą tej pierwszej. (Limont, 2010)

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na celowe sformułowanie „przewagi sfery poznawczej” w odniesieniu do wieku, a nie trudności czy opóźnień w sferze społecznej i emocjonalnej. Zdolne dzieci, mimo dużej dojrzałości intelektualnej, nadal są dziećmi, potrzebują wsparcia i adekwatnej odpowiedzi otoczenia na ich potrzeby. Skuteczna pomoc osobom uzdolnionym jest prawdziwym wyzwaniem dla każdej szkoły oraz dla całego systemu edukacyjnego.

TRUDNOŚCI W PRAWIDŁOWEJ IDENTYFIKACJI ZDOLNOŚCI

Trafna identyfikacja zdolności jest pierwszym i koniecznym krokiem w kierunku stworzenia optymalnego środowiska dla rozwoju zdolności w szkole. Niestety, już na tym pierwszym etapie napotykamy liczne trudności. Popełniane błędy można podzielić na dwie kategorie: (1) błędy typu alfa i (2) błędy typu beta. Z błędami typu alfa mamy do czynienia w sytuacji, w której badana jednostka zostaje błędnie oceniona jako wybitnie uzdolniona. Drugi rodzaj błędu występuje, gdy osoba wybitnie uzdolniona zostanie zdiagnozowana jako przeciętna. (Siekańska, 2004) Szczególnie negatywne konsekwencje wydają się

powodować błędy typu beta, dlatego wielu badaczy zdolności proponuje, aby w pierwszym etapie identyfikacji osób mających zostać objętych programami wspierającymi rozwój uzdolnień, stosować liberalne kryteria kwalifikacji. (za: Limont, 2010)

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na niebezpieczeństwo, jakie niesie ze sobą oparcie identyfikacji zdolności wyłącznie na kryteriach związanych z osiągnięciami szkolnymi i sukcesami w konkursach czy olimpiadach. Nie uwzględniamy wówczas osób zdolnych, których osiągnięcia są poniżej posiadanego potencjału. W literaturze przedmiotu zjawisko to nosi nazwę *Syndromu Nieadekwatnych Osiągnięć*, a dotychczasowe badania wskazują, że jest to istotny problem w polskiej szkole. (Dyrda, 2000)

Bogaty opis metod i strategii identyfikacji osób zdolnych przedstawiła Wiesława Limont w monografii *Uczeń zdolny. Jak go rozpoznać i jak z nim pracować* (2010). Ich znajomość jest o tyle istotna, że jedynie stosowanie wielu różnych technik i metod oraz stała obserwacja przejawów uzdolnień u ucznia w całym cyklu edukacyjnym gwarantuje skuteczność w prawidłowej ocenie potencjału dziecka.

Poniżej zaprezentowano przykład metody służącej rozpoznaniu zdolności u dziecka na poziomie szkoły, niewymagającej stosowania specjalistycznych narzędzi psychologicznych.

NOMINACJE RODZICÓW

Pierwszym ważnym źródłem informacji na temat zdolności dziecka są rodzice. (za: Porter, 1999) W rodzicielskich nominacjach powinny znaleźć się informacje na temat specjalnych zainteresowań i hobby, ulubionych książek, niezwykłych zachowań znamionujących zdolności dziecka. Ważne są także informacje na temat jego relacji, problemów, potrzeb, motywacji. (Limont, 2010)

Należy jednak pamiętać, że nominacje dokonywane przez rodziców mogą być obciążone błędem. Część badań wskazuje, że rodzice czasami nie doceniają lub ignorują oznaki zdolności u dziecka, unikając w ten sposób konfrontacji z rozbudzonymi ambicjami lub też obawiając się negatywnych skutków etykiety „utalentowane dziecko”. (Chitwood, 1986,

za: Uszyńska-Jarmoc, 2005) Niekiedy rodzicom może brakować wiedzy z zakresu normy rozwojowej, co w niektórych przypadkach prowadzi do zjawiska odwrotnego, zawyżonego obrazu „cudownego dziecka”. (Uszyńska-Jarmoc, 2005)

NOMINACJE NAUCZYCIELI

Badania wskazują, że nominacje nauczycieli, mimo pewnych słabości, nie są wcale słabszym wskaźnikiem zdolności niż iloraz inteligencji. (Tannenbaum, 1986; za: Uszyńska-Jarmoc, 2005)

Do najczęstszych przyczyn błędnych diagnoz zdolności dokonywanych przez nauczycieli należy między innymi brak dostatecznej znajomości kryteriów oceny zdolności, brak pozytywnej motywacji oraz wiary w słuszność i potrzebę wczesnej identyfikacji zdolności małych dzieci czy wreszcie brak zaufania do własnych umiejętności diagnostycznych. (McBride, 1992, za: Uszyńska-Jarmoc, 2005)

Szczególne trudności występują w przypadku identyfikacji zdolności twórczych. W szkole często preferuje się uczniów dobrze uczących się, którzy nie sprawiają problemów wychowawczych. Tymczasem uczniów twórczych cechuje między innymi niezależność myślenia oraz postawa nonkonformistyczna, które mogą być odbierane przez otoczenie jako postawa negacyjna i prowadzić do nadania etykiety ucznia trudnego. (Limont, 2010, Tokarz, 2005)

NOMINACJE RÓWIEŚNIKÓW

Ciekawych informacji dostarczają nominacje koleżeńskie, polegające na wskazaniu osoby najlepszej w klasie w jakiejś dyscyplinie lub posiadającej określone zdolności czy umiejętności. Nominacje mogą mieć charakter bezpośredni w postaci konkretnych pytań lub pośredni poprzez gry i zabawy. (Limont, 2010)

ZAMIAST PODSUMOWANIA

Rozpoznanie zdolności u ucznia jest niezbędnym krokiem w kierunku udzielenia mu właściwego wsparcia. Ale jest to tylko krok pierwszy. W celu stworzenia sprzyjającego klimatu dla rozwoju zdolności warto, by szkoła:

1. Znała i rozumiała potrzeby ucznia zdolnego.

Osoby uzdolnione wyróżnia nie tylko wysoki poziom zdolności poznawczych, ale też szereg specyficznych cech osobowości i temperamentu, takich jak: perfekcjonizm czy wzmoczona pobudliwość psychiczna. (Limont, 2010) Uczeń zdolny to nie zawsze uczeń wzorowy. Chcąc być przewodnikiem ucznia zdolnego, warto podjąć próbę ujrzenia świata jego oczami.

2. Unikała etykietyzacji.

Na żadnym etapie identyfikacji zdolności nie powinno się nadawać dziecku etykiety „zdolny”. Po pierwsze, reszta dzieci może poczuć, że nie ma żadnych szczególnych uzdolnień czy talentów, co negatywnie wpłynie na ich obraz sie-

bie. Może także prowadzić do poczucia wyobcowania i osamotnienia ucznia z etykietą zdolnego. (Feldhusen, Jarwan, 2000) Wreszcie dziecko zdolne może dojść do wniosku, że skoro jest wybitnie zdolne, nie musi wkładać żadnego wysiłku w naukę. W procesie identyfikacji, zamiast nadania etykiety ogólnie uzdolnionego, należy położyć nacisk na wskazanie mocnych stron. (Feldhusen, Jarwan, 2000)

3. Motywowała.

Sukces nie może stać się normą, bo jeśli tak się stanie, nie będzie sukcesem? Mądre chwalenie, koncentrujące się na wysiłku wkładanym w pracę jest kluczem do rozwijania motywacji wewnętrznej opartej na satysfakcji z działania, a nie tylko z osiąganego celu.

4. Dostarczała wsparcia emocjonalnego i społecznego.

Dbałość o harmonijny rozwój uczniów poprzez rozwijanie umiejętności radzenia sobie ze stresem związanym z porażką, ale też sukcesem, wzmacnianie poczucia wartości, rozwijanie kompetencji społecznych.

5. Rozwijała zdolności twórcze.

Poprzez docenianie niezależności i oryginalności w myśleniu na co dzień; stosowanie treningów i ćwiczeń rozwijających zdolności twórcze.

Bibliografia:

1. Chitwood D.G. (1986). Guiding Parents Seeking Testing. W: *Roeper Review*, 8, 3, 177-179.
2. Dyrda B. (2000). *Syndrom Nieadekwatnych Osiągnięć jako niepowodzenie szkolne uczniów zdolnych. Diagnoza i terapia*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
3. Feldhusen J.F., Jarwan F.A. (2000). Identification of Gifted and Talented Youth for Educational Programs. W: A. Heller, F. Monks, R.J. Stenberg, R.F. Subotnik (red.) *International Handbook of Giftedness and Talent*. Amsterdam-Tokyo: Elsevier.
4. Ledzińska M. (2010) Wiedza na temat uczniów zdolnych, w: A.E. Sękowski, W. Klinkosz (red.) *Zdolności człowieka w ujęciu współczesnej psychologii* (63-82). Lublin: KUL.
5. Limont, W. (2010). *Uczeń zdolny. Jak go rozpoznać i jak z nim pracować*. Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
6. McBride N. (1992). Early Identification of the Gifted and Talented Students: Where Teachers Stand? W: *Gifted Education International*, 8,1, 19-22.
7. Porter L. (1999). *Gifted Young Children*. Buckingham: Open University Press.
8. Siekańska M. (2004). Koncepcje zdolności, a identyfikacja uczniów zdolnych. W: A.E. Sękowski (red.) *Psychologia zdolności. Współczesne kierunki badań*. (115-123), Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
9. Śliwińska, K. (2011) Prawdy i mity o zdolnościach. *Przegląd Powszechny* 9, 1081, (62-73).
10. Tannenbaum A.J. (1986). The Enrichment matrix model. W: J.S. Renzulli (red.) *Systems and models for developing programs for the gifted and talented* (306-351). Mansfield Center, CT: Creative Learning Press, Inc.
11. Tokarz A. (2005). *Dynamika procesu twórczego*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
12. Uszyńska-Jarmoc J. (2005). Sposoby identyfikacji rozwojowego potencjału intelektualnego, a modele stymulowania rozwoju uzdolnień dzieci. W: W. Limont, J. Cieślukowska (red.) *Wybrane zagadnienia edukacji uczniów zdolnych. Zdolności i stymulowanie ich rozwoju*. T.1. (117-141). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

ZS UMK Gimnazjum i Liceum Akademickie – wyjątkowa szkoła dla zdolnych uczniów

Absolwent Szkoły będzie:

- 1) świadomy własnej wartości, predyspozycji, odpowiedzialny za własny wszechstronny rozwój i zaangażowany w ciągłą, samodzielną pracę nad sobą;
- 2) współdziałający z innymi ludźmi, tolerancyjny wobec różnych kultur, ras, wyznań oraz poglądów;
- 3) otwarty na problemy innych ludzi i umiejący porozumiewać się z nimi, jak również im pomagać;
- 4) przygotowany do życia w rodzinie, w społeczności lokalnej, w społeczeństwie i w świecie¹

Idea szkoły kształcącej uczniów zdolnych przybyła do Torunia wraz z profesorami Uniwersytetu Stefana Batorego – Wacławem Staszewskim, Władysławem Dziwulskim, Konradem Górskim i Aliną Ulińską. Jednak dopiero w 1994 roku „założenia programowo-organizacyjne Gimnazjum uzyskały pełną aprobatę władz resortowych, wyrażaną nie tylko w czasie licznych spotkań i dyskusji roboczych, ale także w oficjalnych dokumentach i decyzjach”². Ostateczna zgoda na powołanie Zespołu Szkół Ogólnokształcących „Gimnazjum Akademickie” w Toruniu na zasadach eksperymentu pedagogicznego została wydana 17 grudnia 1997 roku. Swoją działalność szkoła rozpoczęła pierwszym dzwonkiem, który zabrzmiał 1 września 1998 roku.³

I od początku - jak podkreśla prof. Czesław Łapicz – szkoła łączy tradycję z nowoczesnością⁴ przede wszystkim poprzez nawiązanie do tradycji XVI-wiecznej Scholae Thorunensis oraz eksperymentów edukacyjnych II Rzeczypospolitej (w Rydzynie i Liceum J. i J. Śniadeckich w Wilnie). Jednak elementem wydobywającym unikatowy charakter szkoły jest jej ścisły związek merytoryczny z Uniwersytetem⁵. Toruńskie gimnazjum w latach 1998-2003 funkcjonowało jako eksperyment społeczno-pedagogiczny w sferze kształcenia i wychowania, ale do tej pory jest eksperymentem z zakresu zarządzania oświatą. Organem prowadzącym jest cały czas Uniwersytet Mikołaja Kopernika, a szko-

łą dotychczas kierowało trzech dyrektorów: w latach 1998-2005 Jerzy Wieczorek, 2005-2008 Edward Maliszewski i od roku 2008 Arkadiusz Stańczyk. Szkoła posiada swój statutowy organ – Radę Programową – która nadzoruje realizację założeń programowo-organizacyjnych (w jej skład wchodzi przede wszystkim profesorowie UMK, dyrektor szkoły, przedstawiciel kuratorium). Po reformie administracyjnej (w roku 1999) nie została przejęta przez lokalne władze, ale na mocy dwustronnego porozumienia minister edukacji przekazał placówkę Uniwersytetowi⁶.

Ponad piętnastoletnią historię szkoły najlepiej obrazują jej nazwy. I tak szkoła była Zespołem Szkół Ogólnokształcących „Gimnazjum Akademickie” działającym od roku szkolnego 1998/1999⁷, które przyjmowało uczniów o wysokim potencjale intelektualnym, ale i wykazujących się samodzielnością (mieszkać mieli w internacie) oraz kreatywnością. Warto podkreślić, że kryteria kwalifikujące uczniów przygotowały Barbara Janas-Stawikowska i Maria Szczerbiak z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Toruniu specjalizujące się w opiece nad uczniem zdolnym⁸. Absolwent Gimnazjum Akademickiego (w czasie trwania eksperymentu) miał uzyskać maturę w wieku 16-17 lat. Wiele zajęć gimnazjaliści (uczący się w klasach nieprzekraczających 20 osób) realizowali w uni-

¹ Statut ZS UMK Gimnazjum i Liceum Akademickie w Toruniu.

² Cyt. za: Gimnazjum Akademickie w Toruniu, Toruń 1998, s. 17-18.

³ Por. Gimnazjum Akademickie w Toruniu, Toruń 1998, s. 17-18.

⁴ Por. Cz. Łapicz, Z „prehistorii” Gimnazjum Akademickiego w Toruniu [w:] Był sobie intelekt, pod red. Cz. Łapicza, Toruń 2003.

⁵ Gimnazjum Akademickie w Toruniu, Toruń 1998, s. 4.

⁶ Ministerstwo Edukacji Narodowej o uczniu zdolnym, Warszawa, lipiec 1999, s. 32.

⁷ Taką możliwość otworzyła Ustawa o szkolnictwie wyższym z 1990 r., która dała podstawę prawną do prowadzenia przez uczelnię szkół ponadpodstawowych. Prof. W. Winclawski wspomina: „Dopilnowałem wówczas, aby w statucie UMK znalazł się zapis, który głosi: *Uniwersytet może prowadzić gimnazjum akademickie*. Powróciły marzenia o tym, by taka szkoła dostarczała uniwersytetowi uzdolnionej i znakomicie przygotowanej młodzieży. „Gimnazjum Akademickie w Toruniu”, s. 7-8.

⁸ Tamże, s. 9.

wersyteckich pracowniach, w czasie wykładów wraz ze studentami oraz tych przygotowanych dla zdolnych (przez długi czas w szkole podtrzymywano tradycję cyklicznych wystąpień „Profesorowie UMK proponują”). Bardzo wyraźnie – w Statucie szkoły – podkreślono aspekt wychowawczy: „Gimnazjum kształtuje postawy społeczno-moralne uczniów zorientowane na uniwersalny system wartości, jaki stanowią: prawda-praca-tolerancja-patriotyzm-sprawiedliwość-odpowiedzialność-ofiarność-wrażliwość-samodzielność”⁹.

W roku szkolnym 2013/2014 szkoła funkcjonuje jako zespół szkół obejmujący dwa etapy edukacyjne – gimnazjalny i ponadgimnazjalny i nosi nazwę ZS UMK Gimnazjum i Liceum Akademickie (po drodze był jeszcze Zespół Szkół Ogólnokształcących Gimnazjum i Liceum Akademickie). Od roku szkolnego 2010/2011 absolwenci gimnazjum przystępują do rekrutacji, aby uczęszczać do liceum (co jest wynikiem zmian w systemie polskiej oświaty).

Szkoła spełnia zadania założone w Statucie, czyli przede wszystkim „zapewnienie uczniom o szczególnych uzdolnieniach warunków niezbędnych dla ich wszechstronnego rozwoju; umożliwienie uczniom zachowania i pogłębiania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej, zwłaszcza poprzez naukę języka ojczystego oraz poznanie własnej historii i kultury; kształcenie uczniów tak, aby mogli sprostać wyzwaniom cywilizacji w sferze wymagań twórczych i społeczno-etycznych; systematyczną weryfikację i doskonalenie programów i metod nauczania oraz wychowania; stworzenie możliwości uczestniczenia w zajęciach na uniwersytecie zgodnie z uzdolnieniami i predyspozycjami uczniów; organizowanie zajęć fakultatywnych, kół przedmiotowych i zainteresowań oraz imprez kulturalnych i sportowych; przygotowanie uczniów do uczestnictwa w olimpiadach i konkursach”¹⁰. Wszystkie cele spełnione są również w zakresie aktywności opiekuńczo-wychowawczej, czyli „kształtowanie relacji interpersonalnych zgodnie z programem wychowawczym i programem profilaktyki; kształtowanie postaw patriotycznych i obywatelskich; zapewnienie uczniom indywidualnego rozwoju i prawa do własnej oceny rzeczywistości; kształtowanie szacunku do pracy poprzez wykonywanie zadań na rzecz szkoły i środowiska; kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń; wspomaganie rodziny w procesie wychowania”¹¹.

Uczniowie odnoszą liczne sukcesy, spośród których warto wymienić: I miejsce w Polsce i I lokatę jako najlepsza szkoła olimpijska dla Liceum Akademickiego w 2012 i 2014 roku w rankingu „Perspektyw” oraz sukcesy na arenie międzynarodowej (IV Międzynarodowa Olimpiada Astronomiczna i Astrofizyczna 2010 w Chinach, LI Międzynarodowa Olimpiada Matematyczna 2010 w Kazachstanie, VIII Międzynarodowa Olimpiada Lingwistyki Matematycznej 2010 w Szwecji, VIII Międzynarodowa Olimpiada Geograficzna

2010 w Tajwanie, XLIII Międzynarodowa Olimpiada Chemiczna 2011 w Turcji, X Międzynarodowa Olimpiada Lingwistyki Matematycznej 2012 w Słowenii, VI Międzynarodowa Olimpiada Astronomiczna i Astrofizyczna 2012 w Brazylii)¹². Warto dodać, że równie wysokie wyniki osiągają gimnazjaliści, co potwierdzają wskaźniki EWD.¹³

W swej stosunkowo krótkiej historii szkoła stworzyła własną tradycję. Klasy pierwsze – zarówno gimnazjum, jak i liceum – spotykają się na progu edukacji na zajęciach integracyjnych, podczas których poznają też historię i specyfikę ZS UMK GiLA. Od początku edukacji uczniowie biorą czynny udział w życiu uczelni (choćby podczas uroczystej inauguracji roku akademickiego składają ślubowanie w obecności JM Rektora UMK). Organizują otrzęsiny, połowinki, bal gimnazjalny i maturalny, ale przede wszystkim pozostawiają w szkole część siebie w tomikach absolwentkich (do tej pory ukazały się: „Był sobie intelekt” 2003, „Siedem” 2005, „Tak było...” 2006, „Ab ovo...” 2007, „Tomik” 2008 „Tomik przyjemny i pożyteczny” 2009, „Tomix...”, czyli historia rocznika eksperymentalnego” 2011, „Mindbook 2005-2011” 2011).

Warto podkreślić, że szkoła zapewnia opiekę pedagogiczno-psychologiczną (zarówno w szkole, jak i w internacie), co umożliwia rozwiązywanie problemów związanych z funkcjonowaniem emocjonalnym i społecznym, a jest nowym (prekursorskim i realizowanym od 1998 roku w Toruniu) trendem w opiece nad uczniami szczególnie uzdolnionymi¹⁴. Szczególną rolę w wspieraniu edukacji uczniów w ZS UMK GiLA pełni też biblioteka szkolna, która jest Ogólnoszkolną Pracownią Informacyjno-Dydaktyczną, zaliczającą się do sieci bibliotek specjalistycznych UMK, „miejszem współpracy nauczyciela i uczniów w oparciu o badania postawy osób twórczych wobec nowości zmiany oraz indukcyjny model kształcenia”¹⁵.

ZS UMK Gimnazjum i Liceum Akademickie cały czas przeciera szlaki zarówno w rozwiązaniach prawnych, jak i programowych, które mogłyby stać się wzorem dla innych placówek kształcących uczniów zdolnych. Eksperyment oceniono pozytywnie, szkoła osiąga sukcesy na arenie krajowej i międzynarodowej. Przyciąga młodych ludzi, promuje talenty i przypomina, że warto inwestować w uczniów szczególnie zdolnych i wrócić wreszcie do ciągle aktualnego pomysłu Ogólnopolskiego Centrum Wspierania Uczniów Wybitnie Uzdolnionych¹⁶ z główną siedzibą w Toruniu.

¹² <http://www.gimakad.torun.pl/?q=node/314>

¹³ <http://gimnazjum.ewd.edu.pl/index.php?str=wyniki&cszk=gimn.&cdszk=14901>; na stronie IBE można znaleźć zestawienie wyników egzaminu gimnazjalnego wszystkich szkół w Polsce.

¹⁴ W. Limont, *Uczeń zdolny. Jak go rozpoznać i jak z nim pracować?*, Sopot 2005, s. 271.

¹⁵ Por. A. Tomczyk-Churska, *Biblioteka szkolna a model wzbogaconego kształcenia* [w:] Teoria i praktyka edukacji uczniów zdolnych, Kraków 2005, s. 315-319.

¹⁶ Ministerstwo Edukacji Narodowej o uczniu zdolnym, Warszawa, lipiec 1999, s. 35.

⁹ Statut szkoły ZS UMK Gimnazjum i Liceum Akademickie w Toruniu.

¹⁰ Statut ZS UMK Gimnazjum i Liceum Akademickie w Toruniu.

¹¹ Tamże.

Gold Rules of Good Behaviour

Projekt został zrealizowany w ramach programu eTwinning.

CEL DZIAŁANIA:

Wzrost negatywnego zachowania dzieci i młodzieży jest powszechnym problemem na świecie, dlatego też koncepcją tego interdyscyplinarnego projektu jest promowanie pozytywnych modeli zachowania oraz uczenie tolerancji i szacunku względem innych ludzi. Uczniowie, wymieniając poglądy i doświadczenia z krajem partnerskim, ćwiczą, jednocześnie umiejętności językowe oraz rozwijają swoje kompetencje w zakresie ICT.

SZCZEGÓŁOWY OPIS DZIAŁANIA:

Projekt „Gold Rules of Good Behavior”, czyli „Złote Zasady Dobrego Zachowania”, jest realizowany w ramach programu unijnego eTwinning. Jego efekty są wynikiem dwuletniej współpracy dwóch placówek: polskiej Szkoły Podstawowej w Gębicach oraz Col-Legei Sant Josep School in Navas z Katalonii.

Problemy dotyczące negatywnego zachowania pojawiają się w każdym kraju, dlatego też walka z narastającą agresją wśród dzieci i młodzieży powinna polegać nie tylko na zakazach i karach, ale również na pokazaniu modelu prawidłowego zachowania w różnych sytuacjach. Projekt ten składa się z 7 rozdziałów, z których każdy kończy się opracowaniem zasad dobrego zachowania wynikających z działań podjętych w danej części. Praca nad projektem przebiegała zgodnie z planem zredagowanym przez Irenę Głowińską, koordynatora projektu.

Oto przykłady działań w poszczególnych rozdziałach:

1. W „Magicznych słowach” uczniowie promowali pozytywne zachowanie w życiu codziennym. Odkonferencja, podczas którego dzieci witały się, przedstawiały i prezentowały przygotowane wcześniej upominki. Została nagrana piosenka przedstawiona w formie teatrzyku kukiełkowego. Obie szkoły przeprowadziły wśród rodziców ankietę na temat zachowania się dzieci w sytuacjach domowych i rodzinnych, następnie zaprezentowały jej analizę i wnioski.

2. Kolejny rozdział „Między przyjaciółmi” promował budowanie prawdziwej przyjaźni. Uczniowie

ukazali rolę człowieka oraz prawdziwe życiowe wartości w prezentacjach, quizach i zgadywankach. Pod hasłem: „Przyjaźń łączy bardzo różnych ludzi” obie szkoły wykonały historyjki obrazkowe. Zespoły zredagowały wiersze o przyjaźni. Odkonferencja, podczas której uczniowie prezentowali najważniejsze informacje o swoich krajach (symbole, stolice, sławni ludzie, tradycyjne jedzenie, tańce, zwierzęta, słynne miasta, najpiękniejsze miejsca turystyczne, informacje o szkole). Powstała prezentacja ukazująca najpiękniejsze przysłowia o przyjaźni, która była tłumaczona w trzech językach.

3. W następnym rozdziale pt. „W klasie” uczniowie ukazyli różne zachowania w sytuacjach szkolnych. Wzajemnie prezentowali przykłady złych zachowań w klasie, następnie analizowali je i poszukiwali prawidłowych rozwiązań. Przeprowadzili dyskusję na temat problemów szkolnych (chat). Wspólnie napisali opowiadanie „Przygody niegrzecznego misia”, wykonali do niego ilustracje i zredagowali słownik.

4. W rozdziale „Akty uprzejmości” zachęcali do robienia dobrych uczynków. Uczniowie obu szkół stworzyli wspólną pracę projektową „Różne sposoby pomagania ludziom”, w której zostały umieszczone zdjęcia, filmy oraz prezentacje dokumentujące akty dobroci na kilku płaszczyznach: dom, szkoła, środowisko lokalne, kraj. Zostały wykonane krzyżówki, gry i puzzle.

5. W rozdziale „Poza granicami” przedstawione zostały problemy negatywnych zachowań na płaszczyźnie globalnej. Dzieci w roli dziennikarzy przeprowadziły wywiady z przedstawicielami lokalnej społeczności, które potem zostały opublikowane w internetowym magazynie. Opracowano grę oraz biuletyn. Przeprowadzono konkurs na najlepsze logo promujące dobre zachowanie na świecie.

6. Na podstawie wypracowanych na końcu każdego rozdziału materiałów zostały opracowane „złote zasady”, które zebrane w jedną całość, tworzą swoiste podsumowanie projektu – „Przewodnik złotych zasad dobrego zachowania w życiu”.

7. Uczniowie przedstawili swoje odczucia oraz opinie innych, dokonując ewaluacji projektu.

Wzrost negatywnego zachowania dzieci i młodzieży jest powszechnym problemem na świecie,

dlatego też założeniem tego interdyscyplinarnego projektu jest promowanie pozytywnych modeli zachowania oraz uczenie tolerancji i szacunku względem innych ludzi. Uczniowie, wymieniając poglądy i doświadczenia z krajem partnerskim, ćwiczą jednocześnie umiejętności językowe oraz rozwijają swoje kompetencje w zakresie ICT.

EFEKTY DZIAŁANIA:

- uczniowie prowadzili analizę różnych modeli zachowania, ucząc się jednocześnie wzorców prawidłowych, ukazujących wzajemny szacunek i tolerancję, wyciągali wnioski
- projekt wspomagał wychowanie uczniów w świadomości, że obok nich żyją ludzie innych narodowości, kultur i religii
- uczniowie pozyskali wiedzę dotyczącą globalnych problemów związanych z różnymi przykładami zachowania
- projekt jest cenny zarówno ze względu na materiały prezentujące walory edukacyjne i wychowawcze, jak i na powstałą przyjaźń między uczniami i nauczycielami obu szkół
- uzyskano efekt finalny (przewodnik) na podstawie materiałów wypracowanych w poszczególnych rozdziałach
- projekt jest przykładem nowatorskich sposobów nauczania języka angielskiego, aktywizował uczniów i motywował ich do nauki języka obcego
- uczniowie i nauczyciele rozwinęli swoje kompetencje w zakresie ICT
- projekt uczył tolerancji i współpracy w grupach oraz rozwijał u dzieci aktywność i myślenie twórcze
- uczniowie uczyli się nowych rozwiązań dzięki wymianie doświadczeń i materiałów
- rozwijali ciekawość poznawczą i umiejętność korzystania z różnych źródeł informacji
- pogłębili wiedzę na temat tradycji, kultury i obyczajów kraju partnerskiego
- osiągnięcia tego projektu są przykładem dobrej praktyki na poziomie europejskim
- projekt promuje szkołę na arenie międzynarodowej.

OSIĄGNIĘCIA

Narodowe Biuro Programu eTwinning w Hiszpanii, dostrzegając wiele interesujących stron tego projektu, ogłosiło go „**Projektem miesiąca**” (październik 2011), publikując na ten temat artykuł dostępny pod adresem: <http://www.etwinning.es/es/proyectos/proyectos-destacados/531-gold-rules-of-good-behaviour>

Aby udostępnić projekt szerszemu gronu odbiorców, Narodowe Biuro Programu eTwinning postanowiło zamieścić go w **Europejskiej Galerii Projektów**, gdzie podane są wzorcowe przykłady prac projektowych z całej Europy wraz z ich tłumaczeniami

na wszystkie języki link: <http://www.etwinning.net/es/pub/inspiration/gallery.cfm>

21 sierpnia 2012 roku Narodowe Biuro Programu eTwinning w Polsce przyznało projektowi „Gold Rules of Good Behaviour” **Krajową Odznakę Jakości**. Odznaka ta przyznawana jest tym nauczycielom, których praca w ramach partnerstwa uznawana jest za wyróżniającą w naszym kraju, a koordynowane przez nich projekty uznane są za wybitne i wskazujące na osiągnięcie określonego standardu.

19.10.2012 roku projekt ten został doceniony przez Europejskie Biuro Programu eTwinning i zdobył **Europejską Odznakę Jakości**, która przyznawana jest raz w roku przez Centralne Biuro Programu eTwinning. Praca uczniów Szkoły Podstawowej Gębicach oraz koordynatorów projektu została oceniona jako reprezentująca najwyższy europejski poziom.

W styczniu 2013 roku projekt ten został **laureatem Ogólnokrajowego Konkursu eTwinning 2013 w Hiszpanii**. Został wyróżniony jako jeden z dwóch projektów w kategorii szkół podstawowych.

W czerwcu 2013 roku zajął **III miejsce w Ogólnopolskim Konkursie „Nasz Projekt eTwinning 2013”** w kategorii szkoła podstawowa.

W lutym 2014 roku został laureatem **EUROPEJSKIEGO KONKURSU ETWINNING 2014**, zwyciężając w kategorii **język angielski jako drugi język**.

OSOBY/INSTYTUCJE WSPÓŁPRACUJĄCE I ZAKRES WSPÓŁPRACY:

W projekcie biorą udział dwie szkoły podstawowe z dwu krajów:

1. Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Gębicach, Polska – koordynator projektu
2. Col – legi Sant Josep School in Navas, Catalonia – partner.

Współpraca polega na wymianie doświadczeń i materiałów między partnerami za pośrednictwem mediów elektronicznych. Językiem komunikacji jest angielski. Obie szkoły pozostają w stałym kontakcie za pomocą poczty elektronicznej, komunikatora skype oraz platformy twinspace. Uczniowie analizują prezentowane materiały, rozwiązują quizy, piszą komentarze. Jednym z cennych walorów tego projektu jest fakt, że wiele materiałów zostało wypracowanych wspólnie przez obie szkoły.

INFORMACJE DODATKOWE

Rezultaty tego przedsięwzięcia (prezentacje multimedialne, zdjęcia, plakaty, filmy, wywiady) dostępne są na oficjalnej stronie projektu: <http://new-twinspace.etwinning.net/web/p43957/welcome>

Więcej informacji o działaniach SP w Gębicach w ramach programu można znaleźć na stronie internetowej szkoły: www.gebice.neostrada.pl

Znajdujemy sposób na nudę

Projekt eTwinning „European Celebrations without Mysteries” jest jedną z tych niezwykle cennych inicjatyw, dzięki którym bez paszportów i dokumentów, korzystając z pracowni multimedialnej oraz tablicy interaktywnej, można udać się na roczną wędrówkę po europejskich krajach, obchodzić liczne święta oraz uroczystości, cieszyć się obecnością szkół partnerskich z Turcji, Grecji, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii oraz Czech. Tego wszystkiego właśnie doświadczaliśmy w Gimnazjum nr 1 w Chełmży od września 2013 roku do czerwca 2014 roku. Pomysłodawczynią projektu oraz koordynatorem była Agnieszka Wójcik.

W czasie spotkań przeznaczonych na realizację projektu uczniowie mieli okazję poszerzać wiadomości na temat kultury i obyczajowości krajów europejskich. Doskonaliли umiejętności językowe, nawiązując kontakty z rówieśnikami z krajów partnerskich poprzez prowadzenie korespondencji, dyskusji na blogach i forum. Rozwijali też umiejętności informatyczne, korzystając z licznych narzędzi ICT do tworzenia prezentacji, pokazów slajdów, galerii. Utworzone przez uczniów prezentacje, krótkie filmy, e-booki, komiksy, plakaty są wykorzystywane jako pomoce dydaktyczne w czasie zajęć lekcyjnych i jako scenografia do przedstawień teatralnych. Ponadto uczniowie mogli rozwijać swoje talenty lingwistyczne, teatralne, muzyczne i plastyczne, przygotowując przedstawienia teatralne, nagrywając recytowane wiersze, śpiewając piosenki, zamieszczając zdjęcia swoich prac. Przedstawiono na przykład „Opowieść wigilijną” - „Christmas Carol”, której część została odegrana w ojczystym języku Dickensa. Przygotowania do przedstawienia trwały dwa miesiące. W tym czasie uczniowie wykonywali liczne plakaty i dekoracje oraz ćwiczyli swoje role. Efektem pracy podzieliliśmy się z partnerami projektu, zamieszczając nagranie z przedstawienia na naszym TwinSpace. Padły głosy zachwytu. Zarówno uczniowie, jak i nauczyciele z krajów członkowskich wspólnie stwierdzili, że tak zapierającego dech w piersiach widowiska jeszcze nie widzieli. Wystawialiśmy także „Kopciuszka” - „Cinderella”. Widowisko było zrealizowane z ogromnym rozmachem. Na potrzeby realizacji przedstawienia stroje dla młodych aktorów zostały wypożyczone z toruńskiego teatru.

Oprócz ustalania podobieństw i różnic w obchodzeniu typowych świąt, takich jak: Halloween,

Boże Narodzenie, walentynki, Wielkanoc uczniowie wzbogacili również wiedzę na temat świętowania Dnia Babci i Dziadka, Dnia Kobiet, Dnia Dziecka, imienin, urodzin, wesel w krajach partnerskich. Wspólnie z uczestnikami projektu z innych krajów obchodziliśmy Dzień Nauczyciela, Dzień Bezpiecznego Internetu, Dzień Lasu, Dzień Teatru, Światowy Dzień Wody, Dzień Książki, tworząc slogany, prezentacje, e-booki na platformie TwinSpace oraz organizując obchody tych świąt w naszych szkołach i dzieląc się wrażeniami z ich realizacji na naszym forum. Zaznajamialiśmy się również z innymi licznymi świętami, tradycjami i obyczajami krajów partnerskich.

W trakcie realizacji projektu promowaliśmy również nasz kraj, zamieszczając informacje o ciekawych miejscach w Polsce, w których można spędzić święta, zorganizować imprezy okolicznościowe. Informowaliśmy o: Wawelu, Zamku Królewskim w Warszawie, zamkach: w Łańcut, Malborku, Rynie, Gołuchowie, Pieskowej Skale, Kórniku oraz wielu innych interesujących miejscach. W ramach obchodów Dnia Kobiet zaprezentowaliśmy sylwetki znanych Polek. Podczas Dnia Teatru, proponowaliśmy naszym partnerom wędrówkę po polskich teatrach. W walentynki zapoznaliśmy ich z szeregiem romantycznych historii z polskiej literatury.

Dokonując ewaluacji projektu, stworzyliśmy liczne quizy, krzyżówki oraz gry. Powstał również kalendarz szkolny na rok 2014/2015, na którym zaznaczyliśmy święta obchodzone w Polsce oraz we wszystkich krajach partnerskich. Co więcej stworzyliśmy 98-stronicowy przewodnik zawierający szczegółowe informacje dotyczące świąt europejskich, angielsko-polsko-turecko-grecki słowniczek zawierający podstawowe słownictwo związane z tymi świętami oraz grę planszową „Roundtrip of Poland, Greece, Turkey and Great Britain”. Gra cieszyła się ogromnym zainteresowaniem wśród uczestników naszego projektu, gdyż w przyjemny sposób gracze mogli sprawdzić swoją wiedzę dotyczącą obyczajów, tradycji i świąt krajów partnerskich.

Podjęte przez nas działania w dziedzinie współpracy europejskiej przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych zostały uznane za szczególnie oryginalne i nowatorskie w skali krajowej i przyznano nam prestiżową Krajową Odznakę Jakości eTwinning.

Live Dance, czyli o uczniach zdolnych... do wszystkiego

Któż to taki: zdolny uczeń? Zdolnym można być i z fizyki, i z matematyki, chemii czy historii, przy czym liczba takich osób jest dość ograniczona, a nie każda z nich potrafi jeszcze w życiu przyjęte informacje wykorzystać. Dlatego wydaje mi się, że dużo bardziej wartościowe są projekty szkolne i nauczyciele, którzy uczą właśnie podstawowych umiejętności niezwykle potrzebnych do życia. I uczą nie tylko tych najwybitniejszych, ale każdego, kto będzie miał na to ochotę.

Tomasz Piotrowski, absolwent Gimnazjum nr 1 w Brodnicy

Potrzeba wyrażania siebie i pracy nad własnym rozwojem jest w młodych ludziach niezwykle silna, nie zawsze jednak dostrzegają oni w szkolnych murach możliwości realizacji siebie i swoich pomysłów. Uczniowska ława kojarzy się często z rutyną, niechcianym obowiązkiem i przyswajaniem encyklopedycznej wiedzy, która wydaje się nie tylko nieprzydatna, lecz wręcz anachroniczna. Dlatego, poszukując sposobów na dotarcie do młodzieży, warto wsłuchać się w jej potrzeby, wszyscy zmierzamy bowiem do tego samego celu, nie zawsze jednak umiemy się przekonać o tym, że prowadzić mogą do niego wspólne ścieżki i że uczniowie i nauczyciele mogą podążać nimi ramię w ramię, a czas spędzany w szkole może być nie tylko pożyteczny, ale także radosny.

Z tego powodu szczególnie cenimy sobie fakt, że to właśnie pomysły gimnazjalistów stały się inspiracją do podjęcia kilku inicjatyw, które od kilku lat są ważnym elementem życia społeczności szkolnej Gimnazjum nr 1 w Brodnicy. Jednym z takich przedsięwzięć, które szczególnie uwidaczniają, ile prawdy tkwi w słowach, że połączenie „przyjemnego z pożytecznym” jest możliwe, jest organizowany w gimnazjum Ogólnopolski Przegląd Tańca Towarzyskiego i Współczesnego LIVE DANCE MACIF ŻYCIE.

Każdy taniec jest odkryciem nas samych
Martha Graham, amerykańska tancerka i choreograf

W marcu tego roku odbyła się już dziesiąta edycja Ogólnopolskiego Przeglądu Tańca Towarzyskiego i Współczesnego LIVE DANCE, który stał się jedną z wizytówek naszej szkoły dzięki pasji i zaangażowaniu jego organizatorki, wicedyrektor Anny Sawickiej, a także dzięki kreatywności gimnazjalistów:

tancerzy-amatorów, którzy co roku wzbogacają to przedsięwzięcie swoimi pomysłami.

Para prowadzących absolwentów: Ola Orlowska i Tomek Piotrowski wraz z organizatorką Live Dance Anną Sawicką

Od początku stało się jasne, że zainteresowanie przeglądem wykracza poza ramy pierwotnie wyznaczone przez organizatora: do udziału w tym wydarzeniu - choćby w ramach pozakonkursowego pokazu - zgłaszali się uczestnicy z różnych kategorii wiekowych, mimo że przegląd skierowany jest do gimnazjalistów. Z biegiem lat sukcesywnie powiększa się grono uczestników, którzy skłonni są pokonać wiele kilometrów, by zaprezentować się na brodnickich parkietach. Przegląd, który początkowo miał zasięg szkolny i powiatowy, zyskał miano regionalnego, a w ostatnich latach - ogólnopolskiego.

O znaczącej randze przedsięwzięcia świadczy także honorowy patronat wielu instytucji państwowych, samorządowych i świata biznesu oraz rosnąca liczba sponsorów i ambasadorów idei LIVE DANCE.

W tym roku **Honorowy Patronat nad X przeglądem tańca wspólnie sprawowali:**

Tadeusz Sławecki – Sekretarz Stanu Ministerstwa Edukacji Narodowej

Andrzej Biernat – Minister Sportu i Turystyki

Anna Łukaszewska – Kujawsko-Pomorski Kurator Oświaty

Piotr Całbecki – Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Piotr Boiński – Starosta Brodnicki
Jarosław Radacz – Burmistrz Brodnicy

Oficjalnymi Partnerami Przeglądu zostali:

Philippe Saffray Prezes Zarządu Macif Życie Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych oraz Józef Mitura prezes Zarządu Najstarszego w Polsce Banku Spółdzielczego w Brodnicy

Choć wielki finał całego przedsięwzięcia odbywa się raz do roku, to przez cały rok trwa wyłożona praca przy realizacji programu „Trzymaj Formę!”. Uczniowie przygotowują się do konkursu od początku roku szkolnego w ramach zajęć prowadzonych przez Annę Sawicką wicedyrektorkę i zarazem opiekunkę koła tanecznego. Dwugodzinne treningi odbywają się co najmniej raz w tygodniu, dodatkowo cyklicznie organizowane są warsztaty prowadzone przez profesjonalnych instruktorów. W zajęciach tych bierze udział kilkadziesiąt osób prezentujących zróżnicowany poziom tanecznego wtajemniczenia - zarówno warsztaty jak i udział w konkursie nie są zarezerwowane wyłącznie dla osób najbardziej utalentowanych. Założeniem idei LIVE DANCE jest bowiem umożliwienie rozwoju wszystkim zainteresowanym tańcem uczniom naszego gimnazjum.

Praca w kole tanecznym nie ogranicza się do samego przygotowania do konkursu. W ramach zajęć uczniowie poznają różne style tańca - nie tylko towarzyski i współczesny, ale także dawny. Młodzi tancerze mają swój wkład w układanie choreografii i wymyślanie nowych konkurencji konkursowych, przygotowują się także do różnorodnych pokazów prezentowanych w środowisku lokalnym.

Wciąż rosnące zainteresowanie konkursem dowodzi, iż jest to propozycja szczególnie trafiająca w potrzeby młodych ludzi. Wielu uczestników wykazuje się przy tym dużym zaangażowaniem, kreatywnością i systematycznością - niektórzy uczniowie w ciągu trzech lat nauki nie opuścili ani jednej godziny tanecznych zajęć. Jak podkreślają sami gimnazjaliści, praca ta wyrabia w nich poczucie odpowiedzialności za zespołowy sukces, a także inspirowanie do samodoskonalenia. Przegląd tańca daje bowiem nie tylko możliwość wykazania się talentem i umiejętnościami, ale także uczy pracy nad sobą. Dotyczy to nie tylko zakresu doskonalenia sprawności ruchowej. Członkowie koła systematycznie prowadzą kronikę LIVE DANCE, przygotowują fotorelacje z warsztatów i konkursu, występują w roli konferansjerów. Na podkreślenie zasługuje także to, że nie wszyscy uczestnicy traktują taniec wyczynowo i wiążą z nim swoje plany na przyszłość, staje się on jednak dla nich alternatywą wobec biernego spędzania czasu (np. przed komputerem). Świadczą o tym wypowiedzi rodziców, którzy okazują zadowolenie z faktu, że ich dzieci angażują się w zajęcia o charakterze ruchowym.

Warto także podkreślić, że nasi absolwenci nie zapominają o swoim udziale w przeglądzie i chętnie zasiadają na widowni kolejnych edycji. Niektórzy z nich nadal angażują się w jego przygotowanie, prowadząc imprezę, zasiadając w jury etapu szkolnego, przygotowując pokazy specjalne lub pomagając w treningach młodszych kolegów z różnych szkół i przekazując im swoje doświadczenia. Są także absolwenci, którzy po skończeniu szkoły kontynuują swoją przygodę z tańcem, osiągając sukcesy w konkursach ogólnopolskich.

Działalność koła LIVE DANCE już w pierwszych latach jego istnienia spotkała się z dużym uznaniem, czego świadectwem jest otrzymanie w 2007 roku wyróżnienia Ministra Edukacji Narodowej w ogólnopolskim konkursie „Alternatywne programy wychowania fizycznego i sportu szkolnego”. Nagrodę tę przyznano Annie Sawickiej oraz Zbigniewowi Sikorskiemu za twórczy wkład w opracowanie programu autorskiego nauczania wychowania fizycznego oraz promocję kultury fizycznej. W ramach nagrodzonego programu realizowany jest przegląd tańca oraz cykl turniejów pod hasłem „Sportowe soboty”.

Prawdziwa miara sukcesu - uczestnicy o konkursie

Tomasz Piotrowski, absolwent

Myszę, że dla każdego uczestnika, ten dzień to już tylko „wisienka na torcie” – zwieńczenie wielogodzinnych przygotowań i pracy. Widzowie oglądają i oceniają lepiej czy gorzej już tylko same efekty. Tylko my wiemy, ile to kosztowało energii, jak bardzo układ ewaluował, jak od wrześnie zmieniał się skład uczestników, jak wiele trzeba było pokonać trudności i własnych oporów, jak z każdą kolejną próbą przybywało naszego układu tanecznego, który podziwia się już na parkiecie podczas kilkuminutowego występu. Nikt, oprócz uczestników i opiekuna grupy (ewentualnie także pań z administracji, które oczekują na opuszczenie sali ćwiczeń), nie ma pojęcia, że przy każdej formie artystycznej proporcjonalność matematyczna nie ma zastosowania. Kilka minut układu, to naprawdę kilkadziesiąt godzin ćwiczeń.

Właśnie dlatego wspominałem, że sam konkurs to już tylko bardzo mały element całej pracy tancerza. Oczywiście, że każdy chce zaprezentować się jak najlepiej, pokazać szkołę i zespół z najlepszej strony, dobrze się bawić i zostać docenionym. Myszę jednak, że nie to jest najważniejsze. Z osobami, z którymi występowałem w konkursie, nigdy przed układami nie rozmawialiśmy o nagrodach i zwycięstwie. Temat, który zawsze wtedy pojawiał się w naszych rozmowach podsuwały wspomnienia... wspomnienia wszystkich chwil spędzonych razem na przygotowaniach. Uśmiech, który wywołują, wart jest wiele więcej niż wszystkie nagrody.

Mojej trzyletniej przygodzie z tańcem towarzyszyły różnorakie emocje. Z perspektywy czasu zauważałem coraz więcej życiowych umiejętności, które przyniosła mi ta praca: systematyczność, punktualność, wytrwałość,

odpowiedzialność, poczucie własnej wartości, umiejętność pokonywania przeszkód i umiejętność pracy w grupie, dobra organizacja czasu...

Nie, wcale nie wymieniam teraz pierwszych lepszych cech, które dobrze wpisać w odpowiednią rubryczkę swojego CV. Wszystkie te cechy każdy z uczestników koła tanecznego musi posiadać. Wydaje się, że taniec to tylko odtworzenie kilku ruchów, ale dla osób mających bezpośredni kontakt z tą formą aktywności fizycznej z pewnością jest to cały szereg umiejętności, zachowań.

Na zajęciach zawsze stawaliśmy się grupą, jednością, co zmuszało do zdobywania kolejnych umiejętności. Trzeba przede wszystkim na próbie być, bo: czeka tam mój partner, nie mogę opóźniać grupy, muszę wszystkiego dobrze się nauczyć, bo moja pomyłka oznacza stracone szanse całej grupy. Dlatego takie kilkumiesięczne uczestnictwo w kole nauczyło rzetelności, punktualności, odpowiedzialności. Dlatego nie staliśmy na dyskotekach w kacie lub najpierw dla odwagi przed wyjściem na parkiet nie piliśmy alkoholu. Dlatego zamiast spędzać duże przerwy „na dymku”, a po lekcjach włączyć się ze znajomymi, nauczyliśmy się spędzać czas na dobrej zabawie, jednocześnie dbając o własny rozwój. Dlatego dziś nie boimy się wyzwania i wystąpienia przed dużą grupą odbiorców, bo już kilka lat temu musieliśmy pokonać własne bariery.

Uczestnicy przeglądu z Gimnazjum w Radgoszczy (woj. małopolskie)

Turniej tańca Live Dance Brodnica był dla całego zespołu ogromnym przeżyciem. Już sama wiadomość o wyjeździe na konkurs wzbudziła w zespole ogromne emocje, a uczniowie od tego momentu prowadzili różne akcje w szkole i poza nią, aby uzyskać fundusze na wyjazd, gdyż części z nich nie byłoby na to stać. Wyjazd doszedł do skutku, a młodzież jest pod ogromnym wrażeniem całej imprezy, gdyż to pierwszy udział w tak dużym i świetnie zorganizowanym turnieju. Jeden z uczniów, kiedy już wychodziliśmy z hali, podsumował imprezę słowami: „organizacja na światowym poziomie”.

Bardzo cieszymy się, że znajdują się tacy ludzie, którzy chcą pomagać. Anna Sawicka, wicedyrektor Gimnazjum w Brodnicy, podjęła się organizacji noclegu, za co serdecznie jej dziękujemy. Zespół mógł zwiedzić Brodnicę. Nie wszystkie ciekawe miejsca Brodnicy udało się zobaczyć, dlatego uczniowie już dzisiaj planują wyjazd na kolejny XI Turniej Live Dance Brodnica.

Trenerzy: Aleksandra Niewińska-Kulig i Rafał Milcewicz oraz uczniowie Gimnazjum nr 12 w Olsztynie

Wielkość człowieka przejawia się w jego aktywności społecznej, w pasji niesienia pomocy, bo przecież dobre intencje są bezużyteczne, dopóki nie wyrażają się w odpowiednim działaniu.

Szanowna Pani Anna Sawicka, Wicedyrektor Gimnazjum nr 1 w Brodnicy

Pragniemy na Pani ręce złożyć podziękowania za zaproszenie i wspaniały pobyt na X Jubileuszowym Ogólnopolskim Przeglądzie Tańca Współczesnego i Towarzyskiego Brodnica 2014. Wyrażamy uznanie za wzorową organizację imprezy, umiejętność pozyskiwania tak wielu znaczących sponsorów i ambasadorów pięknej dziedziny sztuki, jaką jest taniec. Potrafiłiście Państwo stworzyć wspaniałą atmosferę współzawodnictwa młodzieży, walki fair play, a także poprzez warsztaty z utytułowanymi instruktorami zainspirować młodzież do pracy nad sobą. Jeszcze raz gratulujemy wzorowej realizacji przedsięwzięcia, jakim był X LIVE DANCE. Mamy nadzieję, że będziemy mogli wrócić do Brodnicy za rok. Życzymy pomyślności w realizacji wszelkich przyszłych celów i zamierzeń.

Anna Sawicka, organizator X Jubileuszowego Ogólnopolskiego Przeglądu Tańca Współczesnego i Towarzyskiego (Brodnica 2014)

Każda chwila poświęcona młodzieży jest jak kropla drążąca skałę, mozołem i wytrwałością możemy wspólnie przenosić góry. Dziesięć lat minęło bardzo szybko! Szkolny przegląd tańca, który w dużej mierze zainicjowała młodzież, urosł do rangi ogólnopolskiego. Każdego roku w organizację święta tańca w Brodnicy angażują całą swoją rodzinę, uczniów i ich rodziców, współpracowników ze szkoły, władze miasta i co najważniejsze przyjaciół, ambasadorów idei Live Dance, których wciąż przybywa. Uważam, że warto! Zapał, radość młodzieży oraz słowa, które zostały przytoczone powyżej, są dla mnie najlepszym tego dowodem. Ogromną radość sprawiał fakt, że na parkiecie pokazali się również ci, którzy występowali w kolejnych edycjach przeglądu, absolwenci Gimnazjum nr 1w Brodnicy. Okazuje się, że taniec łączy ludzi i, co więcej, są to więzi autentyczne.

Zapraszamy na szkolenie w ramach ogólnopolskiego, bezpłatnego programu edukacyjnego, podczas którego dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjalnych z całej Polski uczyć się programowania

„MISTRZOWIE KODOWANIA”.

Warsztaty dla nauczycieli odbędą się w dniach 26-28 września 2014 roku w Kujawsko-Pomorskim Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku, ul. Nowomiejska 15 A.

Szczegółowe informacje: www.cen.org.pl

„Ćwiczę, uczę się, wygrywam” – to już finał

Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy jako lider projektu „Ćwiczę, uczę się, wygrywam” zakończyło i podsumowało realizację wszystkich zajęć projektowych.

30 czerwca miała miejsce konferencja z udziałem 200 nauczycieli i dyrektorów szkół ze 100 gimnazjów województwa kujawsko-pomorskiego, w których projekt był prowadzony. Przedstawione zostały jego rezultaty, mocne i słabe strony, opinie uczniów i nauczycieli, spostrzeżenia psychologów, którzy prowadzili warsztaty wspierające uczniów oraz stopień realizacji założonych celów projektu.

W związku z tym, że skuteczne wychowanie to słaby punkt wielu szkół, a jednym z zadań naszej placówki jest wspieranie nauczycieli w obszarze wychowania, opracowując koncepcję projektu, postanowiliśmy, że poprzez nadanie mu charakteru wychowawczego stworzymy szkołom dodatkową możliwość realizacji zadań wychowawczych. Z pozyskanych przez nas środków unijnych prowadzono zajęcia pozalekcyjne z informatyki, wybranego języka obcego, wybranego przedmiotu z grupy matematyczno-przyrodniczej oraz sportowe. Oprócz treści przedmiotowych nauczyciele zobligowani byli do realizacji celów wychowawczych określonych przez nas, czyli lidera projektu.

Zależało nam, aby w rezultacie udziału w zajęciach projektowych uczniowie z problemami szkolnymi, z zaniedbanych środowisk zmienili swoje zachowanie na akceptowane społecznie. Udało się. Cele i rezultaty projektu zostały osiągnięte. Wskazują na to wyniki przeprowadzonych badań porównawczych (na wejściu i wyjściu) oraz ewaluacja projektu.

I tak: 71,6% dziewcząt uczestniczących w projekcie podniosło samoocenę w obszarze umiejętności matematyczno-przyrodniczych, 67,9% w zakresie umiejętności informatycznych, 72,2% uczennic i uczniów deklaruje, że na zajęciach poznało sposoby i zasady dobrego zachowania, 70% uczniów dostrzega potrzebę zmiany sposobu spędzania cza-

su wolnego na społecznie akceptowany, 72,29% uczniów zrozumiało i stosowało w praktyce zasadę fair play. Projekt zakładał także, iż 70% uczniów rozwinie umiejętności społeczne: przestrzeganie norm i zasad, kierowanie się ogólnie przyjętymi wartościami, integracja i współpraca w grupie rówieśniczej, skuteczna komunikacja, unikanie zachowań agresywnych, kultura bycia, wywiązywanie się z ról ucznia, kolegi, syna, córki.

Porównanie wyników badań „na wejściu” i „na wyjściu” wykazuje u uczniów wzrost takich umiejętności, jak: przywództwo, inicjatywność, opanowanie agresji i złości, zgłaszanie na zajęciach własnych propozycji rozwiązań. Potwierdzają to także opinie nauczycieli zebrane w wywiadach i ankietach ewaluacyjnych. Założyliśmy, że udział uczniów w warsztatach z psychologiem przyniesie konkretne zmiany w ich myśleniu o sobie, że podniosą swoją samoocenę lub poprawią pozycję w grupie rówieśniczej. Stało się tak w przypadku 65% chłopców i 80% dziewcząt.

Wyniki ewaluacji wskazują, że uczniowie są zdecydowanie zadowoleni z udziału w projekcie. Zajęcia były prowadzone w ciekawy sposób, dobrze się na nich czuli, przekazywano odpowiednie wzorce postępowania, a uczniowie byli pozytywnie wzmacniani.

Największą popularnością cieszyły się zajęcia sportowe oraz matematyczno-przyrodnicze (uzyskały one najwyższy wskaźnik zadowolenia uczniów). Uczniowie pozytywnie ocenili także tematykę i przydatność zajęć realizowanych w ramach projektu.

Wartością dodaną projektu, która niezwykle satysfakcjonuje projektodawcę jest wzrost ocen końcowych z przedmiotów z których realizowane były projektowe zajęcia pozalekcyjne. Informacji zwrotnej na ten temat udzieliło 45 gimnazjów (675 uczniów) z tej grupy 27% uczniów uzyskało wyższą ocenę z języka obcego, 28% z wychowania fizycznego, 28% z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych i aż 47% z informatyki.

Nasz Elementarz – nowy podręcznik dla uczniów klas pierwszych szkoły podstawowej

Wojewódzka konferencja *Podręczniki i materiały edukacyjne – zmiany planowane od roku szkolnego 2014/2015*, zorganizowana przez Kujawsko-Pomorskie Centra Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku, która odbyła się 9 czerwca 2014 roku w Toruniu, w Copernicus Toruń Hotel, zgromadziła dyrektorów szkół podstawowych, przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, doradców metodycznych i nauczycieli. Ogółem w spotkaniu wzięło udział ponad 500 osób z całego województwa.

Spotkanie swoją obecnością uświetnili zaproszeni goście: **Domicela Kopaczewska** Poseł na Sejm RP, zastępca przewodniczącego Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, **Anna Łukaszewska** Kujawsko-Pomorski Kurator Oświaty oraz **Sławomir Kopyś** Członek Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Małgorzata Szybalska, dyrektor Departamentu Jakości Edukacji Ministerstwa Edukacji Narodowej omówiła kluczowe zagadnienia dotyczące:

- zmian wprowadzonych *ustawą z dnia 21 lutego 2014 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz ustawą z dnia 30 maja 2014 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw*. (tzw. duża ustawa podręcznikowa – ustawa została przyjęta przez Sejm i przekazana do Senatu)
- nieodpłatnego podręcznika do klasy I szkoły podstawowej *Nasz Elementarz*
- projektu *E-podręczniki* oraz wykorzystania zasobów portalu *Scholaris*.

Zgodnie z ustawą Ministerstwo Edukacji Narodowej stopniowo wyposaży w darmowe podręczniki uczniów klas I-III szkół podstawowych. Podręczniki dla nich powstaną na zlecenie MEN. Ministerstwo zapewni też dotację celową na zakup podręczników dla uczniów klas IV-VI szkół podstawowych oraz gimnazjalistów. Od 2017 roku wszystkim uczniom szkół podstawowych i gimnazjów zostaną zapewnione darmowe podręczniki, które będą własnością szkół.

Tematyka konferencji wzbudziła żywe zainteresowanie uczestników, którzy zadawali przedstawicielom MEN liczne pytania. Nauczyciele uczący w klasach pierwszych szkół podstawowych mogą liczyć na wsparcie w pracy z nowym podręcznikiem w trakcie szkoleń oraz konsultacji zespołowych i indywidualnych w KPCEN w Toruniu, Bydgoszczy i Włocławku.

Gospodyniami konferencji były dyrektorki KPCEN-ów działających na terenie województwa kujawsko-pomorskiego: **Mariola Cyganek** (KPCEN w Bydgoszczy), **Grażyna Troszyńska** (KPCEN we Włocławku) oraz **Małgorzata Trzeciak** (KPCEN w Toruniu). Na zakończenie spotkania panie przedstawiły główne kierunki doskonalenia zawodowego nauczycieli i kadry kierowniczej szkół podstawowych w roku szkolnym 2014/2015.

Główną koordynatorką konferencji była Marzenna Wierzbicka (KPCEN w Toruniu), którą wspierały koordynatorki rejonowe: Izabela Kaszubska-Tomaszewska (KPCEN we Włocławku), Grażyna Szczepańczyk (KPCEN w Bydgoszczy).

Przedsięwzięcie współfinansował Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Podsumowanie Kujawsko-Pomorskiego Festiwalu Gimnazjalnych Projektów Edukacyjnych

Laureaci najciekawszych projektów gimnazjalnych, ich opiekunowie i dyrektorzy zwycięskich szkół zostali zaproszeni na uroczyste wręczenie nagród, upominków i pamiątkowych dyplomów do Muzeum Etnograficznego w Toruniu. 13 czerwca 2014 roku, piątek, był dla nich dniem szczęśliwym.

W tym roku prace konkursowe do IV edycji Kujawsko-Pomorskiego Festiwalu Gimnazjalnych Projektów Edukacyjnych przysłały 24 zespoły z 22 placówek naszego województwa. W projektach zgłoszonych do festiwalu wzięło udział 245 uczniów pod kierunkiem 45 nauczycieli. Członkowie Kapituły wyłonili laureatów i wskazali wyróżnione projekty. Prace oceniali:

- Czesław Ficner – Przewodniczący Kapituły, Dyrektor Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- Magdalena Fiałkowska i Agnieszka Puzinowska, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- Ewa Ignaszak i Joanna Jendykiewicz-Owczarek, Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy
- Violetta Panfil-Smolńska i Iwona Rostankowska, Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy
- Maria Aleksandra Gancarz i Zofia Spalińska, Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Toruniu
- Małgorzata Kowalczyk-Przybytek i Aneta Gabryelczyk, Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku
- Maria Jadczyk i Elżbieta Tomaszewska, Centrum Kształcenia Ustawicznego – Toruński Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli.

Przybyłym na galę zespołom gratulacje złożył Czesław Ficner, który reprezentował Urząd Marszałkowski – organizatora festiwalu i fundatora nagród. Do udziału w kolejnych edycjach konkursu zachęcał Andrzej Siemianowski, Kujawsko-Pomorski Wicekurator Oświaty.

Maria Aleksandra Gancarz, w imieniu członków Kapituły oceniającej projekty, wyraziła głębokie uznanie dla uczniów biorących udział w festiwalu, dla ich zaangażowania i pomysłowości.

Maria Aleksandra Gancarz ogłasza wyniki konkursu. Fot. Ewa Kondrat

Tegoroczne projekty prezentowały bardzo wysoki poziom zarówno pod względem merytorycznym, jak i sposobu wykonania oraz rezultatów (efektów) projektu.

Tematykę nadesłanych prac można podzielić na trzy grupy. Pierwsza (najliczniejsza), której myślą przewodnią było: „by czas nie zaćmił i niepamięć”, obejmowała dokumentację i popularyzację miejsc ważnych wydarzeń, a szczególnie ich uczestników, bohaterów z obszaru małej ojczyzny, zapomnianych i nieopisanych. Autorzy projektów w oparciu o pogłębioną analizę bibliograficzną, wywiady, zasoby archiwów przygotowali opisy miejsc oraz biogramy bohaterów. Uzyskane materiały ukazały się w postaci zwartej i wzbogacają zasoby regionalnych bibliotek. Autorzy tej grupy projektów pragnęli zwrócić uwagę na fakt, jak wielką wartością dla człowieka jest wolność.

Druga grupa to projekty o charakterze społecznym. Autorzy podjęli działania z jednej strony wspierające władze samorządowe (gminne lub miejskie), z drugiej określili swoje obywatelskie oczekiwania wobec władz.

Trzecia grupa projektów promowała tradycje, kulturę i zabytki regionu. Pokazano dziedzictwo, które pozostawiły poprzednie pokolenia oraz podkreślono, jak ważne jest poszanowanie wynikających z tego wartości.

Formuła festiwalu pozwala uczestnikom poznać wartości regionu i uświadamia, że mają wobec swojej małej ojczyzny zobowiązania. Członkowie Kapituły uznali, że mogą z optymizmem patrzeć w przyszłość, jeżeli zastąpi ich takie pokolenie.

Laureaci, odbierając nagrody, mieli okazję opowiedzieć o swoich projektach, źródłach pomysłów i kolejnych etapach pracy. Uczestnicy gali obejrzeli również prezentacje nagrodzonych zespołów.

PRACE NAGRODZONE:

I miejsce – Miejski Zespół Szkół w Radziejowie, Gimnazjum nr 1 w Radziejowie, *Nie dajmy zginąć poległym... Śladami powstania styczniowego na Kujawach*, Maria Eznarska, Barbara Rolirad, 16 uczniów, 277 pkt.

Celem projektu było pogłębienie zainteresowania społeczności lokalnej przeszłością małej ojczyzny poprzez popularyzację wiedzy na temat powstania styczniowego w 150. rocznicę jego wybuchu. Motywem przewodnim były słowa Zbigniewa Herberta *Nie dajmy zginąć poległym....*

Uczestnicy projektu z dużym zaangażowaniem podjęli wiele różnorodnych działań, co zadecydowało o wysokiej wartości dydaktycznej i wychowawczej a także atrakcyjności efektu końcowego. Uczniowie uczestniczyli w lekcji muzealnej w muzeum Ziemi Kujawskiej we Włocławku oraz w spotkaniu z Grupą Rekonstrukcji Historycznej przy radziejowskim Domu Kultury, gdzie pasjonaci historii pokazali uzbrojenie, techniki walki i umundurowanie powstańców. Na podkreślenie zasługuje stworzona w oparciu o pogłębioną analizę materiałów źródłowych dotyczących powstania *Biblioteczka Regionalna*. Ponadto uczniowie wykonali: dokumentację fotograficzną miejsc potyczek, odszukując miejsca mniej znane i popularyzowane, biogramy dowódców i uczestników wybranych bitew, projekty strojów i biżuterii żałobnej, uszyto także strój powstańczy. Monografia pięciu wybranych bitew, folder *Śladami Powstania Styczniowego na Kujawach* oraz gra planszowa, zaprojektowana i wykonana przez uczniów, podsumowały okres twórczej uczniowskiej pracy. Wszystkie podjęte działania uświadomiły uczniom, że wspólnoty, takie jak: środowisko lokalne i Ojczyzna stanowią wielką wartość w życiu każdego człowieka i że każdy ma wobec tych wspólnot obowiązki.

Uwieńczeniem wielomiesięcznych działań było szerokie rozpowszechnienie wytworów projektu wśród społeczności szkolnej i lokalnej, co pozwoliło na rozbudzenie zainteresowania przeszłością małej ojczyzny a także docenienia wartości, jaką dla człowieka jest wolność.

I miejsce - Miejski Zespół Szkół w Radziejowie, Gimnazjum nr 1 w Radziejowie. Fot. Ewa Kondrat

II miejsce

Zespół Szkół w Ostromecku, *Zapomniana stacja*, Mirosława Otlewska, Danuta Węgierska, Magdalena Olszówka, Renata Kłoczek, 15 uczniów, 276 pkt.

Projekt Zespołu Szkół w Ostromecku pt. *Zapomniana stacja* przyczynił się do popularyzacji wiedzy o przeszłości regionu i jego związkach z historią narodową. Ukazał m.in. historię powstawania stacji kolejowej w Ostromecku wpisaną w ważne dla regionu wydarzenia historyczne. Pozwolił ocalić od zapomnienia ludzi zasłużonych dla Ostromecka, gwary kolejową oraz stroje kobiece i oficerskie XIX wieku. Walorem projektu jest również integracja wspólnoty lokalnej wokół wartości i wydarzeń ważnych dla regionu. Na uwagę zasługuje upowszechnienie wytworów projektu w społeczności lokalnej poprzez zorganizowanie wystawy fotograficznej, strony internetowej ukazującej stację kolejową w Ostromecku oraz wykonanie słowniczka gwary kolejowej województwa kujawsko-pomorskiego, zorganizowanie prelekcji dla mieszkańców Ostromecka. Warto podkreślić dużą przydatność dydaktyczną i wychowawczą projektu.

III miejsce - Gimnazjum nr 34 w ZS nr 23 w Bydgoszczy, *„Cudze chwalicie, swego nie znacie.” Województwo kujawsko-pomorskie w Roku Oskara Kolberga*, Ewa Jędrzejczak-Taranek, Katarzyna Krajewska, 14 uczniów, 272 pkt.

Projekt edukacyjny *„Cudze chwalicie, swego nie znacie.” Województwo kujawsko-pomorskie w Roku Oskara Kolberga* jest autorstwa zespołu projektowego składającego się z uczniów Gimnazjum nr 34 w Bydgoszczy. Głównym celem projektu było rozbudzenie zainteresowania uczniów i społeczności lokalnej wiedzą dotyczącą etnografii, przyrody, geografii, krajoznawstwa, historii oraz kultury województwa kujawsko-pomorskiego. Ciekawym efektem pracy uczniów jest uroczystość szkolna, w którą zaangażowana została cała społeczność zespołu szkół. Finał projektu zaszczyciła obecnością Ewa Mes Wojewoda Kujawsko-Pomorski. Wszyscy gimnazjaliści oraz uczniowie ze Szkolnego Koła Miłośników Miasta Bydgoszczy

wraz z opiekunami wzięli udział w wycieczkach tematycznych do Torunia, Grębocina i na Kujawy. Oryginalnym elementem projektowym były *żywe stoiska* prezentujące regiony: Pałuki, Krajnę, Bory Tucholskie, Kociewie, Ziemię Chełmińską, Ziemię Dobrzyńską i Kujawy. Na uwagę zasługuje fakt, że na realizację przedsięwzięcia pozyskano środki unijne w ramach projektu „Aktywny w szkole – twórczy w życiu”. Autorzy i realizatorzy projektu edukacyjnego stali się ambasadorami regionu, promując działania na łamach gazet bydgoskich i w Radiu PiK.

1. wyróżnienie – Zespół Szkolno-Przedszkolny. Publiczne Gimnazjum w Bądkowie. *A lato było piękne tego roku*, Józef Nowakowski, 12 uczniów, 269 pkt.

Projekt edukacyjny *A lato było piękne tego roku* został przygotowany przez uczniów Publicznego Gimnazjum im. Wł. St. Reymonta w Bądkowie. Głównym celem projektu było zebranie informacji i dokumentów o mieszkańcach gminy Bądkowo, uczestnikach wojny obronnej, aby na ich podstawie napisać biogramy. Zebrane w trakcie projektu dokumenty, fotografie, pamiątki rodzinne oraz opracowane przez młodzież biogramy posłużyły do wydania słownika biograficznego pt. „Słownik biograficzny bądkowian – żołnierzy wojny obronnej 1939 roku”. W szkole odbył się na początku czerwca Szkolny Festiwal Projektów Gimnazjalnych, podczas którego przedstawiono prezentację multimedialną opowiadającą o realizacji projektu. Zaproszeni goście otrzymali przygotowaną przez gimnazjalistów książkę.

Uczestnicy projektu zadbali o promocję przedsięwzięcia poprzez relacje z prac projektowych oraz wywiady (5 stron internetowych), opublikowano biogramy na stronie www.regiopedia.pl.

2. wyróżnienie - Ogólnokształcąca Szkoła Sztuk Pięknych w Bydgoszczy. *Bydgoszcz 1939 – 1945: edukacyjna gra planszowa „Akcja D.A.G.” oraz plansze historyczne*, Joanna Kościerzyńska, Ewa Witkowska, 9 uczniów, 262 pkt.

Projekt edukacyjny związany jest z historią Bydgoszczy w czasach drugiej wojny światowej. Podejmowane przez uczniów zagadnienia dotyczyły zarówno realiów życia w okupowanym mieście, jak i najważniejszych wydarzeń historycznych tamtego okresu. Wykonywane zadania miały charakter interdyscyplinarny, łączyły bowiem takie przedmioty, jak: język polski, historię oraz projektowanie artystyczne.

Głównym celem projektu edukacyjnego „Bydgoszcz 1939-1945” było zapoznanie uczniów z historią ich miasta w czasie okupacji hitlerowskiej oraz zachęcenie do propagowania wartości patriotycznych i wiedzy na temat drugiej wojny światowej w formach atrakcyjnych dla współczesnej młodzieży (gra planszowa, plakat - ilustracja).

Na podkreślenie zasługuje fakt, że uczniowie wykorzystali zdobytą wiedzę historyczną do wykreowania

fabuły gry oraz wyboru motywów do 14 plansz edukacyjnych prezentujących kluczowe wydarzenia z historii Bydgoszczy we wrześniu 1939 roku. Całość kompozycyjnie została pomyślana tak, by wydarzenia historyczne wpieść w opowieść o Bydgoszczy. Autorzy projektu korzystali z różnorodnych źródeł, co odzwierciedla bibliografia. Odbyli wycieczki do Explozeum – Centrum Techniki Wojennej DAG Fabrik Bromberg, Doliny Śmierci w Fordonie. Zwiedzali miasto, aby poznać miejsca tragicznych wydarzeń z września 1939 roku.

Przygotowana przez uczniów gra planszowa jest niezwykle ciekawa zarówno pod względem plastycznym, jak i merytorycznym.

3. wyróżnienie – Gimnazjum w Unisławiu. *Ocalić od zapomnienia Cukrownię, która stworzyła Unisław*, Hanna Medoń, Cecylia Ogrodnik, 6 uczniów, 259 pkt.

Gimnazjum w Unisławiu w roku szkolnym 2013/14 w Konkursie Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego przedstawiło projekt pod tytułem *Ocalić od zapomnienia Cukrownię, która stworzyła Unisław*. Młodzież pod kierunkiem nauczyciela zaprezentowała kapitule ambitne przedsięwzięcie uwiecznienia cukrowni, wokół której od 120 lat rozwijało się miasto. Autorzy projektu zrealizowali: fotokomiks „Pamiętajcie o cukrowni”, wywiady ze świadkami historii, referaty, publiczne wystąpienia, spotkania z byłymi pracownikami zakładu oraz quiz wiedzy o cukrowni dla uczniów gimnazjum. Różnorodność działań podjętych przez uczniów zaimponowała jurorom. Zespołowa praca uczniów wspieranych przez nauczyciela doprowadziła do zrealizowania wszystkich celów, jakie stawiała sobie młodzież przed realizacją tego ambitnego zadania. Dzięki wysiłkom młodzieży nieistniejący już dziś obiekt cukrowni został zachowany dla potomnych.

4. wyróżnienie – Gimnazjum nr 1 w Łasinie. *Szlaki historyczne na ziemi chełmińskiej. Śladami gen. Hallera*, Aleksandra Jankowska, Stefania Kwiatkowska, 7 uczniów, 257 pkt.

Celem uczestników projektu było zapoznanie się z postacią generała Hallera i jego związkami z ziemią chełmińską. W ramach prac projektowych uczniowie między innymi: przygotowali plan i udali się na wycieczkę do Sarnowa i Gorzuchowa, przeprowadzili wywiady z księdzem parafii w Sarnowie Markiem Zielińskim oraz mieszkańcami byłego dworku gen. Hallera w Gorzuchowie. Przygotowali też wystawę przybliżającą postać generała oraz prezentację multimedialną. Uczniowie zorganizowali spotkanie z posłem Janem Krzysztofem Ardanowskim z okazji powrotu Pomorza do Macierzy i wkroczenia wojsk Hallera na Pomorze, podczas którego dzięki wcześniej przygotowanemu „Śpiewnikowi patriotycznemu” wspólnie śpiewali pieśni patriotyczne. Wystawili również przedstawienie, które przybliżyło postać generała uczniom szkoły.

Dzięki pracy nad projektem uczniowie lepiej poznali własny region, co ugruntowało poczucie tożsamości narodowej poprzez rozwój tożsamości regionalnej. Projekt przyczynił się do upowszechnienia wiedzy o regionie wśród społeczności lokalnej.

Szczególne wyróżnienie za przełamywanie barier edukacyjnych przyznano 14 uczniom pod kierunkiem Małgorzaty Słomskiej i Anny Jagiełły ze **Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Dębowej Łące**, za projekt *Jak żyło się dawniej w naszym regionie?*

Projekt *Jak żyło się w naszym regionie?* zgłębia historię pałacu w Dębowej Łące i regionu wąbrzeskiego. Projekt pokazał, jak ważne jest pielęgnowanie więzi rodzinnych. Uczniowie wykorzystali rodzinne opisy wspomnień z dawnych lat, odwiedzili prywatny skansen w Stanisławkach oraz starą kuźnię w Małych Radowiskach, w których właściciele zgromadzili przedmioty i pamiątki po poprzednich pokoleniach. Efektem dużego wysiłku młodzieży było stworzenie albumu i zorganizowanie wystawy dla okolicznych szkół i lokalnej społeczności *Dawno, dawno temu* promującą tradycje środowiska. Prezentację projektu charakteryzuje wysoki poziom merytoryczny i este-

tyczny. Oryginalność ujęcia tematu i sposób realizacji projektu przekraczają bariery edukacyjne uczniów ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego.

Nagrody dla tego zespołu ufundowało Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy.

Recenzje zostały opracowane przez członków Kapituły oceniających festiwalowe projekty.

Członkowie Kapituły proponują, żeby zespoły, które będą przygotowywały się do udziału w kolejnej edycji festiwalu, uwzględniły poniższe uwagi.

- Formułowanie celów, zarówno ogólnych, jak i szczegółowych. W realizacji projektów należy określać tylko cele z obszaru *pedagogiczne* (kształcenie i wychowanie), a nie polityczne, ekonomiczne czy inne. W przypadku celów szczegółowych ważne jest formułowanie ich jako celów operacyjnych.

- Odróżnianie celów, zadań i sposobów realizacji. Cele są osiągane, zadania są realizowane.

- Określanie kryteriów i sposobów oceniania - wyraźne rozróżnienie tych pojęć.

Gratulujemy wszystkim zespołom pomysłowości, zapału, zaangażowania i ciekawych efektów oraz zapraszamy do udziału w kolejnej edycji Festiwalu Gimnazjalnych Projektów Edukacyjnych.

Aneta Gabryelczyk

koordynator rejonowy konkursu

KPCEN we Włocławku

KPCEN we Włocławku współorganizatorem Ogólnopolskiego Konkursu Ojczyzny Polszczyzny

Język jest najdoskonalszym sposobem wyrażania emocji, komunikowania się z drugim człowiekiem, a także opisywania świata zewnętrznego. Jak to ujął Zbigniew Herbert: ***Słowo jest oknem otwartym na rzeczywistość.*** Nic więc dziwnego, że szkoła jako instytucja tak mocno wspiera rozwój tej kompetencji uczniowskiej. Wśród wymagań szczegółowych na zakończenie klasy III szkoły podstawowej jako najistotniejsze zostały

wymienione: umiejętność tworzenia wypowiedzi w formie ustnej i pisemnej oraz dbałość o kulturę wypowiedzania się. *Podstawa programowa kształcenia ogólnego* dla kolejnych etapów edukacyjnych poszerza zakres umiejętności uczniowskich o analizę tekstu, a także wypowiedzanie się w różnych formach. Nadal istotą uczenia jest jednak sprawne posługiwanie się słowem i jego odczytywanie. Te zupełnie podstawowe, zdawałoby się,

kompetencje są wciąż piętą achillesową zarówno uczniów szkół podstawowych, jak i gimnazjalistów oraz ich starszych kolegów ze szkół ponadgimnazjalnych.

Doskonałym pomysłem na to, jak wspomagać nauczycieli w kształceniu umiejętności wypowiadania się uczniów, jest Ogólnopolski Konkurs Ojczyzny Polszczyzny, którego współorganizatorem na etapie rejonowym jest Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku. Honorowym patronatem przedsięwzięcia objął profesor Jan Miodek, który stał się też jego propagatorem.

Pierwsza edycja konkursu odbyła się w 2002 roku. Jak piszą organizatorzy konkursu ze Stowarzyszenia Ojczyzny Polszczyzny: *Ideą konkursu jest nie tylko wyłonienie utalentowanych uczniów, którzy znakomicie piszą i interesująco opowiadają, ale również wspieranie ich rozwoju. Dlatego dla uczestników Wielkiego Finału organizowane są wykłady i warsztaty, których celem jest zwrócenie uwagi na umiejętne i świadome posługiwanie się językiem polskim. Warsztaty, a także tematy wypowiedzi mają również na celu pobudzenie wyobraźni i twórczego stosunku do słowa - aby uczniowie mogli dostrzec, ile tkwi w nim piękna i możliwości.*

Konkurs ma trzy etapy: szkolny, rejonowy i ogólnopolski. Formuła każdego z nich jest bardzo podobna: najpierw uczniowie rozwiązują testy językowe i piszą wypracowanie na zadany temat, następnie najlepsi w tej części zostają zaproszeni do prezentacji ustnej przed publicznością. Wielki Finał odbywa się we Wrocławiu, a głównym jurorem jest profesor Jan Miodek.

Bardzo ważny jest fakt, iż zadbano, by w konkursie uczestniczyli także Polacy mieszkający poza Ojczyzną, stąd obecność młodych ludzi i ich opiekunów z Kresów Rzeczypospolitej – Ukrainy, Litwy i Białorusi. Z myślą o nich oraz o młodzieży z różnych miejscowości w Polsce w ramach konkursu organizowane są wycieczki edukacyjne promujące Wrocław i jego zabytki. Dotychczas uczestnicy obejrzeli m.in. Panoramę Raclawicką, zwiedzili Ostrów Tumski, byli w „Ossolineum”.

Konkurs cieszy się co roku większym zainteresowaniem. Najpierw uczestniczyli w nim uczniowie szkół podstawowych. Od 2011 roku eliminacje obejmą młodzież gimnazjalną, a od 2012 – również licealną.

Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku jest organizatorem etapu rejonowego.

Z ogromną przyjemnością współpracujemy z nauczycielami języka polskiego, którzy coraz liczniej zgłaszają swoich wychowanków do konkursu. Wszyscy widzimy, jak ważną rolę odgrywa on w kształceniu podstawowych umiejętności uczniowskich. Ważne są wiadomości, ale przede wszystkim umiejętność pięknego wysławiania się, kultura wypowiedzi, umiejętność nawiązania kontaktu z widzami. Cieszy nas fakt, iż laureaci naszego etapu rejonowego doskonale radzą sobie podczas Wielkiego Finału i zajmują miejsca wśród najlepszych w Polsce.

Nie wynik jednak jest tu najistotniejszy, ale właśnie rozwój kompetencji uczniowskich, otwarcie młodych ludzi na kulturę wysoką, integrowanie tych, co idą nieco pod prąd współczesnym tendencjom i wykazują dbałość o język polski.

Serdecznie zapraszamy wszystkich nauczycieli i uczniów do udziału w kolejnych edycjach konkursu.

Barbara Szczepkowska

starszy wizytator Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy
Przewodnicząca Zespołu Edukacji Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej

Jak radzą sobie sześciolatki w szkole w województwie kujawsko-pomorskim?

Od roku 2009 w klasach pierwszych szkół podstawowych rozpoczęły naukę dzieci sześciolatnie. W tym kontekście niezwykle ważne stało się tworzenie warunków do ich harmonijnego rozwoju w miejscach bezpiecznych, przyjaznych i dostosowanych do zdiagnozowanych potrzeb i możliwości wychowanków - uczniów o rok młodszych. Wszyscy zainteresowani: rodzice, nauczyciele, dyrektorzy szkół, urzędnicy z troską zadają sobie pytanie: **Jak radzą sobie sześciolatki w szkole?**

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom wszystkich zainteresowanych podmiotów Zespół Edukacji Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej funkcjonujący w Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy (tworzą go pracownicy ośrodków doskonalenia nauczycieli oraz Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy), przeprowadził badanie na temat: „Jak radzą sobie dzieci sześciolatnie w szkole?”. Podjęte działanie wynika z kierunków polityki oświatowej państwa oraz jest konsekwencją realizowanych priorytetów Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty. Celem przedsięwzięcia było poznanie opinii nauczycieli i rodziców na temat funkcjonowania dzieci sześciolatków w szkole. Badanie przeprowadzono od stycznia do kwietnia 2014 roku. Zastosowano w nim metodę ankietowania z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety dla nauczycieli i rodziców. Autorami kwestionariuszy ankiet są członkowie Zespołu Edukacji Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy, którzy, przy współudziale i zaangażowaniu pracowników Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy, dokonali analizy zebranych danych. Na ich podstawie ustalono wnioski i rekomendacje. Ankiety były skierowane do rodziców dzieci, które rozpoczęły naukę w klasie I w wieku sześciu lat oraz do nauczycieli pracujących w klasach I-III, w których uczą lub uczyły się dzieci sześciolatnie. Kwestionariusz ankiety kierowanej do rodziców zawierał 8 pytań zamkniętych, na które można było odpowiedzieć poprzez dokonanie wyboru spośród podanych odpowiedzi wraz z możliwością uzasadnienia wyboru oraz 2 pytania otwarte. Kwestionariusz ankiety adresowanej do nauczycieli obejmował 6 pytań zamkniętych, również z możliwością uzasadnienia odpowiedzi, oraz 5 pytań otwartych.

Kwestionariusze ankiet trafiły do 87 szkół podstawowych w województwie kujawsko-pomorskim. Były

to placówki wiejskie, miejskie i wielkomiejskie. Odpowiedzi na pytania ankietowe udzieliło 332 nauczycieli klas I-III, uczący dzieci sześciolatnie, oraz 770 rodziców tych dzieci. Łącznie 1102 osoby. Badanie przeprowadzono od stycznia do kwietnia 2014 roku. Dla zapewnienia badanym poczucia bezpieczeństwa oraz celem uzyskania szczerych odpowiedzi ankiety były anonimowe.

Wyniki badań pozwoliły zobaczyć szkołę sześciolatka oczami nauczycieli, rodziców, zastanowić się nad ich oczekiwaniami i sugestiami.

BADANIE I ANALIZA DANYCH PROWADZĄ DO INTERESUJĄCYCH WNIOSKÓW

1. Analiza badania pokazuje spójność wypowiedzi respondentów w zakresie uczęszczania dzieci sześciolatków do szkoły, gdyż prawie wszyscy ankietowani nauczyciele (99%) i rodzice (97%) uważają, że dzieci bardzo chętnie chodzą do szkoły.

2. Z zebranych danych wynika, że z posłania dziecka do szkoły w wieku 6 lat zadowolonych jest 88% ankietowanych rodziców. Natomiast 78% spośród nich zadeklarowało, że gdyby jeszcze raz miało możliwość decydowania o wcześniejszym posłaniu dziecka do szkoły, to podjęłoby taką samą decyzję. Innego zdania było ponad 20% rodziców - posłaliby swoje dziecko do szkoły w wieku 7 lat.

3. Według badanych rodziców (95%), szkoła do której uczęszcza ich dziecko jest przygotowana na przyjęcie dzieci sześciolatków.

4. Prawie wszyscy rodzice (99%) i nauczyciele (99%) wyrażają opinię, iż szkoła zapewnia dzieciom bezpieczeństwo.

5. Z analizy ankiet wynika, że sześciolatkowi uczniowie nie mieli większych trudności adaptacyjnych (82% nauczycieli i 89% rodziców). Najczęściej wskazane przez nauczycieli trudności adaptacyjne to: przestrzeganie przyjętych przez szkołę norm społecznych, współdziałanie w grupie, nawiązywanie kontaktów z dziećmi, chwiejność emocjonalna, wykonywanie obowiązków szkolnych.

6. Dane zebrane wśród nauczycieli wskazują na długość okresu adaptacyjnego wychowanków. W ocenie nauczycieli trwał on z reguły od 1 do 3 miesięcy, ale większość stwierdziła, że był to 1 miesiąc.

7. Wyniki dowodzą, że we wszystkich badanych szkołach uczniowie osiągają sukcesy edukacyjne na miarę swoich możliwości. Przykładami takich sukcesów według nauczycieli są głównie: osiągnięcia w konkursach plastycznych, muzycznych, czytelniczych, matematycznych, udział w imprezach, uroczystościach klasowych i szkolnych, radzenie sobie z czynnościami samoobsługowymi, radość z odkrywania świata, nagrody dyrektora za szczególne osiągnięcia w konkursach, obsługa komputera, podejmowanie zadań dodatkowych.

8. Wypowiedzi nauczycieli wykazują rozbieżności w zakresie trudności edukacyjnych, jakie występują u uczniów, którzy rozpoczęli naukę w klasie I w wieku 6 lat. Według niektórych dotyczą: nauki czytania, wolnego tempa pracy, formułowania dłuższych wypowiedzi, dłuższego skupienia uwagi, analizy i syntezy dłuższych wyrazów, trudności adaptacyjnych, niedojrzałości emocjonalnej, niesystematyczności. Natomiast z perspektywy innych nauczycieli uczniowie ci dobrze radzą sobie w szkole, nie wykazują trudności edukacyjnych.

9. Napotykając w pracy na problemy w klasie zróżnicowanej wiekowo, nauczyciele podejmują liczne działania, które mają zapobiegać niepowodzeniom szkolnym, między innymi: dostosowują metody, formy, tempo pracy i wymagania do indywidualnych potrzeb i możliwości dzieci, stosują zasadę stopniowania trudności w pracy, sprawdzają, czy dzieci zrozumiały polecenia, w jaki sposób wykonują zadania, zadają dzieciom pytania, zachęcają je do zadawania pytań, wyjaśniają niezrozumiałe kwestie. Poza tym nauczyciele stosują wzmocnienia pozytywne, inspirują dzieci do dalszej pracy prowadzącej do osiągnięcia sukcesu.

10. Nauczyciele deklarują prowadzenie różnych form włączania rodziców do działań wspierających dziecko. Najczęściej wymienianymi są: spotkania i rozmowy indywidualne, grupowe, udzielanie wskazówek, jak należy pracować z dzieckiem w domu, konsultacje, pedagogizacja rodziców, współorganizowanie imprez, uroczystości klasowych i szkolnych, konkursów oraz wycieczek, zachęcanie do czytania dzieciom bajek, angażowanie rodziców w różne akcje.

11. Ponad połowa rodziców (58%) deklaruje, że ich dzieci uczęszczają na zajęcia pozalekcyjne. Zarówno rodzice, jak i nauczyciele wskazują, że są to zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, logopedyczne oraz różne koła zainteresowań.

12. Analiza odpowiedzi na pytanie o wskazanie zajęć dodatkowych, w których uczestniczą uczniowie sześciolatków, dostarcza informacji o przedmiotowym zakresie postrzegania kwestii przez obie badane grupy (nauczyciele, rodzice). Do najczęściej wymienianych przez respondentów kół zainteresowań można zaliczyć: taneczne, wokalne, przyrodnicze, plastyczne, muzyczne, matematyczne, językowe, kulinarne, komputerowe, teatralne, sportowe, czytelnicze, ortograficzne, przyrodnicze, ekologiczne, szachowe.

13. Ankietowani rodzice proponują, aby nauka w klasach I-III odbywała się w godzinach rannych (ujednolicenie godzin lekcyjnych, np. 8.00 – 14.00), zapewnienie wszystkim chętnym dzieciom możliwości

przebywania w świetlicy oraz poszerzenie oferty zajęć dodatkowych.

Przeprowadzone badanie dało pozytywną odpowiedź na pytanie „Jak radzą sobie sześciolatki w szkole w województwie kujawsko-pomorskim?”. Należy podkreślić fakt, iż zarówno rodzice, jak i nauczyciele zgodnie postrzegają sześciolatka w szkole. Podczas analizy porównawczej uzyskanych wyników nasuwają się ciekawe spostrzeżenia. Pokazują one spójność wypowiedzi ankietowanych respondentów (rodzice, nauczyciele) w badanych obszarach. Okazuje się, że sześciolatki dobrze radzą sobie w szkole, osiągają sukcesy wychowawczo-dydaktyczne na miarę swoich możliwości. W początkowym okresie pojawiają się u niektórych wychowanków trudności edukacyjne, ale wynikają one z nieharmonijnego rozwoju dzieci sześciolatków. Aby zapobiec niepowodzeniom szkolnym, nauczyciele podejmują różnorodne działania, np. dostosowują metody, formy, tempo pracy i wymagania do indywidualnych potrzeb i możliwości dzieci, stosują zasadę stopniowania trudności w nauce. Nauczyciele włączają do tych działań rodziców.

W ŚWIETLE POWYŻSZYCH BADAŃ WSKAZANO REKOMENDACJE:

1. Kontynuować w szkole i klasie działania zmierzające do zapewnienia dzieciom dobrej atmosfery i poczucia bezpieczeństwa.
2. Monitorować szczególnie realizację zaleceń podstawy programowej I etapu edukacyjnego.
3. Stwarzać dzieciom i nauczycielom sprzyjające warunki do realizacji zajęć zintegrowanych.
4. Wspierać nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, w szczególności klas I, w podejmowanych działaniach.
5. Motywować nauczycieli klas I-III do ustawicznego doskonalenia zawodowego.
6. Uwzględniać indywidualne potrzeby i możliwości dzieci, dostosowując do nich metody i formy pracy.
7. Dbać o właściwe wykorzystanie przestrzeni edukacyjnej w klasie i odpowiednie wykorzystywanie różnych środków dydaktycznych.
8. Dostrzegać indywidualne sukcesy uczniów.
9. Stosować wzmocnienia pozytywne.
10. Monitorować postępy uczniów i na bieżąco informować o nich rodziców.
11. Kontynuować różnorodne formy współpracy z rodzicami.

Autorzy raportu – Zespół Edukacji Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej dziękują wszystkim osobom, które włączyły się w realizację badania na temat: „Jak radzą sobie sześciolatki w szkole w województwie kujawsko-pomorskim?” - dyrektorom i nauczycielom, rodzicom dzieci sześciolatków, pracownikom Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy, Delegatury we Włocławku i Toruniu za ogromne zaangażowanie. Bez wsparcia tych osób przeprowadzenie badania nie byłoby możliwe.

Wyrażamy przekonanie, że prezentowane wyniki zostaną wykorzystane do planowania i realizacji działań wychowawczo-dydaktycznych uwzględniających indywidualne potrzeby wychowanków, pozwolą lepiej zrozumieć dzieci i świadomie wspierać ich rozwój.

Warsztaty w Młynie Wiedzy

Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy w Toruniu jest pierwszym centrum nauki w województwie kujawsko-pomorskim. Od momentu otwarcia w listopadzie 2013 roku z oferty interaktywnych wystaw, warsztatów i pokazów skorzystało blisko 60 tys. osób.

Jednym z ważniejszych obszarów działalności CNMW są warsztaty adresowane do uczniów szkół wszystkich poziomów nauczania. Wzięło w nich udział ponad 6 tys. uczniów ze szkół regionu. Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy, dzięki niekonwencjonalnemu podejściu do popularyzacji nauki, jest wiodącym ośrodkiem w regionie w zakresie wsparcia edukacji w szkołach. Odbывające się w jego przestrzeni zajęcia pozwalają na lepsze opanowanie wiedzy ze względu na praktyczne zastosowanie posiadanych przez uczniów informacji, a także dzięki interaktywnemu i schematowi prowadzenia warsztatów.

Centrum nauki chce uruchomić w roku szkolnym 2014/2015 dwie pracownie do realizacji zajęć z fizyki, biologii i przyrody, dzięki którym uczestnicy będą mogli samodzielnie przeprowadzać doświadczenia, prowadzić obserwacje, analizować wyniki i formułować końcowe wnioski. W pracowniach ma pojawić się 12 stanowisk doświadczalnych, na których będą przeprowadzane zajęcia laboratoryjne. Pracownie będą służyć grupom zorganizowanym, przede wszystkim szkolnym, oraz odbiorcom indywidualnym. Zostaną wyposażone w sprzęt i infrastrukturę umożliwiającą realizację ćwiczeń laboratoryjnych zgodnych z podstawą programową kształcenia ogólnego z przedmiotów biologia i fizyka na poziomie gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej. Dodatkowo pracownie umożliwią realizację prostych ćwiczeń la-

boratoryjnych oraz lekcji warsztatowych dla uczniów szkół podstawowych, a także warsztatów przeznaczonych dla odbiorców indywidualnych.

W Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy realizowane są również ścieżki tematyczne w ramach wystaw optycznych. Interaktywnym wystawom edukacyjnym *Kalejdoskop - Przewrotne OKO* i *Barwy ze Słońca* towarzyszą cztery ścieżki edukacyjne, odpowiadające czterem poziomom edukacyjnym: I, II, III i IV. Taki sposób zwiedzania wystawy pozwala maksymalnie zmotywować uczniów do pracy, o co trudno w szkole. Ścieżki umożliwiają pracę samodzielną, w małym zespole, pełną odkryć i poszukiwań. Dzięki wprowadzonemu elementowi rywalizacji zwiedzający są maksymalnie zmotywowani do rozwiązywania zadań. Istotnym czynnikiem jest również fakt, że eksponaty wystawy poświęcone zostały stosunkowo wąskiemu zakresowi tematycznemu, dzięki czemu możliwe jest pokazanie różnych aspektów danego zjawiska bez rozpraszania uwagi odbiorcy na dziesiątki często atrakcyjnych, ale nie mających ze sobą wiele wspólnego efektów. Dzięki temu możliwe jest osiągnięcie trwałego, realnego efektu poznawczego, a nie tylko zapewnienie dobrej zabawy.

Oferta zajęć warsztatowych, laboratoryjnych i ścieżek tematycznych jest dostępna na stronie internetowej Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy: <http://mlynwiedzy.org.pl>.

Maciej Pasternak

ZS nr 6 w Toruniu, doradca metodyczny - Toruński Ośrodek Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli CKU w Toruniu

Europejski Dzień Godności

Uroczystości związane z Dniem Godności Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną odbyły się 13 maja 2014 roku w Młodzieżowym Domu Kultury w Toruniu.

Udział w nich wzięli uczniowie Zespołu Szkół nr 6 im. bł. S. Wincentego Frelichowskiego w Toruniu oraz zaproszeni goście z innych szkół: Zespołu Szkół nr 26, Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego, Warsztatów Terapii Zajęciowej „Arkadia”, Szkoły Salezjańskiej oraz rodzice i nauczyciele.

Na uroczystość złożyły się:

- otwarcie wystawy fotogramów osób niepełnosprawnych intelektualnie **„Przebieranki”** – projektu realizowanego przy finansowym wsparciu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Autorką zdjęć wykonanych podczas sesji w Centrum Sztuki Współczesnej jest Agnieszka Basak-Wysota. Powstały pełne uroku i niezwykle fotografie ukazujące oblicza osób niepełnosprawnych intelektualnie w kreacjach tworzonych przez nich, emanujące prawdą, emocjami i pięknem. Rodzice, na twarzach których można było odczytać dumę, nauczyciele a także zaproszeni goście odnajdywali w bohaterach zdjęć wyjątkowe postacie. Pani Agnieszka Basak-Wysota przygotowując zdjęcia, bardzo trafnie dobierała do nich tytuły, np. Napoleon Wśród Burz, Biały Klaun, Królowa Myśli, Trubadur, Kupiec Wenecki, Hiszpanka, które oddawały w pełni nastrój każdej kreacji. Wystawę przygotowała Agata Durka. Jej otwarcia dokonały: dyrektor Zespołu Szkół nr 6 Alicja Golon oraz honorowy gość spotkania Pełnomoc-

nik Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego ds. Osób Niepełnosprawnych Maria Dreszer. Wystawa będzie prezentowana w MDK do końca czerwca 2014 roku, a następnie w ZS nr 6 oraz w połowie września w Bibliotece Pedagogicznej w Toruniu,

- prezentacja spektaklu **„Ostatnie drzewo”** przygotowanego przez działającą przy Młodzieżowym Domu Kultury **Grupę ZET**. Tworzą ją uczniowie niepełnosprawni intelektualnie z toruńskich szkół specjalnych oraz wolontariusze - uczniowie ze Szkoły Salezjańskiej, ZS nr 16 oraz studenci UMK. Grupa ZET w technice teatru cieni oraz żywego planu ukazuje historię mieszkańców wioski, którzy najpierw sprzedali drzewo ze swojego lasu, by później wytrwale odbudować go z nasionka szyszki ostatniego drzewa. Spektakl powstał jako projekt Fundacji „Dorotkowo” i MDK przy finansowym wsparciu Gminy Miasta Toruń. Scenariusz napisała Emilia Betlejewska, a wyreżyserował Maciej Pasternak – prowadzący zajęcia z Grupą ZET,

- występ Zespołu Tańca Współczesnego **„Akro”** z MDK pod kierunkiem Joanny Miś-Fudali. „Akro” to laureat wielu nagród i uznany zespół w regionie oraz kraju.

Uroczystość, której głównymi organizatorami byli nauczyciele **Zespołu Szkół nr 6** w Toruniu Lidia i Maciej Pasternakowie odbyła się dzięki współpracy z: Stowarzyszeniem dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej i ich Rodzin „Dziewiętnastka”, Młodzieżowym Domem Kultury w Toruniu, Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu”, Teatrem „Baj Pomorski” oraz Wojewódzkim Ośrodkiem Animacji Kultury.

Ewa Cyrankowska, Agnieszka Cieślak

Szkoła Podstawowa w Ugoszczu

Od diagnozy do zmiany

Praca naszej szkoły od wielu lat jest ukierunkowana na wyposażenie ucznia w niezbędne umiejętności, które pozwolą mu na efektywną naukę na kolejnym etapie edukacyjnym. Zaangażowanie nauczycieli, ich praca nie zawsze jednak przekładała się na satysfakcjonujące rezultaty sprawdzianu zewnętrznego. Wy-

nik z dwóch ostatnich lat plasujący się na poziomie niżej średnim zmotywował nas do podjęcia działań zmierzających do podniesienia efektów kształcenia.

Na początku roku szkolnego Szkoła Podstawowa w Ugoszczu przystąpiła do realizacji projektu „Od diagnozy do zmiany” koordynowanego przez Kujaw-

sko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku. Początek współpracy stanowiła diagnoza, której wyniki posłużyły do opracowania Rocznego Planu Wspomagania Szkoły w obszarze podnoszenia efektów kształcenia. Spojrzenie z zewnątrz na pracę naszej szkoły pozwoliło wskazać obszary, w zakresie których należy dokonać zmian. Działania ukierunkowano na zwiększenie kompetencji nauczycieli w zakresie metod motywowania uczniów do nauki, zapoznania uczniów z technikami efektywnego uczenia się oraz zaangażowania rodziców w świadomą współpracę ze szkołą celem wspierania i motywowania swoich dzieci do nauki.

W ramach planu pracy nauczyciele uczestniczyli w szkoleniach dotyczących wybranych metod motywowania ucznia do nauki oraz z zakresu technik uczenia się uczniów i technik coachingowych rozwijających pracę zespołową. Kolejnym, ważnym z punktu widzenia efektów, modulem było opracowanie szkolnego systemu motywowania uczniów do nauki. Spotkanie nauczycieli konsultantów KPCEN z uczniami, nauczycielami oraz rodzicami, którego efektem było spisanie kontraktów, zaowocowało przyjęciem odpowiedzialności za naukę przez wspomniane podmioty.

Dzieci wyznaczyły sobie realne cele, które realizowały ze wsparciem swoich nauczycieli oraz rodziców. Konsekwencja, wytrwałość i sumienna praca przyniosły oczekiwany efekt. Szóstoklasiści uzyskali ze sprawdzianu w skali staninowej wynik średni, co jest dla tej grupy satysfakcjonującym rezultatem. Każdy z nich osiągnął sukces na miarę swoich możliwości. Jest to powód do dumy zarówno dla nich, jak i nauczycieli i rodziców. Jasno wyznaczony cel, który jest w zasięgu ręki, okazał się być możliwym do osiągnięcia.

Korzyści płynące z kompleksowego wsparcia szkoły z punktu widzenia dyrektora to przede wszystkim pomoc we wskazaniu obszaru, nad którym należy pracować oraz organizacja doskonalenia nauczycieli zgodnie z potrzebami szkoły. Grono pedagogiczne otrzymało realne wsparcie w rozwiązywaniu bieżących problemów dydaktycznych przy pomocy nowoczesnych metod pracy i technik uczenia. Jednak największym sukcesem przystąpienia do kompleksowego wspomagania szkoły, projektu KPCEN we Włocławku, jest właśnie zmiana, którą dostrzegamy w naszych uczniach. Świadome przyjęcie przez nich odpowiedzialności za swoją naukę przełożyło się na sukces. Uczniowie uwierzyli w siebie i w swoje możliwości.

Jolanta Kasperkowiak, Marzena Gabryszak
Nauczycielski Klub Ekologiczny „Kropla” w Mogilnie

Festyn ekologiczny formą edukacji dla zrównoważonego rozwoju

Wiek XIX i XX to okres ogromnego postępu cywilizacyjnego. Nasze życie stało się łatwiejsze i przyjemniejsze. Jednak niekontrolowany postęp spowodował wiele niebezpieczeństw bezpośrednio zagrażających człowiekowi. Lubomira Domka pisze: „Współczesny człowiek rozwijając cywilizację naukowo-techniczną, ingerującą w prawa natury, utrzymuje nie zrównoważone modele produkcji i konsumpcji. Bazując do niedawna (...) na przekonaniu o nieograniczoności wzrostu gospodarczego wywołał ostry, ciągle pogłębiający się kryzys ekologiczny. Współczesne społeczeństwo określane coraz powszechniej jako „globalne społeczeństwo ryzyka”, korzystając ze zdobyczy najnowszych technologii czy produkcji materialnego bogactwa, ryzyko to nadal powiększa”.¹ Wiek XXI, podaje D. Cichy, to okres wielu katastrof i kryzysów środowiskowych, zanieczyszczeń powie-

trza, które powodują zmiany klimatu, powodzie, kataklizmy i choroby”.² W Preambule do Agendy 21 napisano: „Ludzkość osiągnęła taki punkt swego rozwoju, w którym musi dokonać wyboru. Świat staje w obliczu (...) stale pogarszającej się kondycji ekosystemów, od których zależy nasza przyszłość”.³ Zawrotne tempo rozwoju cywilizacji wymknęło się człowiekowi spod kontroli. Przyroda nie radzi sobie z niszczycielską potęgą człowieka, który stał się sprawcą zachwiania równowagi w środowisku naturalnym i odbiorcą groźnych tego skutków. Musimy pamiętać, że obok nas żyją, jak mawiał św. Franciszek z Asyżu, „nasi bracia mniejsi”.

Kryzys ochrony środowiska, pisze D. Cichy, „(...) przejawia się (...) także niskim poziomem kultury

¹ L. Domka, *Dialog z przyrodą w edukacji dla ekorozwoju*, PWN, Warszawa - Poznań 2001, s. 7.

² D. Cichy, *Szkoła wobec wyzwań edukacji biologicznej i środowiskowej w XXI wieku*, IBE, Warszawa 2003, s. 7.

³ Preambuła Agendy 21, [w:] L. Tuszyńska, *Edukacja ekologiczna. Dla nauczycieli i studentów*, TWP, Warszawa 2006, s. 14.

środowiskowej”.⁴ Świadomość ekologiczna Polaków i niezadowolający stan edukacji środowiskowej społeczeństwa potwierdzają liczne badania. Wyniki badań przeprowadzonych w 2009 roku przez CBOŚ na zlecenie Instytutu na Rzecz Ekorozwoju „Świadomość ekologiczna Polaków – zrównoważony rozwój – raport z badań 2009” są alarmujące.

W tej sytuacji ochrona i kształtowanie środowiska naturalnego stają się priorytetowymi zadaniami dla współczesnych społeczeństw. Taką szansę daje edukacja ekologiczna społeczności lokalnej zgodna z zasadami zrównoważonego rozwoju. Obecnie trwa Dekada Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju obejmująca lata 2005 – 2014, która została ogłoszona w związku z brakiem dostatecznych efektów, zakładanych przez Strategię Zrównoważonego Rozwoju. L. Tuszyńska podkreśla, że „celem działań na rzecz zrównoważonego rozwoju jest objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców RP, wdrożenie edukacji ekologicznej jako interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej, nieformalnej i pozaformalnej, ...”.⁵ Edukacja środowiskowa społeczeństwa wymaga permanentnych działań wielu instytucji życia publicznego: szkół, samorządów, zakładów pracy, mediów. Szkoła musi sprostać wyzwaniom, jakie stawia przed nią współczesny świat. Z założeń współczesnej koncepcji kształcenia ogólnego wynika, iż chcemy wychowywać ludzi nie tylko wyposażonych w wiedzę i umiejętności potrzebne im do pełnego funkcjonowania w życiu, ale przede wszystkim bogatych uczuciowo, wrażliwych na piękno, dobro i zło, ludzi twórczych o bogatej wyobraźni. Wizja tak wykształconego człowieka nabiera szczególnego znaczenia w obliczu narastającego kryzysu ekologicznego, za który odpowiedzialny jest właśnie człowiek.

Edukacja ekologiczna zbiera największe efekty, gdy odbywa się w bezpośrednim kontakcie z przyrodą. Wielką wartość dla edukacji ekologicznej – jak podaje Lubomira Domka – mają formy wspomagające, takie jak: wiersz, piosenka, inscenizacja:

- łatwo trafiają do każdego dziecka, wywołują zainteresowanie przyrodą i jej problemami
- wpływają na rozwój intelektualny, emocjonalny, społeczny (uczą, bawią, wychowują)
- uwalniają na piękno przyrody, bogactwo życia, przejawiające się w bogactwie form, kształtów, barw, przystosowań, zależności
- sprawiają, że dziecko odnajduje w sobie pokłady odwagi i kreatywności
- powodują przemianę duchową u dzieci w kie-

runku odkrywania wartości ważnych dla człowieka i przyrody

- uczą głębszego odczuwania i jedności ze światem istot żywych
- utrwalają ważne prawdy o przyrodzie
- wyrabiają szacunek i podziw dla życia
- rozwijają wyobraźnię, zainteresowania artystyczne i twórcze
- sprawiają, że dzieci stają się rzecznikami ekologicznego myślenia i działania.

Realizacja koncepcji zrównoważonego rozwoju to obowiązek konstytucyjny wszystkich partnerów lokalnych i regionalnych - samorządu, biznesu, organizacji pozarządowych, środowisk twórczych, partii politycznych. Wychodząc temu naprzeciw nauczyciele zrzeszeni w Nauczycielskim Klubie Ekologicznym „Kropla” wraz z Urzędem Miasta w Mogilnie, Strażą Miejską oraz Mogileńskim Domem Kultury już po raz trzynasty zorganizowali festyn ekologiczny, który doskonale wpisuje się w realizację idei zrównoważonego rozwoju. Dlatego w festynie ekologicznym każdego roku uczestniczą: nauczyciele, dzieci przedszkolne, szkolne, młodzież szkół średnich, radni, pracownicy Urzędu Miasta, przedsiębiorcy, społeczność mogileńska, przedstawiciele mediów, przedstawiciele poszczególnych grup społecznych gminy Mogilno oraz zaprzyjaźnieni goście z Bydgoszczy, Trzemeszna czy Barcina. Dbanie o środowisko to nasz wspólny obowiązek. Festyn ekologiczny jest jedną z propozycji edukacji środowiskowej w naszej gminie.

22 maja 2014 roku w muszli koncertowej Parku Miejskiego w Mogilnie miał miejsce XIII festyn ekologiczny pod nazwą „**Na Ratunek Ziemi – Dzieci Przyrodzie. Zwierzęta – nasi bracia mniejsi – poznać, pokochać, szanować!**”

CELE FESTYNU

- Kształcenie dla **zrównoważonego rozwoju** (ekorozwoju): kształtowanie pełnej świadomości i budzenie zainteresowania społeczności lokalnej wzajemnie powiązanymi kwestiami ekonomicznymi, społecznymi, politycznymi i ekologicznymi
- podejmowanie proekologicznych działań w Dekadzie Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju
- zademonstrowanie związku z przyrodą i zwrócenie uwagi społeczności lokalnej na problemy środowiska
- poszukiwanie i wdrażanie skutecznych form kształtowania świadomości ekologicznej dzieci i społeczności lokalnej.

Inicjator festynu: Jolanta Kasperkowiak

ORGANIZATORZY:

- Nauczycielski Klub Ekologiczny „Kropla” – Jolanta Kasperkowiak, Lidia Kleczewska, Dorota Szytura, Katarzyna Kaźmierczak, Beata Kowalewska,

⁴ D. Cichy, *Uwarunkowania edukacji dla zrównoważonego rozwoju*, [w:] D. Cichy, (red), *Edukacja środowiskowa wzmocnieniem zrównoważonego rozwoju*, IBE, Warszawa 2005, s. 24.

⁵ L. Tuszyńska, *Edukacja środowiskowa w społeczeństwie wiedzy*, Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2010, s. 33.

Marzena Gabryszak, Agnieszka Marczak, Sabina Karuska, Sławomira Zielińska, Elżbieta Pospychała, Małgorzata Laks, Anna Krasicka, Anna Wróblewska, Elżbieta Marczeńska.

- Urząd Miejski w Mogilnie – Marcin Zieliński
- Mogileński Dom Kultury – Jan Szymański
- Straż Miejska w Mogilnie – Mirosław Kus

Partnerzy:

- Bydgoskie Towarzystwo Ekologiczne
- Nadleśnictwo Miradz
- Państwowa Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Mogilnie
- Powiatowa Komenda Policji w Mogilnie
- Stowarzyszenie „Wspólna droga” w Marcinkowie
- Stowarzyszenie „Impuls” w Wylatowie
- Karol Rakoniewski
- Sołtys Kwieciszewa
- Stowarzyszenie Porozumienie Mogileńskie
- Mogileńskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej.

Honorowy patronat:

- Prof. dr hab. Mieczysław Wojtasik - Uniwersytet im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

- Leszek Duszyński – Burmistrz Mogilna.

Patronat medialny:

- Anna Rupińska – redaktor czasopisma UczMy.

Zaproszeni goście:

- Mieczysław Wojtasik – profesor Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, prezes Bydgoskiego Towarzystwa Ekologicznego

- Anna Rupińska – redaktor czasopisma UczMy

- Krystyna Karpińska – nauczyciel konsultant KPCEN w Bydgoszczy, wieloletni przyjaciel festynu

- Janina Drażek – Stowarzyszenie Ekologiczne w Barcinie

- Urszula Brejcka – dyrektor Państwowej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Mogilnie

- Krzysztof Lewandowski OFMCap proboszcz Parafii świętego Jana w Mogilnie

- Kinga Luksztet – Urząd Miejski w Mogilnie

- Jarosław Lorek – dyrektor ZOSiP przy UM Mogilno

- Wojciech Wojtasiński - Nadleśnictwo Miradz

- Brat Szymon – kościół świętego Jana Apostoła w Mogilnie

- Ewa Brewka – plastyk

- Radni gminy Mogilno

- Karol Rakoniewski

- Zbigniew Grzechowski – dyrektor Zespołu Szkół w Mogilnie

- Dyrektorzy przedszkoli i szkół podstawowych z gminy Mogilno

- Monika Jurkiewicz i Andrzej Wojda – Fundacja „Sąsiedzi Wokół Szlaku Piastowskiego

- Julita Orlewicz Fraś

Sponsorzy:

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu

- Urząd Miejski w Mogilnie

- Mogileńskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej

- Karol Rakoniewski

- Colop Polska

- Stowarzyszenie „Porozumienie Mogileńskie”

- Stowarzyszenie „Wspólna Droga” w Marcinkowie

- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Wylatowo „Impuls”

- Sołtys Kwieciszewa

- Urząd Marszałkowski w Toruniu

CZAS, MIEJSCE I PROGRAM FESTYNU

22 maja 2014 o godz. 9:00 uczestnicy festynu wyruszyli z boiska szkolnego przy SP nr 2 w Mogilnie do muszli koncertowej w Parku Miejskim w Mogilnie. Przemaszerowali ulicami miasta ubrani w ekologiczne stroje z transparentami głoszącymi związek człowieka z przyrodą, wyrażającymi stosunek do zwierząt żyjących z nami i wśród nas.

W parku w obecności dzieci władze miasta i zaproszeni goście zasadzili trzynaste drzewko upamiętniające kolejny festyn ekologiczny.

Następnie powitano zebranych oraz oficjalnie rozpoczęto festyn. Wspomniano Świętego Jana Pawła II i jego związki z przyrodą.

Kolejnym punktem programu były występy artystyczne dzieci: piosenka, wiersz, inscenizacja, taniec o treści ekologicznej.

Zaśpiewano hymn festynu „Taka piękna jest przyroda”. Następnie wystąpiło 17 grup dzieci przedszkolnych i szkolnych, a także młodzież z Zespołu Szkół w Mogilnie. Tu koniecznie należy nadmienić, że wspomniana młodzież włączyła się w organizację imprezy, przedstawiając program artystyczny, biorąc udział w pokazie mody ekologicznej, ale także sprawowała dodatkową opiekę nad dziećmi uczestniczącymi w festynie, czuwała nad porządkiem, sprzątała teren po festynie.

Dzieci brały udział w licznych konkursach:

- Konkurs na najciekawszy strój: „Moje ulubione zwierzątko”

- Konkurs plastyczny

- dzieci przedszkolne: „Mój mały przyjaciel kot, pies ...”

- dzieci szkolne: „Problemy zwierząt”

- Konkurs wiedzy ekologicznej

- dzieci przedszkolne: „Zwierzęta z najbliższego środowiska”

- dzieci szkolne: „Zwierzęta i ich problemy”

- Konkurs „Świat sam sobie nie poradzi, segregujmy więc odpady” – zbieranie nakrętek plastikowych typu PET. Pieniądze przekazywane są dla dzieci niepełnosprawnych. Konkurs trwa przez

cały rok szkolny. Jego organizatorem na terenie gminy Mogilno jest Straż Miejska i Państwowa Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Mogilnie.

Przeprowadzono warsztaty i zabawy:

- *Problemy zwierząt na naszym terenie* – Straż Miejska w Mogilnie
- *Zwierzęta leśne* – Nadleśnictwo Miradz
- *Właściwa obrona przed atakiem psa* – Komenda Policji w Mogilnie
- *Zwierzęta w origami* – Ewa Brewka
- *Zabawy ruchowe* – Przedszkole nr 1 w Trzemesznie
- *Zwierzęta* - puzzle, układanki
- *Malowanie twarzy* – kot, pies, lew.

Uczestnicy festynu z psem policyjnym. Fot. Marcin Zieliński

Dzięki sponsorom organizatorzy nagrodzili wszystkie dzieci biorące udział w konkursach. Dodatkowo dla każdej szkoły i przedszkola ufundowano nagrody za rok pracy na rzecz środowiska.

Podziękowania za działania na rzecz przyrody i kształtowanie świadomości ekologicznej wśród dzieci, młodzieży i całej społeczności skierowali: dyrektor ZOSiP w Mogilnie i Przewodnicząca Rady Miejskiej w Mogilnie. Organizatorzy festynu wydali okolicznościową gazetkę pt: *Więści z Nauczycielskiego Klubu Ekologicznego „Kropla”*.

Gazetka zawierała:

- informacje dotyczące XIII festynu ekologicznego – J. Kasperkowiak
- informacje dotyczące problemów zaginięcia lub adopcji psów i innych zwierząt w gminie Mogilno – M. Kus
- „Mamo, tato, ja chcę zwierzątko!” – lekarz weterynarii Julita Fraś
- „Refleksje mieszkańców w opiece nad zwierzętami”
- „Zwierzęta są wśród nas” – B. Kowalewska.

Festyn prowadziły nauczycielki Szkoły Podstawowej w Strzelcach: Agnieszka Marczak i Szkoły Podstawowej nr 3 w Mogilnie - Marzena Gabryszak.

Podczas festynu przekazano życzenia od państwa Hanny i Antoniego Gucwińskich przez całe życie związanych ze zwierzętami, dyrektorów ogrodu zoologicznego we Wrocławiu, autorów popularnego nie-

gdys programu telewizyjnego „Z kamerą wśród zwierząt”, na którym swoją wiedzę i stosunek do zwierząt kształtowało kilka pokoleń Polaków.

Państwo Gucwińscy byli honorowymi gośćmi festynu ekologicznego w Mogilnie w 2008 roku i są przyjaciółmi naszej imprezy.

Szansę na poprawę stanu środowiska upatruje się w edukacji ekologicznej dzieci, szczególnie tych najmłodszych, w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Zdobyta na tym etapie wiedza i umiejętności praktyczne zaowocują w przyszłości pożądanymi postawami wobec przyrody. Edukacja ekologiczna stała się tą dziedziną nauki, wobec której nie można przejść obojętnie. Należy jednoczyć siły w trosce o dobro środowiska naturalnego.

W festynie bierze udział ponad 400 dzieci i angażuje się około 50 nauczycieli. Wyznajemy zasadę, że na polu działalności ekologicznej szkoły nie powinny ze sobą rywalizować, ale z troską, odważnie spojrzeć na problemy środowiska i potrzeby edukacji ekologicznej, wspierać się wzajemnie, wymieniać doświadczenia, podejmować zadania, mając również na uwadze podnoszenie własnych kompetencji, niezbędnych do pracy z dziećmi i w środowisku lokalnym.

Od początku nie oceniamy występów artystycznych. Doceniamy wkład pracy dzieci i nauczycieli. Nauczyciele obserwując poczynania wychowanków, sami dokonują oceny swojej pracy. Natomiast nagradzamy miejscami konkurs wiedzy ekologicznej, konkurs plastyczny, pokazy mody ekologicznej i akcje ekologiczne, prowadzone przez cały rok w szkołach i przedszkolach. Konkursy ocenia niezależna komisja.

Każdego roku festyn ekologiczny dotyka innych problemów, ale zawsze wychodzi naprzeciw potrzebom środowiska, zgodnie z zasadą: „Myśl globalnie – działaj lokalnie”. W ubiegłym roku szeroko zajmowaliśmy się tematyką segregacji odpadów. Przeprowadzono badania świadomości ekologicznej wśród wszystkich grup społecznych w gminie Mogilno. W bieżącym roku pochyłiliśmy się nad losem naszych „braci mniejszych”. Cieszy fakt, że z każdym następnym festynem ekologicznym przybywa uczestników, partnerów i sponsorów. Wzrasta zainteresowanie władz i społeczności lokalnej. Prowadzone badania potwierdzają wzrost świadomości ekologicznej społeczności lokalnej.

Organizatorzy festynu ekologicznego serdecznie dziękują pani redaktor Annie Rupińskiej za objęcie patronatem medialnym naszej imprezy i za obecność na festynie. Dziękujemy również pani Krystynie Karpińskiej – nauczycielowi konsultantowi KPCEN w Bydgoszczy. Pani Karpińska jest z nami od początku, wspiera nas swoją wiedzą i doświadczeniem.

Historia potrafi zaczarować

SŁOWEM WSTĘPU...

Długo zastanawiałem się nad wstępem do tego artykułu. Czy rozpocząć go od tego, o co zostałem poproszony, czyli od pracy z uczniem zdolnym, czy od tego, co leży mnie – nauczycielowi historii – na sercu? Serce zwyciężyło. W dehumanizującym się w szybkim tempie świecie coraz częstsze są bowiem głosy negujące potrzebę i znaczenie nauczania historii. Nawet we własnym, szkolnym środowisku znam osoby z jednej strony deprecjonujące rolę tego przedmiotu, a z drugiej stawiające na piedestał nauki ścisłe. Zapominają oni przy tym, że to właśnie historia odpowiada na pytania, jak powstał, kształtował się i zmieniał świat, a więc to, jacy i kim dzisiaj jesteśmy. Rozumienie tego świata, czyli m.in. procesów społecznych, politycznych i różnorodnych konfliktów nie jest tożsame z umiejętnością funkcjonowania w nim. „Barbarzyńca” z XXI wieku może być jednocześnie ekspertem informatyczno-fizycznym i ignorantem nierozumiejącym wyżej wymienionych procesów. Brak zrozumienia prowadzi do pogardy, a następnie do odrzucenia. Co gorsze, niektóre „autorytety”, wpisując się w ten sam nurt, walczą skutecznie o umniejszenie polskich tradycji i naszej tożsamości. Inni próbują przekonywać, że polska historia jest nudna, bo martyrologiczna. Po cóż więc historia jest potrzebna w szkole? Mam nadzieję, że jeszcze dziś jest to tylko pytanie retoryczne.

Proszę tego wstępu nie traktować jako krucjaty przeciw naukom ścisłym. Jestem realistą i zdaję sobie sprawę z ich potrzeby w procesie edukacyjnym współczesnego, młodego człowieka. Proszę jednak pamiętać wskazówkę klasyków, że „materia pozbawiona ducha to forma bez treści”.

ZDOLNI I SYSTEM SZKOLNY

Historia, jako szkolny przedmiot, często przysparza uczniom wielu trudności. Zapamiętywanie dat, pojęć, postaci to niektóre z nich. Na temat radzenia sobie z takimi czy innymi problemami napisano wiele książek, poradników i artykułów. Przeprowadzono liczne szkolenia. Nie zamierzam powielać tej tematyki, a raczej podzielić się luźnymi refleksjami dotyczącymi pracy z uczniem zdolnym. Rozpoznanie zdolności to

pierwszy krok i nie należy do najłatwiejszych, o czym świadczą przykłady Alberta Einsteina czy Thomasa Edisona. To my – nauczyciele i rodzice, obserwując dziecko, winniśmy zwracać uwagę na jego predyspozycje i potrzeby. Pamiętajmy, że zdolni mają specyficzne potrzeby edukacyjne i nie zawsze dobrze funkcjonują w systemie szkolnym. Ich krytycyzm i wątpliwości, często wyrażane w licznych pytaniach, bywają traktowane jako zachowania aroganckie, utrudniające prowadzenie lekcji i zachowanie dyscypliny w klasie. Zespoły uczniowskie, nie rozumiejąc takich kolegów i koleżanek, potrafią ich z jednej strony stygmatyzować i odrzucić, a z drugiej uważać za najbardziej kompetentnych, co w praktyce oznacza pracę za wszystkich. Nie będę odkrywcy, pisząc – o tym, aby metody i formy pracy z uczniem zdolnym były zróżnicowane i wpływały na jego wszechstronny rozwój. Nie bądźmy niecierpliwi, dominujący i nie ograniczajmy ich w działaniach. Subtelnie kierując, pozwólmy popełniać im błędy, przecież mają do tego prawo. Warto zwracać uwagę, że mogą, a nie muszą, odnosić sukcesy w wielu dziedzinach. Chęć otrzymywania wysokich ocen ze wszystkich przedmiotów może ograniczać rozwijanie zdolności na niwie, która interesuje ich najbardziej. Ukażmy wtedy korzyści – uznanie czy satysfakcję, wynikające z pogłębiania wiedzy w tej wybranej dziedzinie, nawet jeśli kosztem są niższe oceny z innych przedmiotów. Powyższe uwagi, są natury ogólnej, dotyczą pracy nauczycieli wszystkich specjalności.

TANIEC Z HISTORIĄ

Będąc nauczycielem historii w szkole, której patronem jest gen. Tadeusz „Bor” Komorowski, uważam, że stosowanie maksimy *noblesse oblige* jest w pełni uzasadnione i dopinguje do jeszcze większego wysiłku. A jak ten wysiłek spożytkować na rozwijanie zainteresowań i uzdolnień historycznych uczniów? Można zacząć choćby od tzw. własnego podwórka - poznania rodzinnej miejscowości, regionu. Wydarzenia, postaci, zabytki, stare fotografie z nimi związane mogą stać się bazą do przygotowania referatów, wywiadów, projektów i multimedialnych prezentacji. Zbieranie materiałów, opracowywanie ich w sposób tradycyjny lub elektroniczny oraz prezentacja końcowych efektów

to sprawdzona metoda na zainteresowanie przedmiotem. Wspomniany już wyżej projekt jest obecnie jedną z najskuteczniejszych i najpopularniejszych metod nauczania. Grupowy czy indywidualny pozwala na doskonalenie planowania, organizowania pracy, zbierania i selekcjonowania informacji. Uczniowie zdolni zapoznają się z wybranym epizodem z dziejów, który musi mieć wyższy stopień trudności i szerszy zakres chronologiczny oraz być bardziej złożony niż projekt realizowany przez kolegów. Jeśli nie możemy w pełni zaspokoić ciekawości naszych zdolnych podopiecznych, pamiętajmy wtedy o zajęciach pozaszkolnych. Biblioteki, muzea, szkoły wyższe czy Instytut Pamięci Narodowej przygotowują wiele ofert edukacyjnych dla uczniów w każdym wieku. Ostatnio właśnie skorzystaliśmy z oferty IPN-u i zaprezentowaliśmy wystawę zatytułowaną „Zagłada polskich elit. Akcja AB – Katyń”. Wystawa połączona z akademią upamiętniającą ofiary zbrodni katyńskiej oraz obecnością pań ze Związku Sybiraków (notabene ojciec jednej z nich został zamordowany w Katyniu) była jednym z najbardziej wstrząsających i wzruszających momentów w bieżącym roku szkolnym. Uczniowie mieli okazję zobaczyć i odczuć niemalże namacalnie tę historię żywą, a nie podręcznikową. Takich możliwości w naszej szkole zdarza się więcej. Panie ze Związku Sybiraków w Grudziądzu, z którym nawiązaliśmy współpracę, odwiedzają nas wielokrotnie w ciągu roku. Przychodzą na lekcje historii, dzieląc się opowieściami ze swojego życia.

Mając do czynienia z uczniami o zdolnościach nie tylko historycznych (a mam to szczęście), pozwólmy im również wykazać się innymi talentami, a może je nawet łączmy. Moje uczennice potrafią też świetnie recytować i są uzdolnione muzycznie. Przygotowując akademię, apele poświęcone m.in. agresji sowieckiej i ofiarom sowieckiego ludobójstwa czy Żołnierzom Wyklętym-Niezlomnym, zawsze korzystam z ich umiejętności. Poznając śpiewnik historyczny, patriotyczną poezję, a później ją wykonując na scenie, mają możliwość przeżywać historię inaczej, głębiej i dzielić się swoimi uczuciami z innymi. Nie ukrywam, że tematy związane z historią Polski – tą najbardziej zakłamaną, zafalszowaną, czyli wojenną i powojenną – są mi najbliższe. Nie możemy zapominać o innych sposobach zainteresowania uczniów tym przedmiotem. Historia alternatywna, czyli zastanawianie się: „Co byłoby, gdyby...” – jest jednym z nich. Zabawa logiczna, a przy tym twórcze myślenie i wyzwanie intelektualne dla najzdolniejszych. Media w coraz większym stopniu kształtują postrzeganie przeszłości, korzystajmy więc z portali historycznych, wirtualnych muzeów, a nawet komputerowych gier. Rywalizacja, którą lubią wszyscy, a zdolni bardziej, sprawia, że udzielają się oni w różnych konkursach przedmiotowych czy tematycznych. Jak wiemy, są one ważnym elementem edukacji rozwi-

jającym uzdolnienia i zainteresowania. W naszym województwie poza konkursem przedmiotowym z historii na szczególną uwagę zasługuje konkurs tematyczny im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej „Oni tworzyli naszą historię”. Ideą tego przedsięwzięcia (właśnie odbyła się VI edycja), jest upamiętnienie pani profesor oraz zaszczepienie wśród uczniów jej pasji dokumentowania historii. Przedmiotem pracy badawczej mojej uczennicy Julii Knak, zwyciężczyni tegorocznej edycji, była historia rodzinna. Julka, stając się prawdziwym odkrywcą przeszłości, wyciągnęła na światło dzienne wydarzenia z życia babci i jej rodziny. Z poznawaniem takiej historii łączą się zawsze wielkie emocje – zarówno świadków, jak i młodego badacza. Oddajmy więc w tym miejscu głos uczennicy, tym bardziej, że bez jej sukcesu nie byłoby i tego artykułu.

JULKA I JEJ RODZINNE KORZENIE

Historia mojej rodziny jest mi bardzo bliska. Znam ją od najmłodszych lat, przy każdej możliwej okazji babcia Danuta opowiadała mi o swoim trudnym dzieciństwie. Już jako mała dziewczynka z zaangażowaniem słuchałam jej opowieści, niejednokrotnie sama zabiegałam o to, aby przekazywała mi nowe informacje na temat losu Polaków podczas drugiej wojny światowej. Nie wszystko byłam w stanie zrozumieć, aczkolwiek robiło to na mnie ogromne wrażenie i wywoływało łzy wzruszenia. Gdy dowiedziałam się, że w tym roku również odbędzie się konkurs im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej, w którym dwa lata wcześniej moja siostra Magdalena zajęła drugie miejsce, zrozumiałam, że moją powinnością jest spisanie dalszych losów rodziny. Czułam, że chociaż w ten sposób mogę oddać im hołd i sprawić, aby ta historia nie została zapomniana.

Teheran 1943 r.

Tworzenie pracy było czasochłonne. Uważam jednak, iż efekt końcowy był wart tego wysiłku. Z pewnością to, że moja rodzina przeszła przez piekło sowieckiego łagru, doświadczyła tęsknoty za Ojczyzną pozwoliło mi odczuć, że historia jest żywa, nie są to tylko kartki zapisane w podręcznikach, ale ludzie, ich wspomnienia, przeżycia. To wszystko staje się tak realne i namacalne, że nie

sposób jest nie zacząć się tym interesować, zostawić to za sobą i doprowadzić do zapomnienia. Podejmując się tego wyzwania, postanowiłam podążać śladem mojej babci Danuty Kołodziejkiej z domu Janosz i jej najbliższych. Z każdym nowym przeczytanym słowem coraz głębiej odczuwałam tę historię, coraz więcej „Śladów afrykańskiej Sybiraczki” zostawiło swój odcisk w moim życiu.

NA ZAKOŃCZENIE

Wzięte z życia podobne historie pokazują przeszłość, przekazują nasze dziedzictwo narodowe. Wielu uczniów, których o to nie podejrzewamy, nosi je głęboko skryte w tornistrach. To my – nauczyciele winniśmy znaleźć takie dziecko, rozbudzić i pielęgnować jego zainteresowania i ciekawość poznawczą. Wykazać, że ten drzemący potencjał po przebudze-

niu może objawić się w postaci wielu talentów: pisarskich, krasomówczych, badawczych. Bycie *spirtus movens* takich wydarzeń daje olbrzymią radość i satysfakcję. Dzieląc się własną pasją, możemy dawać coś z siebie innym, a uczniowie przez nas wspierani w swym rozwoju stają się nie tylko bogatsi w wiedzę o przeszłości, ale i po prostu mądrzejsi z korzyścią dla siebie i społeczeństwa, w którym przyjdzie im żyć.

Kończąc rozważania, mam nadzieję, że nie zostaną one odebrane, jako bajania starego belfra, który *ex cathedra* wyklada swoje prawdy. Wszystkie refleksje, którymi się dzielę, miały wykazać, że muza Klio to nie tylko *magistra vitae*. Nieodzowna w szkole w procesie kształtowania tożsamości i patriotyzmu, dla zainteresowanych może stać się nawet uwodzącością dzielącą się fascynującymi opowieściami.

Zofia Wojtalik

Zespół Szkół w Chełmży, LO im. Komisji Edukacji Narodowej

Spotkanie utalentowanego ucznia z nauczycielem

Myślenie zawsze zaczyna się od czytania. (...) Czytanie poszerza naszą świadomość. Myślenie tropi ślady myślenia innych. Tropienie tych śladów to czytanie.

T. Gadacz

Poproszono mnie o napisanie tekstu, który miałby dotyczyć moich doświadczeń w pracy z uczniem zdolnym. Wszystko zaczęło się od wydarzenia, które stało się ważne dla mnie jako historyka i pedagoga z ponad dwudziestoletnim stażem.

Wręczenie nagród VI edycji Wojewódzkiego Konkursu im. gen. bryg. Elżbiety Zawackiej

Moja uczennica, Laura Wollert, zajęła III miejsce w VI edycji Wojewódzkiego Konkursu im. gen. bryg.

Elżbiety Zawackiej „Oni tworzyli naszą historię” w kategorii szkół ponadgimnazjalnych za pracę: „Kobiety, żony, matki, córki... Historia pomordowanych Żydów z Bocienia i Szerokopasu”.

PRACA Z UCZNIEM ZDOLNYM – REFLEKSJE

Dłuższy czas zastanawiałam się, w jaki sposób napisać ten artykuł. Cóż należałoby w nim ująć? Jak zaprezentować pracę mojej uczennicy i moją. Krótko mówiąc, jak wesprzeć tym tekstem nauczycieli, którzy już pracują albo chcieliby pracować z uczniami uzdolnionymi? Przypomniała mi się wówczas książka profesora T. Gadacza „O zmienności życia”, a zwłaszcza fragment zatytułowany „Kształcenie”. Autor odnosi się w nim do roli i znaczenia kształcenia w naszych czasach. Stwierdza, że *przybrało ono postać technologiczną, zostało zredukowane do formowania wymiernych kompetencji, umiejętności, kwalifikacji, które są konieczne do życia we współczesnej cywilizacji technicznej*. Jakże zatem powinno być? Według prof. T. Gadacza ma obejmować

kształtowanie moralne, nabywanie coraz większego poczucia odpowiedzialności, powinno odbywać się poprzez przekaz kulturowy. Słowa te stały się więc dla mnie inspiracją do spisania refleksji na temat pracy z uczniem zdolnym. Według mnie rolą nauczyciela jest nie tylko nauczanie, ale także bycie przewodnikiem, osobą, która wskazuje uczniowi drogę, pokazuje narzędzia, z których może korzystać. Poprzez bezpośredni kontakt z uczniem nauczyciel staje się dla niego mistrzem.

Praca z uczniem zdolnym to wielki przywilej, który może nam nauczycielom posłużyć do nabywania kolejnych doświadczeń, poszukiwania nowych skutecznych metod nauczania i w efekcie do wzbogacania własnego warsztatu pedagogicznego. Dzięki temu wysiłkowi otwieramy przed podopiecznym kolejne drzwi, stwarzamy mu możliwości do rozwoju. Osiągnięcia i sukcesy takiego ucznia pozwalają na pokazywanie potencjału, którym dysponuje. Osoba taka ma wszelkie predyspozycje, aby stać się wzorem dla swoich rówieśników, pozwala im zyskać wiarę, że też mogą wiele osiągnąć. Jednocześnie nasze działania pomagają uczniowi zdolnemu w planowaniu dalszej ścieżki edukacyjno-rozwojowej. Pokazują jego mocne strony i są swoistym drogowskazem podczas wyboru drogi zawodowej i określenia dalszego osobistego rozwoju.

KIM JEST UCZEŃ ZDOLNY?

Teoretyczne rozważania nad istotą ucznia zdolnego prowadziła E. Gondzik. Według niej uczeń zdolny to ten, który posiada wysoki iloraz inteligencji, twórczą wyobraźnię, możliwość osiągania sukcesów w wielu dziedzinach, wybitne specjalne uzdolnienia, szerokie zainteresowania, łatwość w uczeniu się, przyswajaniu wiedzy i jej rozumieniu oraz odznacza się pracowitością i samokrytycyzmem. Z. Pietraśiński, podając definicję „zdolności” twierdzi, że są to pewnego rodzaju cechy rozumu, właściwości psychiki ludzkiej, które są konieczne do prawidłowego rozwiązania jakiegoś problemu, wykonania jakiegoś zadania. W Europie dziećmi uzdolnionymi interesował się angielski psycholog C. Burt. Na podstawie przeprowadzonych badań wyselekcjonował uczniów wybitnie zdolnych, opracował również listę cech, które wyróżniają dzieci i młodzież bardzo zdolną. Są to: dobra pamięć, dobra uwaga, bogate słownictwo, logiczne i krytyczne myślenie, zdolność do uogólniania, oryginalność, inicjatywa, żądza wiedzy.

Badania te wykazały, że osobowość człowieka kształtowana jest zarówno przez czynniki dziedziczne, jak i środowiskowe, a ponadto, że istotny wpływ odgrywają również wychowanie oraz własna aktywność jednostki. Nauczyciel powinien wykorzystać te cechy i stymulować ucznia do poszukiwania nowych wyzwań, samokształcenia, realizowania postawionych celów, zwłaszcza na płaszczyźnie wychowania.

Najistotniejszym elementem pracy z uczniem zdolnym jest spotkanie odpowiedniego ucznia z odpowiednim nauczycielem. Chodzi o połączenie energii i dociekliwości podopiecznego z pasją i zaangażowaniem wychowawcy. Nauczyciel musi być dla uczniów wzorem do naśladowania oraz osobą szanującą uczniowskie wybory i decyzje. Ponadto powinien wskazywać cele i różne drogi ich osiągnięcia. Ważną kwestią jest rozbudzanie zainteresowań i uczenie nie przez przymus, lecz przez stworzenie atmosfery, która sprzyja poszukiwaniom i chęci zmierzenia się z postawionym problemem. Stosowanie podejścia indywidualnego jest zazwyczaj możliwe dopiero w systemie pozalekcyjnym. Wówczas wykorzystywane są metody pracy uwzględniające podmiotowość wychowanków, ich potencjał oraz samodzielność w podejmowaniu decyzji.

Uczę w małej szkole z ponad stuletnią tradycją. Uczęszczają do niej uczniowie o różnym potencjale i możliwościach. Odkrywamy uzdolnienia uczniów w różnych dziedzinach, nie tylko naukowych, ale również artystycznych. Sprzyja temu atmosfera, z jaką spotykają się w naszej placówce, a także pasje naszych nauczycieli. Wszystko to powoduje, że absolwentom trudno się rozstać ze szkołą, dlatego często angażują się w różne projekty szkolne już po opuszczeniu jej murów. Nasi uczniowie mogą realizować swoje zainteresowania i zdobywać nowe kwalifikacje dzięki bogatej ofercie zajęć pozalekcyjnych.

SYNERGIA W DZIAŁANIU

Uczennicę, o której piszę uczyłam od klasy pierwszej. Stała się dla mnie inspiracją do podejmowania działań służących jej rozwojowi w dziedzinie historii. Jej sukcesy wypracowywałyśmy przez cały etap kształcenia w naszej placówce. Laura już od pierwszej klasy wykazywała duże zainteresowanie tym przedmiotem i w znaczący sposób wyróżniała się wiedzą i umiejętnościami na tle zespołu klasowego. Wyszukiwałam możliwości zaprezentowania jej umiejętności w szerszym kontekście. Trafiłam wówczas na konkurs im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej „Oni tworzyli naszą historię” realizowany pod patronatem Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Inicjatywa ta miała zachęcić młodych ludzi do rozwijania wiedzy historycznej o naszym regionie oraz dokumentowania lokalnych dziejów na podstawie wspomnień świadków, a także zdjęć i pamiątek zachowanych w rodzinnych i publicznych archiwach. Treści lokalne i regionalne rozwijają wśród uczniów poczucie tożsamości przez bezpośrednie zetknięcie z lokalnymi zabytkami i regionalną kulturą. Jednocześnie tworzą więź emocjonalną z najbliższym środowiskiem, regionem, a świadomość historyczna umożliwia zrozumienie

teraźniejszości i przewidywanie przyszłości. Wiedza o dziejach okolicy pozwala dostrzec w lokalnej zbiorowości jednostki nieprzeciętne, twórcze i o zdolnościach przywódczych, ludzi nieposzlakowanych moralnie, czułych na krzywdę, gotowych do niesienia pomocy, będących wzorami patriotyzmu, powinności obywatelskich i społecznych, dających przykład własnym życiem. W dzisiejszych czasach, nastawionych przede wszystkim na konsumpcję, wiedza ta może być zaczynem budującym w młodych ludziach odpowiednie postawy obywatelskie.

Laura podjęła ten pomysł, a efektem tego był jej udział w trzech kolejnych edycjach konkursu. W dwóch pierwszych uzyskała wyróżnienia. Sukces odniesiony w pierwszym konkursie spowodował, że uczennica uświadomiła sobie własne możliwości i dążyła do dalszego rozwoju. Był to efekt domina. Jednocześnie atmosfera, wzajemny kontakt, zbudowane między nami zaufanie, jej chęć do dalszej pracy oraz samoświadomość doprowadziły do tego, że osiągnęła cel, który sobie założyła. Nasza praca polegała na wyszukaniu odpowiednich tematów. Dochodziłyśmy do tego różnymi drogami. Między innymi poprzez kontakt z ludźmi, którzy mieli w swojej rodzinie osoby zasłużone dla lokalnego środowiska. Źródłem inspiracji stały się także artykuły z prasy. Kolejnym etapem było przygotowanie planu dalszej pracy, w którym uwzględniałyśmy konkretne działania i terminy ich realizacji. Wyszukiwałyśmy literaturę przedmiotu, z którą Laura musiała się zapoznać przed rozpoczęciem pisanie pracy. Ważnym elementem było dotarcie do osób związanych z wydarzeniami, które Laura chciała przedstawić. Rozmowy z tymi osobami otwierały kolejne rozdziały opisywanej przez nią historii, zmieniały jej pogląd na poruszane w temacie sprawy, poszerzały perspektywę historyczną. Kontakt z pamiątkami po tych ludziach był kopalnią wiedzy, pozwalał lepiej zrozumieć ówczesną rzeczywistość. Laura stwierdziła, że przeglądanie pamiątek było dla niej magicznym, wzruszającym przeżyciem.

Historie wielu osób ożywały na nowo. Źródłem i zebranych materiałów było tak wiele, że Laura musiała nauczyć się je selekcjonować. W pierwszym momencie wszystkie wydawały się ważne, ale praca była ograniczona ze względu na liczbę stron. Wielokrotnie w trakcie dyskusji spierałyśmy się, co należy w pracy wyróżnić, a co pominąć. Jednym słowem byłyśmy dla siebie partnerkami. W trakcie tych wszystkich czynności uczennica stawiała się coraz bardziej samodzielna. Wychodziła z inicjatywą – proponowała, do kogo należałoby dotrzeć, jakie pytania postawić, przygotowując wywiad, w jaki sposób opisać dany problem. Dzięki tej pracy doskonalila również swój warsztat literacki i historyczny. Kolejne teksty pisane

były coraz bardziej dojrzałym językiem i opierały się na wnikliwie przeanalizowanym materiale.

Moje doświadczenia w pracy, opisane na przykładzie wyżej wymienionej uczennicy, przyniosły wiele korzyści zarówno jej, jak i mnie oraz szkole. Laura dzięki własnej pasji i ciężkiej pracy cieszyła się sukcesem, który osiągnęła. Znacząco rozwinęła swój warsztat pracy, stała się dojrzała, bardziej odpowiedzialna, a kontakt z historią „małej ojczyzny” wzbudził u niej poczucie własnej tożsamości. Wybrana przez nią dalsza ścieżka rozwoju ma silny związek ze światem historii. Jako dodatkowy przedmiot na egzaminie dojrzałości wybrała właśnie historię, a potem zamierza podjąć studia historyczne.

ODKRYĆ TALENT

Dzięki pracy z Laurą rozwinęły się moje kompetencje wyszukiwania uczniów, którzy wyróżniają się zdolnościami. Niejednokrotnie moi podopieczni nie są świadomi swojego potencjału. Wskazuję im ich umiejętności i motywuję do podejmowania wyzwań oraz stwarzam możliwość odniesienia sukcesu. Nie każdy z nich zostanie laureatem olimpiady czy konkursu, ale na miarę własnych umiejętności będzie osiągał swoje wielkie sukcesy, choćby tylko poprzez podejmowanie prób udziału w konkursach. Będzie mógł również sprawdzić się na tle innych uczniów, a przez to stanie się bardziej świadomy własnej wiedzy i umiejętności. Dzięki nauczaniu osób zdolnych mam ogromną satysfakcję z pracy. Jest ona dla mnie niezwykle istotna, bowiem stała się motorem do dalszego, bardziej świadomego rozwoju zawodowego i poszukiwania nowych rozwiązań w pracy z wychowankami.

Uczniowie zdolni są też bardzo ważni dla szkoły. Pomagają oni budować jej dobry wizerunek w lokalnym środowisku. Jest to bezcenne z punktu widzenia budowania zaufania i atmosfery współpracy między szkołą a lokalną społecznością. Co istotniejsze, szkoła może też skorzystać na tym, że uczniowie zdolni promują wartość edukacji oraz poprzez swoją aktywność stają się przykładem do naśladowania i inspiracją dla rówieśników.

Mam świadomość, że moje doświadczenia i przeświadczenia nie wyczerpują kwestii pracy z uczniem zdolnym. Mogą być tylko jednym z przykładów dobrych praktyk. Każdy nauczyciel musi indywidualnie wypracować zestaw metod i sposobów pracy z taką osobą w zależności od specyfiki szkoły i środowiska, w którym przyszło mu pracować. Jednym słowem musi podążać własną drogą.

Bibliografia:

1. Gadacz T. *O zmienności życia*, Warszawa 2013
2. Gondzik E. *Wybrane problemy z dydaktyki kształcenia uczniów zdolnych* [w:] „Oświata i Wychowanie” 1976, nr 6
3. Pietrański Z. *Myślenie twórcze*, Warszawa 1969

Uczeń zdolny w SP im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Czernikowie

Uczeń zdolny to wielki zaszczyt dla szkoły i jednocześnie problem. Czasami, tak zwane sukcesy, wcale nie osiągają uczniowie zdolni, lecz przeciętni, ale ambitni i systematyczni. Ci pierwsi nie potrafią całkowicie dopasować się do ścisłych reguł konkursów, do kryteriów albo po prostu nie są zmotywani, żyją w swoim świecie i mają własne wewnętrzne motywacje, a nie tylko te narzucane. Jakie jest podstawowe zadanie w pracy nauczyciela z uczniem zdolnym? Myślę, że otwierać horyzonty, pozwolić na samodzielne poszukiwania, motywować do zadań, ale nie wtłaczać w schematy, inspirować i pozwolić rozwijać się, organizować konkursy z różnych dziedzin, interdyscyplinarne projekty, pozwalające na wykorzystanie umiejętności i zaangażowanie emocji, przymknąć oko na pewne niesystematyczności, zachowania na pograniczu lekceważenia (np. czytanie książek na lekcji, odrobienie innych zadań niż polecił nauczyciel), patrzeć nieco inaczej. Uczeń zdolny to często oryginał.

Oczywiście jako dyrektor szkoły, nauczyciel historii i plastyki zetknąłem się z wieloma uczniami zdolnymi. Nasza szkoła typowała nawet nauczycieli na kursy lub studia podyplomowe z zakresu pracy z uczniem zdolnym. Budowaliśmy program wspierania takich uczniów, ale to wszystko są tylko otoczki i schematy, najważniejsze tkwi w relacjach bezpośrednich uczeń - nauczyciel i w specyficznej atmosferze szkoły, która zezwala na inność i oryginalność, stymuluje rozwój ucznia, wspiera twórczość i otwartość, cieszy się każdym sukcesem, ale nie dyskwalifikuje tego, który nie podjął trudu. Szkoła i ja sam, jako nauczyciel oraz dyrektor, staram się wpłynąć na pobudzenie ucznia zdolnego, stymulowanie go do działania, chwalenie, nagradzanie, wyróżnianie. Pamiętam ucznia zdolnego z historii na początku mojej kariery w latach dziewięćdziesiątych. Przygotowanie tego przyszłego laureata do konkursu w ósmej klasie to była przyjemność: rozmowa, kłótnia czasami o szczegóły, próba szerszego uogólniającego ukierunkowania młodego umysłu, rozmowy o lekturach przeczytanych i przeczytanych. Zapamiętałem też zdolnego ucznia, który naj-

lepiej napisał eliminacje do wojewódzkiego konkursu historycznego na moją prośbę, ale i tak nie pojechał. Pojechało na konkurs trzech innych, z których dwoje zostało laureatami. Podobnie nauczycielka przyrody miała dużo radości z uczniem zdolnym z przedmiotów ścisłych i astronomii - dwukrotnym laureatem. Podczas przygotowania, uczeń ten wspierał, inspirował i podbijał jako pięcioklasista ambicje innych. Uczeń zdolny muzycznie - to początek drogi, potem systematyczna praca, rozśpiewanie w chórze, kolejne samodzielne piosenki na konkursach lokalnych, powiatowych, wojewódzkich, ogólnopolskich a nawet międzynarodowych (laureatka Konina, jednocześnie późniejsza uczestniczka półfinału *To Tylko Muzyka*).

Mamy również inne przykłady uczniów zdolnych, którzy chwaleni, wspierani, osiągający już nagrody w konkursach ogólnopolskich, wycofywali się, nie chcąc przeżywać stresu. Nauczycielki polonistki przygotowują uczniów do udziału w różnorodnych konkursach literackich. Wyławiamy talenty w naszym gminnym konkursie literackim i poetyckim *Rzeczy Niepokój*. Wysyłałiśmy wiersze i uczniowie otrzymywali nagrody na ogólnopolskich konkursach literackich, m.in. LIPA w Bielsku Białej. Kilkakrotnie zainspirowani do udziału w *Konkursie Twórczego Używania Umysłu - Wyspa Zagadek*, uczniowie dostali się do finału, a nawet mieliśmy dwóch laureatów. Podobnie ze zdolnymi uczniami, którzy zostali laureatami OMNIBUSA. Zaczęło się od chęci rozwiązywania przez grupę uczniów innych zadań (testy wielokrotnego wyboru wymagające precyzji, wielkiej ogólnej wiedzy humanistycznej) a potem trzeba było ich wesprzeć. Z matematyki - uczniowie zdolni chodzą swoimi ścieżkami, zdarza im się rozwiązać trudne zadania na *Lidze Zadaniowej* albo uzyskać bardzo dobry wynik w *Kangurze*, ale z rzadka przechodzą przez ucho igielne konkursów przedmiotowych z matematyki.

Organizujemy konkursy plastyczne, szkolne, gminne, plenery literackie z udziałem artystów plastyków. Ile z naszych działań przekłada się na sukcesy w konkursach plastycznych, wyróżnienia w *Zawsze Zielono Zawsze Niebiesko*, na wybór studiów

z grafiki, historii sztuki, sukcesy w liceum plastycznym - nie wiemy. Na pewno już sam wystrój klas młodszych pełen własnych wytworów plastycznych kształtuje inne myślenie o sztuce. Podobnie ma się ze sportem. Staramy się wychować ucznia rozwiniętego wszechstronnie. Powiat toruński też premiuje szkoły podejmujące wielostronne działania sportowe, a nie nastawiające się na sukces - szlifowanie jednej, dwóch dyscyplin sportu. Część uczniów po szkole podstawowej poszła do średnich szkół sportowych. Mieliśmy zdolnych wszechstronnych sportowców w siatkówce, którzy doszli nawet do wicemistrzostwa województwa. Grają do dziś w drużynach ligowych.

Czy wypracowana przez pięć lat drużyna teatralna (*Teatr 4-5-6*), która przez lata odnosiła sukcesy w przeglądach lokalnych i wojewódzkich, zachwycała wysmakowanymi przedstawieniami lokalną społeczność i publiczność szkolną, to praca z uczniem zdolnym? Zapewne też, bo trafiały się tam perły. Jedna grała przez kilka lat w teatrze Horzycy w przedstawieniu *Medea*, inne otrzymywały nagrody publiczności i indywidualne wyróżnienia. Chyba liczyła się tu jednak praca zespołowa i klimat teatralnej trupy wpływający na rozwój indywidualnych talentów. Na pewno wsparciem były wcześniej wielokrotne konkursy recytatorskie: poezji twórców regionu, patrona - K.K. Baczyńskiego, śmiesznych wierszyków łamiących języki. Z tej ekipy teatralnej i nie tylko z niej narodziło się kilka zespołów twórczych, które prowadzone przez trzy ekipy nauczycieli osiągały przez kilka lat sukcesy w *Odysei Umysłu*, dochodząc do czołowych miejsc w Polsce. W 2013 roku drużyna wywalczyła tytuł Mistrza

Kraju i z wieloma perturbacjami, ale pojechała na finały światowe do USA.

Jak jeszcze można wspierać ucznia zdolnego? Przedstawiając mu różnorodną ofertę edukacyjną, rozwijającą go. Były w naszej szkole warsztaty muzyczne, plastyczne, dziennikarskie, filmowe, zabytkoznawcze, fotograficzne, konkursy z najróżniejszych dziedzin, przedmiotowe i spotowe, artystyczne, multimedialne, projekty historyczne i przyrodnicze, interdyscyplinarne. Wszystkie dawały szansę na wykorzystanie swojego potencjału, uruchomienie wyobraźni, stymulowały do pracy.

Posiadamy od roku 2010 tytuł Szkoły Odkrywców Talentów. Nie jest to wcale aż tak trudne do zdobycia, jeśli podejmuje się działania wspierające uczniów i odkrywające ich talenty. Nie jesteśmy w stanie powiedzieć, na ile wspieramy uczniów zdolnych, na pewno próbujemy, podejmujemy wysiłki, mamy porażki i sukcesy, nie zostawiamy ich samym sobie. Jedno jest pewne - potrafimy cieszyć się ich sukcesami i rozumiemy ich inność.

Dorota Gralla

Zespół Szkół w Wałdowie Szlacheckim

Teatr jest wielki

Zwykle teatr kojarzy się z jego efektem końcowym - spektaklem teatralnym. Jednak tak wąskie spojrzenie na tę dziedzinę życia przystoi jedynie laikom, a my, uczniowie i nauczyciele Zespołu Szkół w Wałdowie Szlacheckim, mówiąc nieskromnie, od dawna za takich się nie uważamy.

Po kilkunastu latach, bogatych w teatralne doświadczenia, z całą odpowiedzialnością mogę stwierdzić, że szkolny teatr to skuteczna recep-

ta na odniesienie edukacyjnego sukcesu zarówno na polu dydaktycznym, jak i wychowawczym. To niezawodny sposób na szkolną rzeczywistość. Nie jest ona wówczas przepełniona monotonią i nudą, a obfituje w różnego typu artystyczne przedsięwzięcia, w które z chęcią angażują się prawie wszyscy uczniowie. Każdy może znaleźć dla siebie satysfakcjonującą go płaszczyznę działania, bo przecież... teatr jest wielki!

ALEŻ MACIE ZDOLNE DZIECI...

Nasz Zespół Szkół znajduje się w małej, podgrudziądzkiej miejscowości i uczęszcza do niego obecnie 188 uczniów. Nie jest to być może duża liczba, ale co-rocennie odnotowujemy wzrost zainteresowania edukacją w naszej placówce. Rodzice doceniają kameralną atmosferę, przyjazny klimat i artystycznego ducha, jaki towarzyszy wszelkim naszym działaniom. Zapal i zaangażowanie dyrektora Krzysztofa Sulerzyckiego i zespołu nauczycieli sprawiają, że szkoła jest bardzo dobrze postrzegana nie tylko w lokalnym środowisku. Wykładnią dobrych efektów edukacyjnych są wysokie wyniki egzaminów zewnętrznych, które dopełnia również wysoki wskaźnik EWD. Wspominam o tym nie bez związku, ponieważ uważam, że w dużej mierze przyczyniają się do tego również działania teatralne, które mają bardzo szeroki zasięg.

Szkolny teatr to swoista wizytówka naszej szkoły. Stwarzamy warunki ku temu, aby nasi uczniowie mogli systematycznie i planowo szlifować aktorskie, recytatorskie i muzyczne talenty. A tych uzdolnionych jest sporo. Często, jako opiekun koła teatralnego, słyszę pytanie: „Skąd wy macie takie dzieci?”. Nasza miejscowość to nie jest artystyczna enklawa, a dzieci nie są inne niż wokół, ale zachęczone i odpowiednio pokierowane przez swoich wychowawców i nauczycieli, potrafią obudzić w sobie, a później rozwijać, artystyczną wrażliwość. Początkowo, niektórym brakuje odwagi na realizację najszybszych pragnień. Są najpierw obserwatorami. Ktoś musi w nie uwierzyć, dostrzec tę przysłowiową mocną stronę, co spowoduje, że takie dziecko wyjdzie z cienia i uwierzy we własne możliwości i swoją wartość. Niektórzy najlepiej czują się w pracy zespołowej, kiedy odpowiedzialność sceniczna nie spoczywa wyłącznie tylko na jednej osobie. Daje im to poczucie bezpieczeństwa. Inni potrzebują dla siebie większej przestrzeni - z nimi można pracować indywidualnie, przygotowując, na przykład małe monodramy. Zdarzają się też sytuacje, kiedy zaskakują nas sami uczniowie, którzy nagle ujawniają dotąd skrywany talent muzyczny. Natomiast inni, ku swemu zdziwieniu, dowiadują się od instruktora, że mają odtąd pracować nad swoim wokalem, w którym tkwi ogromny potencjał. Ktoś jednak musi to zauważyć, wskazać i zachęcić, a często pochylić się nad głębszym problemem, nad mentalnością dziecka, wspólnie z rodzicami poszukać odpowiedniego rozwiązania i najlepszego sposobu na rozwój. Trzeba znaleźć czas, który poświęci się swoim uczniom. Tym kimś musi być nauczyciel, który jest wychowawcą, mentorem, instruktorem, a kiedy trzeba - także i psychologiem.

Wówczas młodzież, wbrew współczesnej rzeczywistości i stereotypowemu obrazowi, udowadnia, że jej świat nie kończy się na ekranie monitora, a sama nosi w sobie piękno, talent i wspomnianą już wrażliwość.

LUBIMY TEATR

To niepodważalna prawda! Taki nadaliśmy też tytuł programowi działań teatralnych, który został napisany przez nas, opiekunów teatralnych, na potrzeby szkoły.

W 2004 roku postanowiliśmy wykorzystać sprzyjającą już od kilku lat aurę teatralną i nadać jej bardziej zorganizowaną formę. Powstał wówczas program „Lubimy teatr”, który jest dotąd z powodzeniem realizowany. Program działań teatralnych jest skierowany głównie do nauczycieli języka polskiego i edukacji wczesnoszkolnej, ale również do nauczyciela historii, muzyki, bibliotekarzy i wychowawców. Każdy z nich włącza treści programowe do swoich planów nauczania i odpowiada za ich realizację. W określony sposób odnotowuje swoje działania w dzienniku lekcyjnym lub zajęć pozalekcyjnych. Nauczyciele sami decydują o wymiarze godzin przeznaczonych na realizację poszczególnych elementów programu i korzystają z zaproponowanych w programie metod, technik i form nauczania, biorąc pod uwagę ich efektywność w konkretnej sytuacji dydaktycznej.

Program „Lubimy teatr” został podzielony na trzy etapy edukacyjne.

- **Co to jest teatr?** - treści programowe na poziomie I etapu edukacyjnego są realizowane nie tylko w ramach ogólnej edukacji wczesnoszkolnej, ale również w trakcie zajęć pozalekcyjnych koła teatralnego dla najmłodszych; uczniowie klasy II SP mają też corocznie okazję przygotować przedstawienie pod kierunkiem gimnazjalistów w ramach zajęć artystycznych prowadzonych w gimnazjum; materiałem literackim do inscenizacji są bajki i baśnie.

- **Bawimy się w teatr** - treści programu skierowane do uczniów klas IV- VI SP (podobnie w gimnazjum) są obecne na lekcjach języka polskiego, historii i zajęć pozalekcyjnych (koła teatralnego, historycznego i Koła Przyjaciół Książki), są uwzględnione w planach nauczania poszczególnych przedmiotów oraz kół zainteresowań; materiałem literackim dla tego etapu edukacyjnego jest proza młodzieżowa (głównie wybór z lektur szkolnych).

- **Teatr żyje w nas** - treści realizowane w gimnazjum pojawiają się w ramach wspomnianych już przedmiotów. Materiałem literackim są pozycje z klasyki literatury, a także propozycje młodzieży; ponadto od roku 2010 treści programowe w gimnazjum są realizowane w postaci zajęć artystycznych o profilu teatralnym, a także w formie gimnazjalnego projektu edukacyjnego. Efektem jednego z takich projektów była „Historia polskiego kabaretu”, która zaowocowała założeniem przez uczniów klasy II gimnazjum szkolnego kabaretu „KaWał”.

KLUCZEM JEST PASJA

Udział uczniów w zajęciach o profilu teatralnym ma w założeniu zbudować u każdego z nich zarówno poczucie własnej wartości, jak i nauczyć wrażliwości w spojrzeniu na świat. Naszym celem

jest wykształcenie u młodych aktorów kreatywnej postawy nie tylko odbiorcy, ale i twórcy kultury. Oznacza to w tym przypadku świadomy i twórczy kontakt ze sztuką teatralną, która z biegiem czasu staje się dla nich w mniejszym lub większym stopniu pasją. A więc jeśli za pasję uważamy wewnętrzną motywację, chęć działania i widzenie pozytywnych obrazów sukcesu, to z pewnością jest ona naszym wspólnym udziałem.

Nasi wychowankowie nie zarzucają teatru wraz z ukończeniem gimnazjum. Często kontynuują tego typu aktywność w szkołach ponadgimnazjalnych lub w ośrodkach kultury. Wracają też, gdy tylko mogą, na nasze próby i spektakle, chętnie występując raz jeszcze na scenie ze swoimi młodszymi kolegami - co uważam za fenomen. Jeden z naszych absolwentów realizuje się już w zawodzie aktora, inni są na etapie marzeń, a czasem i konkretnych planów artystycznych, z którymi wiążą swoją zawodową przyszłość. Świadomość, że dzięki naszej pracy narodziła się i rozwijała przez te wszystkie lata szkolna pasja, uskrzydla nas opiekunów i dodaje życiowej energii wtedy, kiedy jej czasem na co dzień brakuje.

Z pewnością nie osiągnęlibyśmy takiego stanu, gdyby w naszym nauczycielskim zespole nie znaleźli się prawdziwi pasjonaci teatru, którzy w 1999 roku „Dziadami” Adama Mickiewicza zainaugurowali działalność koła teatralnego gimnazjum. Po kilku latach, w 2003 r., śladami gimnazjalistów poszli uczniowie klas IV-VI SP, którzy pod opieką polonistki rozpoczęli swoją teatralną przygodę. Rok później nauczyciele - teatromani w osobach dyrektora Krzysztofa Sulerzyckiego, Doroty Gralli i Marleny Wiśniewskiej postanowili nadać formalny kształt prowadzonym działaniom. Tak powstał program działań teatralnych dla Zespołu Szkół w Wałdowie Szlacheckim pt. „Lubię teatr”. Odtąd i najmłodsi zaczęli bawić się w teatr na forum ogólnoszkolnym w ramach pracy zespołu klasowego. Jednak przed trzema laty Małgorzata Kowalewska postanowiła zagospodarować ostatni z teatralnych obszarów, tworząc koło teatralne klas I-III SP. Najmłodszym artystycznym dzieckiem jest kabaret „KaWał”, który od roku prowadzi nasz szkolny satyryk, Piotr Dulczewski.

W historii naszego teatru przełomowe znaczenie miał rok 2009. Wówczas, z okazji 50-lecia istnienia naszej placówki, po raz pierwszy zagościliśmy na deskach prawdziwego teatru. Odtąd nasi uczniowie nie wyobrażają sobie bardziej odpowiedniego miejsca do wystawienia przygotowywanej sztuki. Tak więc od kilku lat regularnie spełniamy ich pragnienia. Nieodczowaną okazją jest majowe Święto Szkoły, ale też grudniowe spotkanie teatralne o charakterze świątecznym czy też ostatnio występ kabaretowy. Swoistym wyzwaniem dla naszej małej szkoły jest zgromadzenie 400-osobowej publiczności, ale jak na razie nam się to udaje.

Ponieważ pasją można naprawdę zarażać, z biegiem czasu do naszego zespołu opiekunów zaczęły dołączać kolejne dorosłe osoby, których talent do dziś wzbogaca nasze teatralne przedsięwzięcia. Wśród nich jest Joanna Dulczewska, zaprzyjaźniona z nami żona kolegi matematyka, która ze spektaklu na spektakl wyczarowuje coraz piękniejszą scenografię i dba o charakterystykę młodych aktorów. Natomiast Małgorzata Kowalewska, nauczycielka kształcenia zintegrowanego i informatyki, przygotowuje dla nas multimedia, stanowiące ważne tło i uzupełnienie do wydarzeń rozgrywających się na scenie. Osobą, która nas zaszczyciła współpracą, jest także Zbigniew Poliszczuk, znany grudziądzki muzyk, który nie jest formalnym pracownikiem naszej placówki, ale łączy go z nami właśnie pasja! Nie wyobrażamy już naszych widowisk bez muzyki i piosenek, o których przygotowanie dba właśnie pan Zbyszek.

Zespołem wspomagającym wszelkie artystyczne działania są też rodzice, którzy tym samym mają swój udział w budowaniu zainteresowań i rozwoju uzdolnień swoich dzieci. Nierzadko to właśnie mamy własnoręcznie naprawiają lub szyją brakujące kostiumy, a później parzą kawę w trakcie teatralnego antraktu i częstują gości ciastem. Ojcowie zapewniają transport scenografii o większych gabarytach. Trzeba też wspomnieć o wsparciu pozostałych członków grona pedagogicznego, którzy zawsze mają swój udział w finalnym etapie każdego z przedsięwzięć.

Nie możemy się pochwalić żadnymi spektakularnymi sukcesami w konkursach teatralnych, ponieważ świadomie nie bierzemy w nich udziału. Wszelkie przeglądy teatralne wyznaczają konkretne ramy - chociażby czasowe. Specyfika naszej pracy to aktualnie praca nad dużymi przedsięwzięciami, które stanowią prawdziwy spektakl, na który warto specjalnie wybrać się do teatru. Praca nad takimi dziełami, jak np. „Pan Tadeusz” Adama Mickiewicza, „List z tamtego świata” Kornela Makuszyńskiego czy też własnymi scenariuszami stanowi źródło prawdziwej satysfakcji. Jako formę wyróżnienia i docenienia naszej pracy traktujemy zaproszenia do wystawienia widowisk przy okazji innych, zewnętrznych uroczystości. Było ich wiele, ale za najważniejszy uznajemy występ na zaproszenie Kuratorium Oświaty w auli UMK w Toruniu ze spektaklem pt. „Tak mówi miłość” z okazji wojewódzkich obchodów Dnia Edukacji Narodowej w 2013 roku.

Nasze ambicje na polu rywalizacji, jak również potrzebę konfrontacji oraz obiektywnej oceny indywidualnych talentów spełniamy w ramach konkursów recytatorskich na różnych szczeblach. Jednym z najbardziej prestiżowych jest Konkurs Interpretacji Teatralnej w Baji Pomorskim, gdzie na przestrzeni ostatnich lat udało nam się osiągnąć prawdziwy sukces: rok 2010 - II miejsce, 2012 - ex aequo dwa

III miejsca, 2013 - I i II miejsce, 2014 - II miejsce i wyróżnienie. Również w tym samym miejscu odbył się już dwukrotnie, cieszący się dużą popularnością w całym województwie, konkurs recytatorski pt. „Głos Steda”, gdzie w roli głównego jurora zasiada Roman Kołakowski. W ubiegłym roku nasza gimnazjalistka zajęła III miejsce, w tym roku jej młodsza koleżanka została nagrodzona I miejscem. Poza tym nasi uczniowie reprezentują corocznie gminę Grudziądz na Powiatowym Konkursie Poezji „Złote Usta” w Łasinie, zajmując od lat czołowe miejsca: w 2010, 2012 i 2013 roku - I i II miejsce, w tym roku - miejsce II. Młodszy na razie odnoszą sukcesy na etapie konkursów gminnych.

„Tak mówi miłość”, Koło Teatralne Gimnazjum, Aula UMK w Toruniu

„Po dwustu latach w Soplicowie”, CK Teatr w Grudziądzu

PODSUMOWUJĄC

Zaangażowanie dzieci i młodzieży w szkolny teatr to w efekcie, patrząc na kontekst indywidualny, rozwój intelektualny (szeroka wiedza humanistyczna), społeczny (umiejętność pracy w zespole, nawiązywanie trwałych przyjaźni, kształtowanie właściwych postaw: odpowiedzialności, samodyscypliny, postawy krytycznego twórcy i odbiorcy kultury), emocjonalny (przełamywanie wewnętrznych barier, umiejętność wszelkich prezentacji na szerokim forum). To ukształtowanie wartościowej i ponadczasowej pasji, jaką jest sztuka i potrzeby kontaktu z kulturą wysoką i wreszcie to rozwój twórczej wyobraźni, która jest przydatna człowiekowi w każdej dziedzinie życia.

Sądę, że najtrafniejszym podsumowaniem i zarazem ostatecznym dowodem na to, że w każdej, nawet niewielkiej szkole, teatr może być naprawdę wielki, będą słowa gimnazjalistki, która tak opisała swój udział w ubiegłorocznym przedstawieniu teatralnym:

Pracę nad spektaklem „List z tamtego świata” zaczęliśmy na początku marca. Nasi reżyserzy zaprezentowali nam scenariusz, który wcześniej opracowali. Większość z nas nie знаła tej książki, co sprawiało, że byliśmy jeszcze bardziej ciekawi, w jakim kierunku potoczyć się nasza praca. (...)

Historia opowiada o losach rodziny Mościrzeckich, a akcja powieści rozgrywa się w latach 30-tych XX wieku. Ja wcieliłam się w rolę Katarzyny Mościrzeckiej, która była samotną, zmęczoną życiem kobietą, ale wciąż silną. Uwielbiała porządek, sprzątała wszędzie, gdzie było to możliwe. Należała do osób, które wszędzie budziły respekt, a czasami nawet lęk, ponieważ lubiła rządzić, przewodzić innym. Jednak pod koniec powieści także i ona znalazła miłość swego życia. Okazało się, że tak naprawdę ma wielkie serce, a w głębi duszy jest kobietą delikatną i wrażliwą, co zostało dostrzeżone przez skromnego Adama Dziurawca.

W swojej grze na scenie starałam się zaznaczyć tę przemianę, pokazać postać z dwóch różnych stron, co stało się dużym wyzwaniem aktorskim. Nie była to dla mnie łatwa rola również dlatego, że moja osobowość jest pełnym przeciwieństwem przebojowej i charyzmatycznej Katarzyny. Musiałam się przełamać, pokonać barierę nieśmiałości i tremy, ponieważ podczas tego spektaklu pierwszy raz w swoim życiu miałam za zadanie również zaśpiewać przed tak dużą publicznością. Była to piosenka pt. „Gdzie ci mężczyźni”, w której musiałam podkreślić jednocześnie siłę kobiecego charakteru i tęsknotę za kimś, kto pozwoli tej kobiecie zamienić się w delikatną królową. Bardzo intensywnie pracowałam nad sobą, nad tekstem, nad sposobem poruszania się, mówienia. Najtrudniejszym zadaniem było dla mnie to, że musiałam sprawiać wrażenie pewnej siebie, nieustraszonej osoby. Chyba mi się to udało, ponieważ po spektaklu zbierałam gratulacje.

Wcześniej, podczas prób, było jednak bardzo dużo śmiechu i zabawy, ponieważ książka jest pełna humoru. Najzabawniejszą, ale jednocześnie bardzo trudną dla mnie sceną, była chwila, kiedy goniłam po mieszkaniu pewnego opryszka, który chciał ukraść list Rejenta. Goniąc go wokół fotela z walekiem od ciasta w ręku musiałam pamiętać, że po zamieszczeniu walek zamienić się musiał w mikrofon, bo już brzmiał wstęp do mojej piosenki, przed którą bardzo się stresowałam.

W sztuce nie zabrakło również wzruszających i romantycznych scen. Praca nad tym widowiskiem nauczyła nas wszystkich pracowitości, ponieważ każdy z nas miał do opamiętania dużo tekstu, często spotykaliśmy się popołudniami i szukaliśmy wspólnie scenicznych rozwiązań. Każdy z nas starał się, jak najlepiej wcielić w swoją rolę. Chociaż zdarzały się momenty wątpliwości, nie poddał się, walczyliśmy do końca. Dało to niesamowity efekt, widzowie byli zachwyceni spektaklem, nagrodzono nas owacjami na stojąco. Wtedy wszyscy byliśmy pewni, że nasza praca miała sens. Myślę, że tak jak skarb zostawiony przez Rejenta zbliżył do siebie ród Mościrzeckich, tak zbliżył do siebie również nas - Koło Teatralne z Wałdowa Szlacheckiego.

(fragment pracy Anety Biernackiej, uczennicy klasy III gimnazjum)

Talent nie budzi się od razu

Każdy nauczyciel szuka różnych narzędzi i form pracy, uaktywnia proces myślenia ucznia, daje mu możliwość odkrywania, rozwijania i prezentowania umiejętności, kreatywności oraz oryginalności. O zdolnościach i talencie powiedziano wiele. Przytoczę słowa Stanisława Staszica: ***Talent jest jak kawalek szlachetnego, ale surowego metalu: dopiero pilna praca go obrobi i wartość mu wielką nada*** oraz przysłowie koreańskie: ***Bez pracy i największy talent nie da ci kolacji***, ponieważ one doskonale pasują do mojej pracy z Alicją, uczennicą klasy VIa PSP nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Radziejowie. Spotkałyśmy się trzy lata temu, kiedy Ala rozpoczęła naukę w klasie czwartej. Była dziewczynką grzeczną, sumienną, pracowitą i pilną, ale nieśmiałą. Zaczęłyśmy od częstego mówienia i pięknego głośnego czytania na forum klasy, stopniowego pozbywania się tremy, przyzwyczajania się do występów publicznych. Następnym krokiem była praca w środowisku lokalnym, zabawa w teatr kukielkowy, udział w konkursach recytatorskich, występy w szkolnej grupie teatralnej, odkrycie „poetyckiej duszy”. Pochwały i sukcesy w różnych konkursach dodały jej pewności siebie, pozwoliły odkryć swoją wartość, nauczyły cieszyć się pracą. Tak było do drugiego semestru klasy piątej. Wiedza i umiejętności nabyte w kołach: teatralnym, recytatorskim i literackim były bardzo cenne w czasie zajęć koła języka polskiego. Praca indywidualna oraz w grupie pomogła jej osiągać coraz lepsze wyniki w nauce i zdobywać nagrody w konkursach. Kiedy przyszedł czas na to, co dla ucznia szkoły podstawowej jest najważniejsze, czyli na przygotowania do konkursu z języka polskiego, pojawił się problem, ponieważ Ala uczęszczała także do szkoły muzycznej i musiała dzielić swój czas na dwie placówki. Jedynym wyjściem był indywidualny tok przygotowań do konkursu kuratorijnego. Skorzystałyśmy z niego. Potem praca była kontynuowana w grupie. Te działania przyniosły znakomity efekt - uzyskanie tytułu laureata i zwolnienie z pisania sprawdzianu szóstoklasisty. Równolegle trwały przygotowania do Konkursu Ojczyzny Polsczyzny. Kilkumiesięczny wysiłek został nagrodzony pierwszym miejscem w etapie rejonowym i uzyskaniem miana finalisty Ogólnopolskiego

Konkursu Ojczyzny Polsczyzny. Udział w Wielkim Finale jest wspaniałym doświadczeniem i nabyciem nowych umiejętności, które powinny procentować w dalszej edukacji. Spotkanie z piękną polszczyzną i prof. Janem Miodkiem pozostanie w naszej pamięci do końca życia.

W naszej działalności wspierali nas rodzice Ali, którzy interesowali się postępami w każdej podjętej przez nas dziedzinie, obserwowali rozwój i uczestniczyli w wielu działaniach. Ich obecność była i jest bardzo ważna.

fol. Grażyna Trzmielewska

Alicja zadziwiła swoich kolegów, nauczycieli, znanych swoimi osiągnięciami i sukcesami. Stała się wzorem dla młodszych koleżanek, które przekonały się, że warto pracować, rozwijać się, osiągać sukcesy i chcą ją naśladować. Usłyszała wiele ciepłych i serdecznych słów, zebrała gratulacje za wytrwałą pracę. Ala skończyła właśnie szkołę podstawową i rozpoczyna kolejny etap edukacyjny, a ja jestem całkowicie spokojna o jej przyszłość, bo wiem, że jest do niej przygotowana. Osiągnęłyśmy sukces i o to chodziło w naszej kilkuletniej wspólnej pracy.

Mówi się, że najczęściej spotykane cechy negatywne u dzieci zdolnych to zarozumiałość, lekceważenie nauczycieli i rówieśników oraz chęć imponowania czy dominowania w grupie. Alicja jest tego zaprzeczeniem, bowiem pozostała dziewczynką skromną, chętnie dzielącą się swoją wiedzą z innymi. Nie spoczęła na laurach i nadal rozwija swoje zdolności, bo przecież „talent jest po to, by dzielić się nim z ludźmi”.

„Kazik” pełen pasjonatów sportu

W lipcu 1999 roku, jako pierwszy we Włocławku i jeden z pierwszych w Polsce, przy Gimnazjum nr 2 powstał i został zarejestrowany Uczniowski Klub Sportowy „KAZIK”. Dlaczego „Kazik”? Mieszkamy w większości, a przede wszystkim uczymy się na Osiedlu Kazimierza Wielkiego, które tak właśnie nazywają mieszkańcy Włocławka. Klub zrzesza uczniów gimnazjum, a także nauczycieli, rodziców i sympatyków. Jego prezesem od początku istnienia jest nauczyciel wychowania fizycznego (obecnie dyrektor gimnazjum) Marek Wódecki. Klub rozpoczął działalność powołaniem sekcji lekkiej atletyki, siatkówki, piłki nożnej i unihokeja. Bezpośrednie zaplecze dla UKS „Kazik” stanowią uczniowie klas o profilu sportowym i usportowionym. To w większości chłopcy i dziewczęta z tych klas decydowali o sportowym wizerunku szkoły. Sukcesy wynikają też ze współpracy z włocławskimi klubami sportowymi, m.in. Towarzystwem Koszykówki Młodzieżowej, Lekkoatletycznym Klubem Sportowym „Vectra”, Włocławskim Klubem Sportowym „Włocławia”. Kadre szkoleniową na przestrzeni tych 15. lat stanowili: Aleksy Ostrowski, Marek Wódecki, Małgorzata Kraczek, Piotr Olszewski, Przemysław Błachewicz, Małgorzata Stawicka, Barbara Woźniak, Marcin Woźniak, Wojciech Boblewski.

Do najważniejszych zadań Uczniowskiego Klubu Sportowego „Kazik” należą:

- **przygotowanie uczniów do reprezentowania szkoły w rozgrywkach:** piłka siatkowa dziewcząt i chłopców, piłka nożna dziewcząt i chłopców, piłka ręczna dziewcząt i chłopców, koszykówka dziewcząt i chłopców, lekkoatletyka dziewcząt i chłopców, tenis stołowy dziewcząt i chłopców, unihokej dziewcząt i chłopców, pływanie dziewcząt i chłopców, ergometr wioślarski dziewcząt i chłopców, szachy

- **udział w zawodach sportowych organizowanych w ramach Gimnazjady według kalendarza Szkolnego Związku Sportowego.** W roku szkolnym 2002/2003, a później 2010/2011 zdobyliśmy I miejsce we współzawodnictwie włocławskich gimnazjów. W pozostałych latach- miejsca od II do IV

- **udział w imprezach sportowych organizowanych przez inne szkoły, kluby sportowe oraz stowarzyszenia sportowe:** turnieje piłki siatkowej, piłki ręcznej, piłki nożnej, koszykówki, a także zawody lekkoatletyczne, przełaje, zmagania na ergometrze wioślarskim zarówno we Włocławku, jak i w zaprzyjaźnionym z naszym klubem Lubaniu

- **organizacja Mistrzostw Gimnazjum nr 2:** piłka siatkowa, koszykówka, piłka nożna, lekka atletyka, pływanie, unihokej, serwobiegi, strzelectwo

- **konkursy wiedzy o tematyce olimpijskiej „Od starożytnych Aten do Atlanty /Pekinu”,** organizowany co roku od Igrzysk Olimpijskich w Atlancie. W roku szkolnym 2003/2004 dwóch naszych reprezentantów uczestniczyło w zmaganiach wojewódzkich konkursu „Na olimpijskim szlaku”

- **organizacja imprez dla dzieci i młodzieży z terenu Włocławka:** Sportowe Spotkania Przedшкоłaków „O Puchar Wielkiego Pluszaka”, VIII edycja – czerwiec, Wakacyjny Turniej Piłki Nożnej Drużyn Niezrzeszonych „Małe Mistrzostwa Europy/Świata”, IX edycja – lipiec, Międzygimnazjalny Turniej Street Soccera, X edycja – czerwiec, Międzygimnazjalny Turniej Piłki Siatkowej Dziewcząt – memoriał ks. Jerzego Popiełuszki, X edycja – październik, Wielkanocny Turniej Piłki Wodnej Chłopców, I edycja – kwiecień. W ostatnich dwóch latach przy współpracy ze Stowarzyszeniem „Trampolina dla Włocławka” działającym przy parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa turniej piłki siatkowej i tenisa stołowego;

- **modernizacja obiektów sportowych, pozyskiwanie sprzętu sportowego, pozyskiwanie funduszy z dotacji:** MENiS – sprzęt sportowy - unihokej, piłka siatkowa, lekkoatletyka, Zarząd Główny Szkolnego Związku Sportowego – sprzęt wielofunkcyjny, Zarząd Stowarzyszenia „Start” – sprzęt do gimnastyki korekcyjnej, Urząd Miejski we Włocławku coroczna dotacja w ramach konkursów ofert, Urząd Marszałkowski w Toruniu, sponsorzy i rodzice

- **spotkania ze znanymi sportowcami, trenerami, działaczami.** Cykliczne odbywają się spotkania ze

znanymi sportowcami i trenerami regionu: lekkoatleci, piłkarze, koszykarze, także w języku angielskim – koszykarze Anwil S.S.A. Spotykaliśmy się również często z przyjacielem szkoły – senatorem Andrzejem Personem, dzięki któremu dwukrotnie odwiedziliśmy „Muzeum Sportu” w Warszawie

• **współpraca z lokalnymi klubami sportowymi:** Lekkoatletyczny Klub Sportowy „Vectra”, Włocławski Klub Sportowy „Włocławia”, Włocławski Klub Karate Tradycyjnego, Włocławskie Towarzystwo Wioślarskie, Towarzystwo Koszykówki Młodzieżowej, WKP „Wodnik” i „Delfin”, MUKS „Duet”/koszykówka, boks/, AKM Włocławek

• **organizacja wypoczynku wakacyjnego połączonego z zajęciami sportowymi, rekreacyjnymi i profilaktycznymi:** od 2001 roku organizowaliśmy bądź współorganizowaliśmy wypoczynek wakacyjny dla młodzieży gimnazjalnej: 2001 – Ruciane Nida, 2003 – Słubice, 2004 – Przesieka k. Karpacza, 2005 – Wyrzysk i Szczawnica, 2006 – Przesieka k. Karpacza i Wyrzysk, 2007 – Ruciane Nida i Międzyzdroje, 2008 – Rewal. Corocznie realizujemy bogaty program imprez sportowo-rekreacyjnych w czasie ferii zimowych i wakacji, korzystając z obiektów szkolnych i Ośrodka Sportu i Rekreacji /hale, lodowisko, pływalnia, sztuczna nawierzchnia/. Organizowaliśmy również przez 3 lata półkolonie z programem profilaktycznym dofinansowane przez Wydział Promocji Zdrowia Urzędu Miasta we Włocławku

Obóz letni w Międzyzdrojach

• **wyjazdy na międzynarodowe i krajowe imprezy sportowe:** Elite Pedros Cup w Bydgoszczy, Festiwal Lekkoatletyczny w Bydgoszczy, Międzypaństwowy mecz piłki nożnej Polska – USA w Płocku, finał Pucharu Polski w Piłce Ręcznej Vive Kielce – Zagłębie Lubin we Włocławku, mecz Plus Ligi Delecta - ZAKSA w Bydgoszczy i Skra – Jastrzębski Węgiel w Bełchatowie, mecz Pucharu Polski w Piłce Ręcznej Wisła – MMTS Kwidzyn w Płocku, wielokrotny udział w meczach Anwilu SSA w koszykówce mężczyzn

• **pomoc w realizacji ścieżek przedmiotowych i wycieczek szkolnych/program sportowy/:** obiekty rekreacyjne: Malta w Poznaniu, aqua parki w Lesznie, Krakowie, Sopocie i Uniejowie, wycieczki zagraniczne – Kopenhaga, Praga, Nynashamn, Berlin, Paryż. Pomoc w organizacji „Zielonych Szkół”, m.in. Szczawnica.

Wicemistrzowie województwa w turnieju coca cola

O jakości pracy Klubu najlepiej świadczą sukcesy uczniów i absolwentów na arenach ogólnopolskich i wojewódzkich. W piętnastoletniej działalności Klub może się pochwalić mistrzami i reprezentantami Polski:

- Justyna Polak, Angelika Gołąbek, Natalia Jacuk – piłka nożna
- Dawid Adamczewski – koszykówka /Anwli S.S.A obecnie MOSiR Krosno/
- Piotr Charzewski – piłka nożna /Wisła Puławy/
- Aleksandra Walkiewicz – lekkoatletyka /Vectra – halowa Mistrzyni Polski w biegu na 1000 metrów/
- Michał Bałajda – lekkoatletyka /Vectra – mistrz Polski młodzików w biegu na 600 m/. Ponadto w tym roku kolejny nasz absolwent, Adrian Warszawski, zadebiutował w rozgrywkach ekstraklasy koszykarzy w barwach Anwilu Włocławek.

W mistrzostwach województwa nasi reprezentanci zdobywali medale w piłce nożnej dziewcząt i chłopców, lekkiej atletyce, przełajach, pływaniu, koszykówce. W piętnastoletniej historii Klubu zdobyliśmy ponad 140 pucharów. Od początku działalności na bieżąco nasze działania i sukcesy są eksponowane na szkolnym korytarzu, w gazecie szkolnej „Mrówka G2” i szkolnej stronie internetowej.

I jeszcze na koniec o najświeższym wydaniu. 28 maja 2014 roku odbyło się otwarcie i poświęcenie profesjonalnej, dziesięciostanowiskowej siłowni, wspólnej inicjatywy Gimnazjum nr 2 i stowarzyszenia „Trampolina dla Włocławka” działającego przy Parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa.

Bydgoski Festiwal Pięknego, Głośnego Czytania

Zakończyła się V edycja Festiwalu Pięknego Głośnego Czytania młodzieży gimnazjalnej im. Kazimierza Hoffmana. Tytuł Mistrza Pięknego Czytania Grodu nad Brdą uzyskał Alan Grad z Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 6 w Bydgoszczy, tytuł Wicemistrza Pięknego Czytania Grodu nad Brdą - Irena Wosicka z Zespołu Szkół w Dziewierzewie.

Wyróżnienia przyznano: Stanisławowi Marcowi z I Katolickiego Gimnazjum im. króla Jana III Sobieskiego, Janowi Kaczmarkowi z Zespołu Szkół nr 8, Gimnazjum nr 33 w Bydgoszczy, Marcie Ormińskiej z Gimnazjum im. Jana Pawła w Mroczy.

Festiwal Pięknego Głośnego Czytania młodzieży gimnazjalnej im. Kazimierza Hoffmana realizowany jest w ramach projektu „Czytająca Bydgoszcz”. Celem konkursu jest popularyzacja książki i czytelnictwa. To również okazja poznania literatury i twórców regionu. Zainteresowanie festiwalem zaskoczyło organizatorów. Do udziału zgłosiła się młodzież z 23 gimnazjów z Bydgoszczy i regionu.

Patronat honorowy nad festiwalem sprawowali: Andrzej Kobiak Senator Rzeczypospolitej Polskiej, Anna Łukaszewska Kujawsko-Pomorski Kurator Oświaty, Rafał Bruski Prezydent Bydgoszczy, Mariola Cyganek Dyrektor Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy. Organizatorem, we współpracy z Kujawsko-Pomorskim Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, była Fundacja Bookcrossing Polska.

Festiwal przebiegał w dwóch etapach - eliminacji miejskich i finału. 19 maja w Kujawsko-Pomorskim Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy odbył się półfinał konkursu. Uczestnicy czytali jeden z czterech obowiązujących fragmentów prozy: Sławomira Mrożka, Jacka Pałkiewicza, Tadeusza Dołęgi-Mostowicza, Małgorzaty Karoliny Piekarskiej. Nad całością czuwało profesjonalne jury oceniające poprawność, intonację, płynność i wyrazistość czytania: Katarzyna Bogucka, Izabela Kamasz, Anna Mackiewicz, Alina Rzepecka, Anna Stempka, Krystyna Wulert. Wytypowano 20 finalistów, którzy 22 maja w Sali Sesyjnej im. Jana Maciaszka Urzędu Miasta Bydgoszczy kon-

kurowali o tytuł mistrza i wicemistrza pięknego czytania grodu nad Brdą, tytuł uhonorowany statuetką bydgoskiej Łuczniczki, symbolu miasta.

Sala Sesyjna, dotąd kojarzona z przestrzenią miejską i polityczną, zabrzmiała słowami uznanych twórców: Stefana Żeromskiego, Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Władysława Stanisława Reymonta, Jerzego Szaniawskiego, Doroty Terakowskiej, Joanny Szczepkowskiej, Agnieszki Osieckiej, Andrzeja Sapkowskiego, Ryszarda Kapuścińskiego, Jerzego Sulimy-Kamińskiego, Barbary Jendrzejewskiej, Zdzisława Prusa. W festiwalu nie mogło zabraknąć uznanej twórczości regionalnej.

Finałowe prezentacje pięknego czytania oceniała komisja konkursowa w składzie: Maciej Puto dyrektor Wojewódzkiego Ośrodka Kultury i Sztuki *Stara Ochronka* w Bydgoszczy, Alina Rzepecka poetka, Izabela Kamasz reprezentująca Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką. Finałiści zgodnie z regulaminem konkursu czytali dwa fragmenty utworów: indywidualnie wybrany oraz wylosowany, przygotowany przez organizatora.

Spotkanie z literaturą uatrakcyjniła poezja Kazimierza Hoffmana, bydgoskiego księcia poetów, w interpretacji Mieczysława Franaszka aktora Teatru Polskiego, jak również nastrojowa muzyka. Nad całością czuwała Jolanta Niwińska, inicjator i organizator konkursu.

Anna Łukaszewska Kujawsko-Pomorski Kurator Oświaty. Półfinał konkursu

Iwona Waszkiewicz Dyrektor Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Bydgoszczy wita finalistów festiwalu

SZKOŁY UCZESTNICZĄCE W FESTIWALU PIĘKNEGO CZYTANIA

1. ZSO nr 1, Bydgoskie Gimnazjum Klasyczne
2. ZSO nr 3, Gimnazjum nr 47
3. ZSO nr 4, Gimnazjum nr 48
4. ZSO nr 5, Gimnazjum nr 49
5. ZSO nr 6, Gimnazjum nr 50
6. I Katolickie Gimnazjum im. króla Jana III Sobieskiego w Bydgoszczy
7. Gimnazjum Towarzystwa Salezjańskiego
8. Gimnazjum przy PZSM im. Artura Rubinsteina
9. Gimnazjum Niepubliczne im. Krzysztofa Kolumba
10. ZS nr 14, Gimnazjum nr 37 Integracyjne
11. ZS nr 19, Gimnazjum nr 38 Integracyjne
12. ZS nr 29, Gimnazjum nr 59
13. ZS nr 25, Gimnazjum nr 58
14. ZS nr 12, Gimnazjum nr 35
15. ZS nr 23, Gimnazjum nr 34

Elżbieta Pawłowska

IV Liceum Ogólnokształcące im. K. K. Baczyńskiego
Zespół Szkół nr 4 we Włocławku

Z poezją na ustach

Człowiek XXI wieku żyje w szybkim tempie, jest zabiegany, zagubiony. Nie ma czasu na rozmowę z samym sobą, z innymi ludźmi, na chwilę

16. ZS nr 8, Gimnazjum nr 33
17. ZS nr 27, Gimnazjum nr 32
18. ZS nr 18, Gimnazjum nr 12
20. ZS nr 10, Gimnazjum nr 6
21. ZS nr 35, Gimnazjum nr 3
22. ZS w Dziewierzewie
23. Gimnazjum im. Jana Pawła II w Mroczu

Wszystkim uczestnikom i opiekunom dziękujemy za udział i przygotowanie do konkursu. Laureatom i wyróżnionym serdecznie gratulujemy!

Bydgoski Festiwal Pięknego, Głośnego Czytania im. Kazimierza Hoffmana to konkretny pomysł na promocję książki i czytelnictwa. Jest inicjatywą potrzebną i dobrze postrzeganą w środowisku. Zachęca do czytania, wskazuje możliwości wykorzystania literatury w rozwijaniu aktywności twórczej młodzieży, wpływa pozytywnie na budowanie wizerunku szkoły, promuje miasto.

Rangę festiwalowi nadają jego imię - Kazimierza Hoffmana - znanego i cenionego bydgoskiego poety, jak również patronaty honorowe. Wspomnienie o patronie wygłoszone przez poetkę Alinę Rzepecką, recytacja jego poezji przez Mieczysława Franaszka, aktora Teatru Polskiego w Bydgoszczy przybliżyły sylwetkę i dorobek twórczy Kazimierza Hoffmana, uświadomiły znaczenie poety w polskiej literaturze, dały młodzieży impuls do poznania twórczości bydgoskiego księcia poetów.

Festiwal dostarczył niezapomnianych emocji, udowodnił, że każda książka, nawet ta czytana kolejny raz, przynosi niezapomniane wrażenia. Pozwolił dostrzec w książce nie tylko wartości edukujące, ale wskazał również na przyjemność, jaką daje samo czytanie.

*Bo kochać znaczy tworzyć,
poczynąć w barwie burzy
rzeźbę, gwiazdy i ptaka
w łun czerwonych marmurze.*
K. K. Baczyński „Źródło”

refleksji i zadumy. Przestał się wsłuchiwać w głosy, które mówią o wartościach, o wielkości i potężde słowa.

Do refleksji i zadumy skłonili odbiorców młodzi ludzie ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, którzy wzięli udział w XIX Wojewódzkim Konkursie Recytatorskim Poezji K. K. Baczyńskiego. Odbył się on w Zespole Szkół nr 4 we Włocławku. Dostarczył słuchaczom wzruszeń, pięknych emocji i pozytywnej energii. Dziewiętnaście lat temu ówczesny dyrektor placówki Krzysztof Stasiak zaproponował młodzieży spotkanie z poezją patrona szkoły. Jego inicjatywa została pozytywnie przyjęta przez młodych ludzi. I tak każdego roku zjeżdżają do nas uczniowie z województwa kujawsko-pomorskiego, by interesująco interpretować utwory Baczyńskiego, poety, który miał być następcą Słowackiego. Byłby nim zapewne, gdyby nie śmierć w powstaniu warszawskim.

Podczas tegorocznych przesłuchań młodzież przedstawiała różnorodne wiersze utalentowanego poety pokolenia Kolumbów, pokolenia porażonych śmiercią, którzy jak „kamienie na szaniec” rzucali swoje młode życie w wir walki i ginęli za ojczyznę.

Kazimierz Wyka powiedział: *Dojrzałość osiągnął on w sposób zdumiewająco szybki. Jego twórczość to zdanie pełne i skończone. Każda bowiem poezja wysokiego lotu, chociażby ów lot trwał krótko, jest pełnym zdaniem o świecie, wypowiedzianym spod obłoków z wysokości.* W konkursie można było posłuchać ciekawych interpretacji utworów o miłości, śmierci, ojczyźnie. Wzięli w nim również udział wykonawcy poezji śpiewanej. Etap szkolny przeprowadzili nauczyciele języka polskiego danej placówki. Laureaci szkolnego etapu wzięli udział w eliminacjach wojewódzkich.

Celem konkursu recytatorskiego poezji K. K. Baczyńskiego jest popularyzacja utworów patrona szkoły, rozbudzanie wrażliwości na piękno poezji oraz upowszechnianie kultury żywego słowa wśród młodzieży, zacieśnianie więzi między szkołami.

Jury reprezentowały polonistki: Krystyna Michalowska, Bożena Migdańska, Ewa Żeglicz-Ogińska, Agnieszka Jankowska, Maria Nejman, Kinga Grzywacz. Komisja oceniała dobór repertuaru przez uczestników, interpretację utworów, dykcję oraz wrażenie artystyczne. Najlepsi recytatorzy oraz wykonawcy poezji śpiewanej wzięli udział w uroczystym koncercie laureatów, który zaszczyliła swoją obecnością Wanda Muszaliak wiceprezydent Włocławka. Sprawowała ona honorowy patronat nad uroczystością.

WYNIKI KONKURSU:

Gimnazja:

I miejsce - Justyna Walczak, Gimnazjum w Kowalu
Zuzanna Wiśniewska, Gimnazjum nr 2 we Włocławku

II miejsce - Nikola Niczmańska, Prywatne Gimnazjum „ZE” Wiedza we Włocławku

III miejsce - Sandra Wolska, Gimnazjum w Chrostkowie

Wyróżnienia:

- Dominika Lewandowska, Gimnazjum nr 3 we Włocławku

- Kinga Krakowska, Gimnazjum w Chrostkowie

- Agnieszka Skowrońska, Gimnazjum w Lubieniu Kujawskim

- Lidia Słowińska, Gimnazjum nr 7 we Włocławku

- Karolina Krokos, Gimnazjum w Chodczu

Szkoły ponadgimnazjalne:

I miejsce - Damian Lewandowski, I LO we Włocławku

II miejsce - Sylwia Gapska, IV LO we Włocławku

- Justyna Bińkowska, II LO we Włocławku

III miejsce - Mikołaj Skonieczny, Zespół Szkół Katolickich we Włocławku

- Kinga Krajewska, I LO we Włocławku

Wyróżnienia:

- Aleksandra Gorzycka, II LO we Włocławku

- Marianna Cichał, III LO we Włocławku

Poezja śpiewana:

I miejsce - Łukasz Bąkowski, II LO we Włocławku

II miejsce - Katarzyna Krokowska, Gimnazjum w Lubieniu Kujawskim

III miejsce - Natalia Rieske - I LO we Włocławku

Wyróżnienia:

- Ewa Marciniak - Gimnazjum nr 3 we Włocławku

- Izabela Krajewska - Gimnazjum w Lubieniu Kujawskim

Laureaci konkursu

Wszyscy uczestnicy konkursu zostali uhonorowani pamiątkowymi dyplomami. Laureatów nagrodzono książkami, a ich opiekunowie otrzymali podziękowania.

Wojewódzki Konkurs Recytatorski Poezji K. K. Baczyńskiego odbył się w naszej szkole już po raz dziewiętnasty i fakt ten dowodzi, że wśród młodych ludzi znajdują się miłośnicy poezji, ludzie wrażliwi na słowo poetyckie, mający potrzebę podzielenia się z drugim człowiekiem ważnymi prawdami zawartymi w literaturze.

Za rok odbędzie się już po raz dwudziesty spotkanie z poezją K. K. Baczyńskiego - patrona naszej szkoły.

Odkrywamy i rozwijamy zdolności najmłodszych

Ludzie zdolni są bogactwem i perspektywą każdej społeczności, a opieka nad nimi powinna stać się jednym z podstawowych zadań edukacji. Tylko właściwie ukierunkowana praca nad kształceniem zdolności dzieci może zapewnić spełnienie pokładanych w nich nadziei.

K. Bieluga

Każdy człowiek rodzi się z określonymi cechami psychofizycznymi, które mogą ujawnić się w postaci konkretnych osiągnięć rozwojowych – zdolności. W literaturze pedagogicznej używane są często pojęcia „zdolności” i „uzdolnienia”. Pierwsze odnosi się do zdolności ogólnych, natomiast drugie jest nazwą odpowiadającą zdolnościom specjalnym (kierunkowym). Mówimy wtedy o uzdolnieniach: muzycznych, ruchowych, plastycznych, recytatorskich i wielu innych, a nie o pojedynczych zdolnościach, które się na nie składają. Rodzajów zdolności jest tyle, ile rodzajów działalności ludzkiej i każdemu rodzajowi działalności odpowiada rodzaj zdolności. Uzdolnienie jest czymś, w co dziecko jest wyposażone, ale co się w nim rozwija tylko wtedy, kiedy znajdzie odpowiednie warunki do rozwoju. Inspiruje to nauczycieli do poszukiwania ciekawych i skutecznych sposobów wspierania uzdolnień, poprzez tworzenie optymalnych warunków do pełnego wykorzystania wrodzonego potencjału i możliwości dzieci.

„Dzieciństwo nie jest rozdziałem wyrwanym z życia ani przedmową do książki bez powiązania z całością. Jest wprowadzeniem do całej reszty, jest załącznikiem, z którego wszystko się rozwija, jest fundamentem, na którym ma się oprzeć budowla życia.” (Jakub Alberione). Dziecko przedszkolne znajduje się w procesie nieustających i dynamicznych zmian. Okres ten ma szczególne znaczenie dla jego dalszego rozwoju, dlatego wczesna edukacja powinna koncentrować się na odkrywaniu w dziecku tego, co w nim niepowtarzalne i najlepsze. Podstawową metodą rozpoznawania uzdolnień dzieci w przedszkolu jest obserwacja zachowań i wytworów, z uwzględnieniem cech osobowości. Rozwój zdolności i zainteresowań nie przebiega spontanicznie, lecz jest wynikiem zorganizowanej i systematycznie prowadzonej działalności dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej przedszkola, a potem szkoły, wspieranej również świadomą działalnością szeroko pojętego środowiska pozaszkolnego.

Dawanie dzieciom zgody na innowacyjność, swobodę i indywidualność w działaniu, nieograniczanie ich naturalnej ekspresji, zauważanie, docenianie i wzmacnianie naturalnych przejawów rozwoju twórczego stwarza warunki do spontanicznej aktywności zabawowej i samodzielnego sposobu rozwiązywania określonego problemu. Nauczyciele, uwzględniając w realizacji za-

dań w większym stopniu pracę indywidualną i zespołową, organizują, m.in. kąciki plastyczne, muzyczne czy teatralne, które inspirują przedszkolaki do podejmowania zabaw twórczych i badawczych. Również świadomie wprowadzane metody twórcze dają dziecku możliwość ćwiczenia wszystkich zdolności ważnych w twórczości w oparciu o ich naturalne predyspozycje rozwojowe.

Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku, jako Miejsce Odkrywania Talentów promuje działania nauczycieli związane z rozwijaniem zainteresowań dzieci i młodzieży. Przykładem działań ukierunkowanych na prezentację rozwijanych przez nauczycieli uzdolnień dzieci jest współpraca KPCEN i Przedszkola Publicznego nr 32 „Jaś i Małgosia” z oddziałami integracyjnymi. W 2013 roku nauczyciele i rodzice z przedszkola, przy współudziale konsultanta KPCEN, zorganizowali I edycję konkursu „Talencik 2013”, podczas którego mali artyści, dzieci w wieku od 3 do 6 lat, miały okazję zaprezentować swoje wyjątkowe uzdolnienia, m.in. taneczne, recytatorskie i wokalne. Do zabawy aktywnie włączyli się również rodzice, rysując, grając na instrumentach oraz inscenizując wiersze. Występy dzieci wzbudziły duże zainteresowanie u ich kolegów i dostarczyły wiele pozytywnych emocji i wzruszeń zarówno występującym dzieciom, jak i rodzicom, nauczycielom oraz członkom jury. W czerwcu 2014 roku kontynuacją tych działań, sprzyjających rozwijaniu uzdolnień dzieci, była organizacja konkursu międzyprzedszkolnego „Talencik 2014”. Był to finał wcześniejszych eliminacji, które odbyły się w pięciu placówkach. W przedsięwzięciu wzięli udział laureaci z poszczególnych przedszkoli. Dzieci prezentowały śpiew, taniec, grę na instrumencie oraz umiejętności recytatorskie i plastyczne. Atrakcją były występy absolwentów z Przedszkola Publicznego nr 32. Decyzją konkursowego jury laureaci zostali nagrodzeni, dzieci – widzowie zachęcani do pielęgnowania własnych „talencików”, a Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli uhonorowało głównego organizatora statuetką „Odkrywamy talenty”.

„Najważniejszym wkładem, jaki może wnieść oświata do rozwoju dziecka, jest dopomożenie mu w znalezieniu dziedziny, która najbardziej odpowiada jego talentom.” (Howard Gardner). Słowa uznania należą się nauczycielom i rodzicom, którzy, odkrywając i rozwijając w dzieciach to, co w nich niepowtarzalne i najlepsze, pomagają im uwierzyć we własne możliwości.

„Oni tworzyli naszą historię” – konkurs okazją do poznania przeszłości rodziny, regionu, kraju

Wojewódzki Konkurs im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej „Oni tworzyli naszą historię” jest przeznaczony dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych zainteresowanych tematyką historyczną. Jego formuła zachęca do spojrzenia na przeszłość, na dramatyczne dzieje walk o niepodległość Polski przez pryzmat doświadczeń i losów zwykłych ludzi. Młodzi autorzy prac konkursowych opierają się głównie na domowych archiwach, na bardzo osobistych wspomnieniach, pamiątkach rodzinnych traktowanych jako źródła historyczne. Konkurs jest istotną częścią realizowanego przez samorząd wojewódzki programu edukacji regionalnej.

Serwis fotograficzny Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu. Fot. Andrzej Goński

Konkurs, od pierwszej swojej edycji w 2009 roku, wpisał się na stałe w kalendarz regionalnych imprez historycznych. W ciągu sześciu lat młodzi ludzie z całego województwa przekonali się, jak zaskakujące mogą być losy własnych rodzin, jak wiele można się dowiedzieć z dokumentów przechowywanych w domowych szufladach, jak przejmujące mogą być relacje bliskich uczestniczących w historycznych wydarzeniach. Uczniowie zdobyli też sporo przydatnych umiejętności, np. dotyczących przeprowadzania wywiadów, spisywania i redagowania relacji, prowadzenia korespondencji, wyszukiwania informacji.

Konkursowa formuła zachęca także do poszukiwania ciekawej formy wypowiedzi, nietuzinkowego ujęcia tematu, rozwija kreatywność ucznia.

PATRONKA KONKURSU

Idei konkursu nie da się oddzielić od postaci jego patronki – generał brygady profesor Elżbiety Zawackiej, legendarnej cichociemnej, w czasie drugiej wojny światowej bohatersko zaangażowanej w walkę z okupantem. Po wojnie prof. Elżbieta Zawacka, dzięki niezwykłemu uporowi, obowiązkowości i talentom organizacyjnym zdołała zachować pamięć o osobach zasłużonych w walce o niepodległość, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet, tworząc działające w Toruniu Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek. Dzięki temu zgromadzono tysiące relacji, danych biograficznych konspiratorów, dokumentów, opracowań, będących z jednej strony cennymi źródłami dla historyków, z drugiej żywym, bo wciąż tworzoną i powiększaną, pomnikiem bohaterów ruchu oporu.

Konkurs miał swoją pierwszą edycję w roku śmierci generał Zawackiej. Do dziś wpisuje się w tak niezwykle ważną dla swojej patronki misję dokumentowania czynu niepodległościowego, a jednocześnie kształtowania w najmłodszym pokoleniu postaw patriotycznych, obywatelskich i wzmacniania więzi międzypokoleniowych.

Pomysłodawcą i organizatorem corocznego Konkursu im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej jest Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Bezpośredni nadzór nad jego prawidłowym przebiegiem konkursu sprawuje Dyrektor Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego, a instytucjami współpracującymi są obecnie: Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej, Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek w Toruniu, Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu oraz Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy.

CELE

Główne cele konkursu to: „realizacja idei gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej – dokumentowanie dziejów walki o wolną Polskę oraz przejawów życia społeczno-politycznego na podstawie relacji uczestników i świadków wydarzeń historycznych żyjących w naszym regionie oraz zdjęć i dokumentów zachowanych w rodzinnych i publicznych archiwach; rozbudzenie wśród młodzieży zainteresowania historią małej ojczyzny, regionu i Polski; zachęcenie nauczycieli i wychowawców do krzewienia wiedzy o historii regionu; wzmacnianie poczucia lokalnej i regionalnej tożsamości; wzmacnianie więzi międzypokoleniowych; promocja województwa kujawsko-pomorskiego”[1].

Udział w konkursie mogą wziąć wszyscy zainteresowani uczniowie gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, którzy przesłali organizatorom indywidualnie przygotowane prace nigdzie wcześniej niepublikowane ani nieuczestniczące w innych konkursach. Przedstawiana praca powinna być objęta opieką nauczyciela, ponieważ jego rola jest trudna do przecenienia. Nauczyciele inspirować, służyć radą w zbieraniu i ocenie materiału. Dzięki swojemu doświadczeniu zawodowemu i życiowemu pomagają uczniom dostrzec inspirację np. w jakimś epizodzie dotyczącym jego rodziny, potrafią podsunąć ciekawy, warty głębszego przebadania temat.

ROZPRAWKA CZY WYWIAD?

Na konkurs przysyłać można jedynie prace pisemne, ale wybór formy literackiej jest dowolny. Może to więc być wspomnienie, rozprawka, esej, wywiad. Prace konkursowe należy przygotować na jeden z następujących tematów: „O ludziach” lub „O wydarzeniach” albo „Album rodzinny”. W pierwszym wypadku, w pracach „O ludziach”, bohaterami tekstów powinni być związani z regionem uczestnicy historycznych wydarzeń, np. Powstania Wielkopolskiego, wojny z bolszewikami z 1920 roku, kampanii wrześniowej, ludzie związani ze zbrojnym podziemiem niepodległościowym w pierwszych latach powojennych czy zaangażowani w opozycję demokratyczną w czasach PRL. Prace konkursowe mogą być także poświęcone osobom spoza regionu kujawsko-pomorskiego, jeśli były one związane z wartymi utrwalenia wydarzeniami historycznymi, które miały miejsce na terenie regionu. W drugim wypadku, w pracach „O wydarzeniach”, uczestnicy konkursu mogą zaprezentować relacje żyjących, związanych z regionem ludzi, którzy czynnie współtworzyli historię lub byli jej świadkami – mogą to być np. uczestnicy strajków sierpniowych, dawni działacze organizacji niepodległościowych, członkowie opozycji po stanie wojennym, współtwórcy ruchu kultury niezależnej, ludzie zaangażowani w polityczny przełom w 1989 roku. Trzeci temat do wyboru to „Album rodzinny”, czyli opatrzone komentarzem (charakteryzujący rodzinę, jej historię i aktywność) zestaw fotografii rodzinnych, związanych z wydarzeniami historycznymi o randze lokalnej lub ogólnopolskiej.

Regulamin określa stały termin nadsyłania prac do 31 stycznia i ogłaszania wyników konkursu do 10 marca. Prace należy przysyłać lub dostarczać osobiście pod adres: Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej ul. gen. J. H. Dąbrowskiego 4, 87-100 Toruń. Przejrzystość konkursu wymaga, aby prace dostarczane były anonimowo (opatrzone jedynie godłem autora), a nazwiska osób nagrodzonych i wyróżnionych ujawniane są dopiero po rozstrzygnięciu konkursu.

DECYDUJE KAPITUŁA

Nagrody i wyróżnienia w konkursie przyznaje powołana specjalnie w tym celu Kapituła. W jej składzie obecni są przedstawiciele: Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu, Fundacji Generał Elżbiety Zawackiej, Archiwum i Muzeum Pomorskie AK oraz Wojskowej Służby Polek w Toruniu, Biblioteki Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy oraz Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy. Kryteria oceny to m.in. „wartość merytoryczna i edukacyjna; poprawność warsztatowa; wykorzystanie oryginalnych źródeł rękopiśmienniczych i ikonograficznych, pochodzących z archiwów publicznych i prywatnych, a także relacji ustnych; poprawność językowa i kompozycja; samodzielność pracy”[2]. Wysokość przyznawanych w obu kategoriach nagród (szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne) jest taka sama i wynosi odpowiednio: za zajęcie I miejsca – nagroda rzeczowa o wartości do 3.000 zł brutto, za zdobycie II miejsca – nagroda rzeczowa o wartości do 2.000 zł brutto i za otrzymanie III miejsca – nagroda rzeczowa o wartości do 1.000 zł brutto. Ponadto nagradzani są opiekunowie prac zdobywców pierwszych trzech miejsc z obu kategorii – niezależnie od zdobytego przez ucznia miejsca otrzymują oni nagrody rzeczowe o wartości do 750 zł brutto. Również macierzyste szkoły laureatów pierwszych miejsc z poszczególnych kategorii otrzymują nagrody rzeczowe.

NAGRODZENI

Gen. Zawacka jest postacią ważną dla Torunia i naszego regionu, dlatego co roku uroczyste obchodzona jest, przypadająca na 19 marca, rocznica jej urodzin. Podczas tych uroczystości ma miejsce również oficjalne zakończenie danej edycji konkursu wraz z wręczeniem nagród laureatom. Tegoroczna uroczystość, w 105. rocznicę urodzin Elżbiety Zawackiej, odbyła się w Sali Wielkiej Dworu Artusa w Toruniu. Autorzy najlepszych prac otrzymali nagrody i pamiątkowe dyplomy, wyróżnienia odebrali także nauczyciele opiekujący się ich pracami, dodatkowo nagrody rzeczowe przekazano szkołom, z których pochodzą laureaci pierwszych miejsc. Pierwszą lokatę wśród gimnazjalistów zajęła Julia Knak z Gimnazjum nr 7 im. Tadeusza Bora-Komorowskiego w Grudziądzu, która w swojej pracy, napisanej pod opieką Dariusza Millera –

„Ślad afrykańskiej sybiraczki” - opisała dramatyczne dzieje swojej babci, która jako małe dziecko wywieziona została na Syberię, następnie była ewakuowana z Armią Andersa na Bliski Wschód, a ostatecznie znalazła się w ośrodku dla polskich uchodźców w afrykańskiej Ugandzie. Natomiast zwyciężczyni w kategorii szkół ponadgimnazjalnych, Marcjanna Tomczewska z V Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Pawła II w Toruniu, pod kierunkiem Jacka Tymiańskiego, przygotowała pracę „Na początku było słowo... historia Toruńskiej Społecznej Biblioteki”. Na podstawie relacji osób zaangażowanych w tzw. drugi obieg literatury odtworzyła dzieje powstałej pod koniec lat 70. w Toruniu biblioteki „książek zakazanych” i przywołała wiele szczegółów związanych z ukrywaniem jej przed Służbą Bezpieczeństwa.

Wymienione prace wraz z pozostałymi nagrodzonymi i wyróżnionymi w VI edycji Wojewódzkiego Konkursu im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu były prezentowane od 19 do 24 marca 2014 roku na wystawie przygotowanej w Bibliotece Pedagogicznej w Toruniu.

Warto nadmienić, że powstała również książka „Oni tworzyli naszą historię” pod red. prof. Wojcie-

cha Polaka, podsumowująca pięć edycji konkursu. Bogato ilustrowana zdjęciami i dokumentami publikacja zawiera prace laureatów z lat 2009–2013. Została wydana przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu.

Wszystkie nagrodzone i wyróżnione prace publikowane są na stronie Klubu Odkrywców Historii Regionu. Tam też można znaleźć regulamin konkursu http://www.kujawsko-pomorskie.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=26535&Itemid=126.

Udział w konkursie może okazać się inspirujący, zarówno dla uczniów, którzy odkrywając dla siebie dzieje własnych rodzin, historię lokalnych wydarzeń, mają okazję do refleksji na ich temat, jak i dla nauczycieli, którzy zachęcając do udziału, a później pomagając w umiejętnym selekcjonowaniu i weryfikowaniu informacji, mogą zdobyć kolejne, ciekawe doświadczenie dydaktyczne.

Przypisy:

- [1] Regulamin Wojewódzkiego Konkursu im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej, dostępny na portalu Klubu Odkrywców Historii Regionu pod adresem: http://www.kujawsko-pomorskie.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=26535&Itemid=126.
- [2] Tamże.

Ewa Pronobis-Sosnowska, Ewa Bedelek, Beata Cieślińska, Agnieszka Krawczyk, Anna Kraszkiewicz
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Mariana Rejewskiego w Bydgoszczy

KONKURS POD PATRONATEM HONOROWYM
MAŁŻONKI PREZYDENTA RP ANNY KOMOROWSKIEJ

Zaprogramowany na wolność, czyli jak można, jak trzeba i jak chce się żyć

19 maja w sali sesyjnej Urzędu Miasta Bydgoszczy odbyła się gala wręczenia nagród w konkursie literackim **„Zaprogramowany na wolność, czyli jak można, jak trzeba i jak chce się żyć”**, zorganizowanym przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką im. Mariana Rejewskiego w Bydgoszczy.

Na konkurs wpłynęły 53 prace uczniów z 26 szkół (gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych) województwa kujawsko-pomorskiego.

Cele konkursu

1. Popularyzacja w środowisku „Roku Ludzi Wolności”.
2. Przypomnienie bohaterów wydarzeń z najnowszych dziejów Polski, którzy ofiarą życia lub służbą publiczną dowodzili prawa każdego człowieka do wolności.

3. Propagowanie zasady suwerenności, konstytucjonalizmu i demokracji.

4. Kształtowanie postaw obywatelskich poprzez kultywowanie pamięci o wybitnych Polakach i przełomowych wydarzeniach.

5. Rozwijanie kreatywności, wrażliwości i zainteresowań literackich (publicystycznych, dziennikarskich) uczniów.

Prace oceniła komisja konkursowa

- prof. dr hab. Dariusz Łukasiewicz - Instytut Filozofii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
- dr Krzysztof Osiński - Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Gdańsku – Delegatura IPN w Bydgoszczy

- dr Ewa Puls – Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

- Iwona Rostankowska - nauczyciel konsultant KPCEN w Bydgoszczy

- Anna Rupińska - nauczyciel konsultant KPCEN w Bydgoszczy

- Joanna Kosmeja – Portal Pamięć Bydgoszczan - Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

12 maja 2014 roku na posiedzeniu zamkniętym, oceniono prace konkursowe i wybrano następujących laureatów w dwóch kategoriach:

Gimnazja

I miejsce: Marta Lange – Zespół Szkół nr 3 Gimnazjum w Sępólnie Krajeńskim

II miejsce: Justyna Droszcz – Gimnazjum nr 1 w Szubinie

III miejsce: Anna Taflńska – Gimnazjum Towarzystwa Salezjańskiego w Bydgoszczy

Wyróżnienia:

Aleksandra Gąsiorowska – Zespół Szkół Gimnazjum nr 2 w Szubinie

Katarzyna Wolska – Gimnazjum nr 1 w Szubinie

Matylda Wycisziewicz – Zespół Szkół w Wojnowie, Gimnazjum w Wojnowie

Szkoły ponadgimnazjalne

I miejsce Dobromiła Księżka - Liceum Ogólnokształcące im. Braci Śniadeckich w Żninie

II miejsce Magdalena Zajac - Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych w Solcu Kujawskim

III miejsce Dominika Kuczma - Liceum Ogólnokształcące im. Braci Śniadeckich w Żninie

Nagrody Specjalne Dyrektora Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej otrzymali:

Aleksandra Boniecka - Zespół Szkół w Wąwelnie

Katarzyna Chabasińska - Zespół Szkół nr 19 w Bydgoszczy

Anna Jaruzal - Gimnazjum nr 3 w Nakle

Dominik Tomczyński - Gimnazjum nr 3 w Nakle

Artur Droszcz - Gimnazjum nr 1 w Szubinie

Nagrodami w konkursie były: aparaty fotograficzne, tablety, książki. Zdobywcy pierwszych miejsc zostali również uhonorowani pamiątkowymi wiecznymi piórami, przekazanymi przez Panią Prezydentową Annę Komorowską.

Justyna Droszcz czyta swoją nagrodzoną pracę

W uroczystości podsumowującej konkurs wzięli udział fundatorzy nagród oraz zaproszeni goście: Jan Rulewski Senator RP, Elżbieta Rusielewicz zastępca Prezydenta Bydgoszczy, Tadeusz Kierel przedstawiciel Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Emilia Balana-Mroczkowska wizytator Wydziału Rozwoju Edukacji Kuratorium w Bydgoszczy, Barbara Daroń wicedyrektor Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, dyrektorzy szkół i placówek z województwa kujawsko-pomorskiego, członkowie jury.

Galę uświetnił koncert piosenek Jacka Kaczmarskiego w wykonaniu Grzegorza Dudzińskiego.

List Pierwszej Damy z okazji gali wręczenia nagród konkursu „Zaprogramowany na wolność, czyli jak można, jak trzeba i jak chce się żyć”

*Do Uczestników
gali wręczenia nagród konkursu literackiego
„Zaprogramowany na wolność, czyli jak można, jak trzeba
i jak chce się żyć”*

Szanowni Państwo,

Witam wszystkich Państwa bardzo serdecznie na uroczystości wręczenia nagród konkursu literackiego „Zaprogramowany na wolność, czyli jak można, jak trzeba i jak chce się żyć”.

Dziękuję Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. Mariana Rejewskiego w Bydgoszczy za odpowiedź na apel Prezydenta RP o aktywny udział w obchodach Święta Wolności oraz wsparcie Roku Ludzi Wolności ustanowionego przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Przypadające w roku bieżącym 25-lecie wolnej Polski jest znakomitą okazją, by przypomnieć osiągnięcia minionych lat. Cieszymy się wszyscy z dorobku ostatniego ćwierćwiecza, z tego, że dostaliśmy szansę na budowanie kraju, w którym można realizować swoje pasje i angażować się w budowanie społeczeństwa obywatelskiego. Państwa konkurs skierowany do młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej województwa kujawsko-pomorskiego jest tego najlepszym wyrazem.

Chciałam serdecznie pogratulować laureatom konkursu zdobycia zasłużonych nagród. Dzięki Waszym pracom zostali przywołani bohaterowie naszej najnowszej historii, wybitni Polacy, którzy przyczynili się do odzyskania wolności. Winniśmy zachować pamięć o ich życiu i działalności, wyznaczyli oni bowiem wzorzec postawy patriotycznej do naśladowania.

Życzę Państwu wspaniałej gali i pozdrawiam wszystkich uczestników tego spotkania.

Anna Komorowska

Jan Rulewski Senator RP i Elżbieta Rusielewicz Zastępca Prezydenta Bydgoszczy wręczają nagrody laureatom

**PROGRAM
EDUKACJI
REGIONALNEJ**
WOJEWÓDZTWA
KUJAWSKO-POMORSKIEGO

*W roku szkolnym 2014/2015 zapraszamy nauczycieli i uczniów do udziału
w V edycji Kujawsko-Pomorskiego Festiwalu Gimnazjalnych Projektów Edukacyjnych.*

*Celem festiwalu jest zainteresowanie młodych ludzi lokalnymi tradycjami i historią regionu
oraz promocja małych ojczyzn.*

Organizatorem festiwalu jest Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Współorganizatorzy to:

- Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy*
- Kujawsko-Pomorskie Centra Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku*
- Centrum Kształcenia Ustawicznego – Toruński Ośrodek Doradztwa Metodycznego
i Doskonalenia Nauczycieli w Toruniu.*

*Nad przebiegiem konkursu czuwa Kapituła, w skład której wchodzi przedstawiciele wyżej wymie-
nionych instytucji.*

*Informacje dotyczące Kujawsko-Pomorskiego Festiwalu Gimnazjalnych Projektów Edukacyjnych
znajdują się na stronie Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu www.kujawsko-pomorskie.pl*

*Zapraszamy uczniów gimnazjów województwa kujawsko-pomorskiego
do udziału*

w III edycji Wojewódzkiego Konkursu Interdyscyplinarnego o Wielkich Polakach

***Błogosławiony Stefan Wincenty Frelichowski
na tle historii Kościoła i skautingu w Polsce w latach 1913 – 1945.***

*Celem konkursu jest rozwijanie uzdolnień i zainteresowań uczniów, pobudzanie twórczego myślenia, ukaza-
nie postaci Wielkich Polaków, szczególnie związanych z regionem kujawsko-pomorskim oraz rozwijanie interdy-
scyplinarnych umiejętności łączenia wiedzy i praktyki z różnych dziedzin naukowych.*

*Zadania konkursowe na każdym etapie obejmują wybrane wiadomości i umiejętności wymienione w pod-
stawie programowej z historii, geografii i religii w gimnazjum, określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji
Narodowej w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszcze-
gólnych typach szkół.*

*Organizatorem konkursu jest Centrum Edukacji Młodzieży im. ks. Jerzego Popiełuszki w Górsku, a współ-
organizatorami:*

- Urząd Marszałkowski w Toruniu*
- Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy*
- Kujawsko-Pomorskie Centra Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku*
- Toruński Ośrodek Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Toruniu.*

*Regulamin konkursu jest dostępny na stronach internetowych CEM, KO w Bydgoszczy oraz pozostałych
współorganizatorów.*

***Na laureatów i finalistów czekają wspaniałe nagrody:
pielgrzymka autokarowa do Włoch, rowery górskie, albumy.***

DOSKONALENIE ZAWODOWE NAUCZYCIELI W PUBLICZNYCH PLACÓWKACH WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

- debaty
- warsztaty
- publikacje
- konsultacje
- konferencje
- kursy online
- programy autorskie
- opieka metodyczna
- kursy kwalifikacyjne
- pomiar dydaktyczny
- innowacje pedagogiczne
- szkoleniowe rady pedagogiczne

**ZAPRASZAMY
DO WSPÓŁPRACY**

KUJAWSKO-POMORSKIE CENTRUM EDUKACJI NAUCZYCIELI W BYDGOSZCZY

PLACÓWKA AKREDYTOWANA

tel. 52 349-31-50

52 349-31-03

kom. 607-886-112, 697-011-84

formy@cen.bydgoszcz.pl

www.cen.bydgoszcz.pl, www.kursyonline.bydgoszcz.pl

Kujawsko - Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli
w Toruniu

PLACÓWKA AKREDYTOWANA

tel. 56 62 277 47;

881 93 10 25, fax. 56 62-23-181

ul. Henryka Sienkiewicza 36, 87-100 Toruń

www.kpcen-torun.edu.pl

PLACÓWKA AKREDYTOWANA
Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli we Włocławku

www.cen.org.pl

ul. Nowomiejska 15A
87-800 Włocławek

kpcen@cen.info.pl

tel. 54 231 33 42